

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaaliala / ylempi AMK

Katriina Siiskonen

EDISTÄ OSALLISUUTTA, LISÄÄ SAAVUTETTAVUUTTA
JA OLE VAIKUTTAJA! –

PROSESSIKUVAUS AUTISMI- JA ASPERGERLIITTO RY:N VAIKUTTAMIS-
TOIMINNAN STRATEGIAN LAATIMISESTA

Opinnäytetyö 2015

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaaliala / ylempi AMK

SIISKONEN, KATRIINA

Edistä osallisuutta, lisää saavutettavuutta ja ole vaikuttaja!
– Prosessikuvaus Autismi- ja Aspergerliitto ry vaikuttamistoiminnan strategian laatimisesta

Opinnäytetyö

95 sivua + 18 liitesivua

Työn ohjaaja

Yliopettaja Minna Veistilä

Toimeksiantaja

Autismi- ja Aspergerliitto ry

Maaliskuu 2015

Avainsanat

kansalaistoiminta, vaikuttaminen, autismin kirjo, sosiaalinen pääoma, strategia, strategiaprosessi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategian laatimisprosessi. Prosessi käynnistyi syksyllä 2013, ja se toteutettiin perinteistä lineaarista strategiaprosessia mukaillen. Lineaarisen mallin toteutus-, sekä seuranta- ja arviointivaihe jäivät tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat strategia, strategiaprosessi, autismin kirjo ja autismin kirjon henkilöiden elämä suomalaisessa yhteiskunnassa, kansalais- ja vaikuttamistoiminta sekä sosiaalinen pääoma yhdistystoiminnan kartuttamana. Strategiatyötä ohjasi liiton arvojen ja vision lisäksi YK:n vammaissopimus, Suomen vammaispoliittinen ohjelma ja RAY:n avustusstrategia. Strategiaprosessin aikana toteutettiin kaksi erillistä, mutta toisiinsa kiinnittyvää tutkimusta: kaikille avoin kyselytutkimus sekä kohdennettu täsmäryhmähaastattelu. Tutkimuksissa saatuja tuloksia peilattiin kansalais- ja vaikuttamistoiminnan teoriaan sekä näistä aiheista aiemmin tehtyihin tutkimuksiin.

Kerättyä tietoa ja tutkimustuloksia sekä strategiatyökalua hyödyntäen koottiin liiton vaikuttamistoiminnan strategialuonnos. Tutkimustulosten mukaisesti strategiassa linjattiin vaikuttamistoiminnan kehittämistoimenpiteet. Nämä toimenpiteet olivat tiedon lisääminen, yhdistysten monimuotoisen jäsenhankinnan tehostaminen sekä yhdessä tehden, saavutuksista nauttien. Konkreettisia toimintaehdotuksia olivat liiton ja paikallistason vaikuttamistyön määrittely, vertaistoiminnan tukeminen, vaikuttamistoiminnan materiaalin valmistaminen, suunnitelmallinen tiedon kerääminen ja levittäminen, hyvien käytänteiden kokoaminen ja jakaminen sekä tiivis yhteistyö sidoskumppaneiden kanssa. Tuloksissa ilmeni, että vaikuttamistyö on trendikästä ja sille ollaan valmiita antamaan aikaa. Kansalais- ja vaikuttamistoiminta nähdään tärkeänä, yhdistävänä, osallistavana sekä sosiaalista pääomaa kartuttavana toimintana.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

SIISKONEN, KATRIINA

Work for Involvement, Increase Accessibility and Be a Contributor — Process Description of the Advocacy Strategy Formulation for the Finnish Association for Autism and Asperger's Syndrome

Master's Thesis

95 pages + 18 pages of appendices

Supervisor

Minna Veistilä, Principal Lecture

Commissioned by

The Finnish Association for Autism and Asperger's Syndrome

March 2015

Keywords

civic activism, influencing, autism spectrum, social capital, strategy, strategy process

The purpose of this study was to describe the strategy process of advocacy work of The Finnish Association for Autism and Asperger's Syndrome. The process started in the autumn of 2013 and it was executed by the traditional linear strategy process. The implementation, follow up and evaluation phases were left outside of this thesis.

The main concepts of this study are strategy, strategy process, autism spectrum, and life of people with autism spectrum in the Finnish society, civic activity, advocacy work and increasing social capital by association work. Strategy work was based on the values and vision of the Association, and the UN Convention on the Rights of People with Disabilities, the Finnish Disability Policy Program, and the funding strategy of Slot Machine Association in Finland. An open survey and a targeted group interview were conducted to support the strategy process. The results of these studies were compared with the results of earlier studies related to civic activism.

The advocacy work strategy of the Association was formed using the collected data, study results and strategy tools. The needed development actions defined in the strategy are increasing knowledge, diverse enhancement of getting members, and working and enjoying achievements together. The concrete propositions were the definition of association and local level advocacy work, strengthening the peer support, providing support material for advocacy work, systematical information collecting and distribution, collecting and sharing good policies and close cooperation with stakeholders. The results show that advocacy work is trendy, and people are willing to give time for it. Civic and advocacy work are considered important, integrative, and inclusive actions that increase the social capital.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	AUTISMI- JA ASPERGERLIITTO RY JA AUTISMIN KIRJON HENKILÖT	8
2.1	Autismin kirjo	10
2.2	Autismin kirjon henkilö suomalaisessa yhteiskunnassa	12
3	KANSALAISTOIMINTA	14
3.1	Yhdistystoiminta	16
3.2	Vaikuttamistoiminta	18
3.3	Yhdistystoiminnan kartuttama sosiaalinen pääoma	20
4	STRATEGIA	22
4.1	Strategiaprosessi	24
4.2	Sinisen meren strategia -malli	25
5	STRATEGIAA OHJAAVIA AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA	27
5.1	Kuntokartoitus Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksille	27
5.2	Paikallisyhdistysten vaikuttamisen menetelmät	28
5.3	Tarkkaavuuden haasteet, hyvinvointi ja ADHD-liiton toiminta	29
5.4	Verkostoitumalla yhteisöllisyyteen — pääkaupunkiseudun yhdistystoimijoiden näkemyksiä lähidemokratiasta, paikallisesta vaikuttamisesta ja verkostoista	30
5.5	Alueellista demokratiaa	31
5.6	Järjestöbarometri 2014	32
6	STRATEGIAA OHJAAVAT ASIAKIRJAT	33
6.1	YK:n vammaissopimus	34
6.2	Suomen vammaispoliittinen ohjelma	35
6.3	Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategia 2012–2015	35
7	VAIKUTTAMISTOIMINNAN STRATEGIAPROSESSIN VAIHEET	36
7.1	Tiedonkeruun ja analysoinnin vaihe	36

7.1.1	Kyselytutkimus	38
7.1.2	Täsmäryhmähaastattelu	64
7.1.3	Vähennä, luovu, vahvista ja luo -matriisi	73
7.1.4	Ei-asiakkaiden kolme kerrosta	75
7.2	Määrittelyvaihe	77
7.3	Suunnitteluvaihe	79
7.4	Strategian toimeenpanoprosessi	81
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	82
8.1	Strategiaprosessi	82
8.2	Tutkimusaineiston luotettavuus	84
8.3	Sovellettavuus, hyödynnettävyys ja jatkokehittämiskohteet	87
	LÄHTEET	89
	LIITTEET	
	Liite 1. Paikallisen vaikuttamistoiminnan kysely	
	Liite 2. Vaikuttamistoiminnan täsmäryhmähaastattelun haastattelurunko	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategian laatimisprosessi. Opinnäytetyön aikana tutkijan roolina oli viedä strategiaprosessia eteenpäin, mutta samalla toimia osana Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työyhteisöä. Autismi- ja Aspergerliitto ry tehtävänä on edistää ja valvoa autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä yleisiä yhteiskunnallisia oikeuksia ja tasa-arvoa. Liiton tehtävänä on toimia autismin kirjon henkilöiden edunvalvojana ja yhdyssiteenä. Liiton vuoden 2014 toiminta- ja puitesuunnitelmaan on kirjoitettu tavoitteeksi vaikuttamistoiminnan strategian laatiminen ja tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tukea asetetun tavoitteen toteutumista.

Strategia on kyky nähdä ja tahtoa sekä tapa toimia. Sen avulla voi arvioida toiminnan kannalta olennaiset ja ratkaisevat mahdollisuudet ja uhat. Strategia auttaa organisaatiota hahmottamaan toimintaympäristön ilmiöt, muutokset ja trendit. Henkilöstön ja sidosryhmien odotukset ja toiveet pääsevät hyvässä strategiassa esiin. Strategia on tahto valita ja se tekee nähtäväksi toiveet ja ajatukset tulevaisuudesta. Strategia on parhaimmillaan osa järjestön toimintakulttuuria. (Heikkala 2003b, 37.)

Strategiaprosessissa mukaillaan Lindroosin ja Lohiveden (2004) laatimaa viisivaiheista prosessikuvausta. Strategiaprosessi käynnistyi syksyllä 2013 opinnäytetyön toimeksiannolla, jolloin samanaikaisesti alkoi prosessin analyysivaihe. Analyysivaiheessa kasataan teoretietoa ja pohditaan liiton arvoja, visiota sekä toiminta-ajatusta vaikuttamistoiminnan kannalta. Analyysivaiheessa syvennyttään strategiaa ohjaaviin aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, YK:n vammaissopimukseen ja Suomen vammaispoliittiseen ohjelmaan sekä Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategiaan. Tutkimusaineistoa kootaan avoimella kyselytutkimuksella ja kohdennetulla täsmäryhmähaastattelulla. Tutkimusten tulokset esitetään taulukoin, kuvioin ja tekstin avulla. Tuloksia pohditaan teorian ja aiempien tutkimustulosten valossa. Tuloksista tehdyillä johtopäätöksillä pyritään tuomaan numerotiedon lisäksi sanallista tietoa. Määrittely- ja suunnitteluvaiheissa analysoidun aineiston avulla ja strategiatyökaluja hyödyntäen rakennetaan vaikuttamistoiminnan strategia. Niin sanottu toimeenpanoprosessi, johon kuuluu Lindroos ja Lohiveden (2004) laatiman strategiamallin kaksi viimeistä osa-aluetta, toteutus- sekä arviointi- ja seurantavaihe, jäävät tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Opin-

näytetyön avulla kerätty materiaali luovutetaan Autismi- ja Aspergerliitto ry:lle keväällä 2015 (Kuva1).

Kuva 1. Kehittämistyön aikataulutus Lindroos ja Lohiveden (2004) strategiaproessimallia mukaillen

Vaikuttamistoiminta on ajankohtaista ja trendikästä, koska yhteiskunnassa tapahtuvat jatkuvat muutokset antavat henkilöille paremman mahdollisuuden rakentaa omanlaisen elämän. Aiheen ajankohtaisuutta lisäävät ratifiointivaiheessa oleva YK:n vammaissopimus, palvelujärjestelmissä tulevat suuret muutokset sekä lakiuudistukset. Muun muassa uuden kuntalain tarkoituksena on edistää kuntalaisten itsemääräämisoikeuden ja osallistumis- sekä vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista. Uudessa kuntalaissa korostetaan kuntalaisten oikeutta osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Aloiteoikeus annetaan yhdistyksille ja yrityksille kunnan asukkaiden lisäksi. Osallistumiskeinoja lisätään ja päätöksenteko avataan lähemmäksi kuntalaisia. Uusi kuntalaki tukee monilta osin kansalais- ja vaikuttamistoimintaa. (Valtiovarainministeriö 2014.)

Vaikuttaminen on viestintää, jonka tarkoituksena on muuttaa viestin kohteena olevan henkilön tai ihmisryhmän käsitystä jostakin asiasta tai ilmiöstä. Muuttuneet käsitykset voivat johtaa tavoiteltuihin muutoksiin. Vaikuttaminen on pitkäkestoista ja välillä näkymätöntä työtä. Se vaatii jatkuvaa ajan kehityssuuntien tiedostamista sekä osaamisen ylläpitämistä sekä resursointia. Vaikuttamistoimintaa voidaan tehdä vaikuttamalla suoraan tai välillisesti yksilönä tai ryhmässä erilaisen kansalaistoiminnan kautta. (Ilvonen 2012; Simik 2014; Asola 2007, 9–10.) Kansalaistoiminta on ihmisten tekemää vapaaehtoista toimintaa yhteisen hyvän turvaamiseksi. Kansalaistoiminta on henkilöstä ulospäin ohjautuvaa toimintaa, josta hyötyy jokin asia, taho tai ihmisryhmä. Kansalaisyhteiskunnassa luodaan perusta henkilön yhteisöön kasvamiseen ja yhteisön jäsenenä toimimiselle. (Ilvonen 2005, 7; Lehtonen & Rantanen, 1995; Harju 2010, 11–

12.) Pelkästään kansalaistoiminnassa mukana oleminen ei kartuta henkilöiden sosiaalista pääomaa. Yhdistyksessä sosiaalista pääomaa lisäävät mm. henkilöiden yhteiset tavoitteet, arvot sekä keskinäinen luottamus. Yhdistyksiä perustetaan edistämään jäsenten yhteiseksi koettua asiaa. Sosiaalisen pääoman nähdäänkin tehostavan yhteisöjen hyvinvointia ja yksilöiden tavoitteiden toteutumista. (Ruuskanen 2002, 5.)

Suomen Sosiaali ja terveys ry suosittelee barometrissä 2014 lisäämään järjestöjen resursseja vaikuttamistoimintaan, luomaan säännölliset vuorovaikutuskanavat sidoskumppaneiden ja muiden uusien tahojen kanssa sekä vahvistamaan järjestöjen vaikutusosaamista kuntavaikuttamisesta aina EU-vaikuttamiseen saakka. Lisäksi järjestöjen tulisi yhtenäistää tiedottamista ja viestintää. Vaikuttaminen ihmisten hyvinvointiin ja osallisuuteen sekä yhdistystasolla sosiaalisen pääoman lisääminen on liittojen ja järjestöjen ydintehtävä. (Peltosalmi, Hakkarainen, Londén, Kiukas & Särkelä 2014, 115.)

Opinnäytetyön nimeksi päätettiin asettaa sama nimi kuin Autismi- ja Aspergerliiton vaikuttamistoiminnan strategialuonnoksessa. Opinnäytetyön alussa esitellään organisaatio ja kohderyhmä, jolle tämä työ tehdään ja ne teorialat, jotka vaikuttavat strategiatyön takana. Työn keskiosassa referoidaan strategiaprosessia ohjaavia aiemmin tehtyjä tutkimuksia, yleissopimuksia ja valtion vammaispoliittinen ohjelma. Lisäksi strategiaproessin eri vaiheet esitellään ja niiden toteutuminen pyritään kuvaamaan mahdollisimman tarkasti. Työn loppuosassa arvioidaan opinnäytetyön strategiaproessin onnistumista ja pohditaan sen tärkeyttä sekä käyttöarvoa.

2 AUTISMI- JA ASPERGERLIITTO RY JA AUTISMIN KIRJON HENKILÖT

Autismi- ja Aspergerliitto ry on vuonna 1997 perustettu kansalaisjärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on edistää ja valvoa kaikenikäisten autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä yleisiä ja yhteiskunnallisia oikeuksia ja tasa-arvoa. Liiton keskeisenä tavoitteena on edistää autismin kirjon henkilöiden elämänlaatua ja hyvinvointia. Liitto toimii autismin kirjon henkilöiden edunvalvojana vaikuttaen lainsäädäntötyöhön ja taloudellisiin ratkaisuihin kunnallisten ja valtakunnallisten poliittisten päättäjien avulla. Liiton toimintaa ohjaavat arvot ovat ”yhdenvertaisuus, moniarvoisuus, yhteisöllisyys ja asiantuntijuus”. (Autismi- ja Aspergerliitto 2014a.)

Autismi- ja Aspergerliitto ry on voittoa tavoittelematon organisaatio. Liiton päärahoittajana toimii Raha-automaattiyhdistys (RAY). Muita toiminnan rahoituskanavia ovat

yksittäiset avustukset ja lahjoitukset sekä oma rahoitus. Oma rahoitus kerätään muun muassa liiton tuotteiden myynnillä, seminaareilla ja koulutuksilla. (Vuosikertomus 2013.)

Autismi- ja Aspergerliitto ry:n varsinaiseksi jäseneksi voidaan hyväksyä Suomessa toimiva rekisteröity autismin kirjoon liittyvä yhdistys ja kannatusjäseneksi muu oikeuskelvollinen yhteisö tai säätiö. Suomessa toimii 25 Autismi- ja Aspergerliitto ry:n jäsenyhdistystä ja niissä on noin 3500 jäsentä. Jäsenyhdistyksiä on kolmenlaisia, yksi-, kaksi- ja kolmikantayhdistyksiä. Kantaisuus riippuu siitä, kuinka monen liiton alla kyseinen yhdistys toimii. Kolmikantayhdistys toimii Autismi- ja Aspergerliitto ry:n, Aivoliitto ry:n ja ADHD-liitto ry:n jäsenyhdistyksenä. Kolmikantayhdistyksiä on yhdeksän kaikista Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksistä. Kaksikantayhdistys toimii kahden liiton jäsenyhdistyksenä ja kaksikantayhdistyksiä on yksi. Loput yhdistykset ovat Autismi- ja Aspergerliitto ry:n omia jäsenyhdistyksiä eli niin sanottuja yksikantayhdistyksiä.

Kerran vuodessa jäsenyhdistykset valitsevat liittokokouksessa liitolle hallituksen. Liittohallitus määrittää liiton jokaiselle vuodelle tavoiteltavat teemat. Vuodelle 2015 päätavoitteena on esteetön arki ja edunvalvonnan päätavoite on tasavertainen kansalaisuus. Jäsenyhdistysten tukemisen tavoitteena 2015 on vahva jäsenyhdistystoiminta. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n toiminnan tavoitteena ja saavutuksena voidaan pitää autismitietoisuuden lisääntymistä sekä autismin kirjon henkilöiden hyvinvoinnin lisääntymistä koko Suomen alueella. Liiton toimintaa ohjaavat yhdistyslain lisäksi yhdistyssäännöt, puitesuunnitelma, arvot, missio ja visio sekä vuosittain laadittava toimintasuunnitelma. Liittohallituksen lisäksi tärkeä toimintaa ohjaava elin on Empowerment-toimikunta. Toimikunta on autismin kirjon henkilöiden muodostama liiton toimikunta, joka tarjoaa mahdollisuuden esteettömään ja legitiimiin kansalaisvaikutamiseen. (Kuva 2); (Vuosikertomus 2013.)

Kuva 2. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n organisaatiokaavio

Järjestötoiminta on kerroksellista ja monitasoista. Liiton tehtävät ovat edunvalvonnallisia. Tavoitteena on vaikuttaa julkiseen hallintoon niin, että kohderyhmän palvelutarpeet huomioidaan sekä tyydytetään. Jäsenistön etujen edunvalvonta on yhteiskunnan kannalta merkittävä tehtävä. (Autismi- ja Aspergerliitto ry, 2014a; Möttönen 2002, 125.) Jotta ymmärretään miksi ja miten Autismi- ja Aspergerliitto ry toteuttaa tehtävänsä, on perusteltua tutustua autismin kirjon käsitteeseen ja pohtia sen merkitystä henkilölle itselleen ja hänen lähiympäristölle sekä yhteiskunnalle.

2.1 Autismin kirjo

Autismi-termi tulee muinaiskreikan sanasta *autos*, joka tarkoittaa sanaa ”itse”. Varhainen kuvaus autistisesti käyttäytyvistä henkilöistä on löydetty jo 1300-luvulta. Kuitenkin vasta 1926 venäläinen neurologi Grunja Suhareva julkaisi ensimmäisen autismin kirjon henkilöitä esittelevän tutkimuksen. Ensimmäisiä tunnetuimpia autismin kirjon tutkijoita olivat Leo Kanner ja Lorna Wing. Itävaltalaisamerikkalainen psykiatri Kanner (1943) teki ensimmäisen systemaattisen kuvauksen autismista. Samanaikaisesti-

ti itävaltalainen lastenlääkäri Hans Asperger ja Kanner (1944) käyttivät toisistaan tietämättä termiä autismi, kuvaillessaan tietynlaisia potilaita. Autismiin nähtiin olevan äidin kasvatuksen tulos. Yhdysvaltalainen psykologian tohtori Bernard Rimland (1964) kehitti teorian autismin biologisesta pohjasta. Hän päätyi siihen tulokseen, että autismin taustalla on keskushermoston häiriö. Englantilainen psykiatri Lorna Wing (1981) löysi Aspergerin työn uudelleen ja toi sen laajemman tiedeyhteisön tietoisuuteen. Lorna Wing otti käyttöön termit Aspergerin oireyhtymä, autismin kirjo ja autistinen triadi. Lorna Wingin myötä neuropsykologiset teoriat tulivat vallitseviksi, ymmärrettiin perinnöllinen alttius, diagnoosit alkoivat yleistyä sekä käsite ”autismin kirjo” omaksuttiin laajalti käyttöön. 2000-luvulla on saatu paljon uutta tietoa autismin kirjoon liittyen muun muassa alttiusgeeneistä, aivojen rakenteista ja aktivoitumisesta, välittäjäaineiden säätelystä, hormonitoiminnasta ja aistiärsykkeiden prosessoinnista. (Häyry 2014; Nylander 2010, 14–18.)

Autismin kirjon oireyhtymät ovat neurobiologisen kehityksen häiriöön perustuvia oireyhtymiä, jotka ilmenevät henkilön käyttäytymisen perusteella. Autismiin kirjoon kuuluu hyvin erilaisia oireyhtymiä, joissa henkilöiden älyllinen ja toiminnallinen taso sekä kapasiteetti vaihtelevat merkittävästi. Autismiin kirjoa yhdistäviä oireita ovat sosiaalinen vuorovaikutuksen ja kommunikaation pulmat ja oudot käyttäytymismuodot. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014b; Häyry 2014.) Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa puutteet näkyvät kaverisuhteiden luomisessa, katsekontaktin ja kasvojen ilmeiden sekä kehon asentojen säätelyssä ja sosioemotionaalisessa vastavuoroisuudessa. Kommunikaatiossa olevat puutteet ilmenevät puhutun kielen puuttumisena tai kielen kehityksen viivästymänä. Vastavuoroisen keskustelun ylläpitäminen on haastavaa tai sitä ei tapahdu lainkaan. Kaavamaiset fraasit tai omatakeisten sanojen käyttö on yleistä sekä jäljittelyn taidot puutteellisia. Sanallisen kommunikaation lisäksi puutteita on usein ei-sanallisessa kommunikaatiossa. Vartalon liikkeet ja kasvojen eleet eivät tue tuotettua puhetta. Elekielen ja äänenpainojen tuottaminen ja ymmärtäminen on monille autismiin kirjon henkilöille hankalaa. Kommunikaation erityispiirteet haastavat myös vastapuolen selkeään vuorovaikutukseen ja vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen käyttöön. Autismiin kirjon henkilöiden käyttäytymisessä näkyvät usein stereotypiat, rajoituneet sekä toistuvat kaavamaiset käyttäytymispiirteet. Muita autismiin kirjon henkilöitä yhdistäviä erityispiirteitä ovat epätavallinen reagointi aistiärsykkeisiin, tunteiden hienosäätelyn vaikeus ja tarkkaavuuden ja vireystilan säätelyn vaikeudet. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014b; Häyry 2014.)

Suomessa voimassa olevan WHO:n ICD-10-tautiluokituksen mukaan autismin kirjoon kuuluvat lapsuusiän autismi, Aspergerin ja Rettin oireyhtymä sekä disintegratiivinen ja laaja-alainen kehityshäiriö. Marja-Leena Mattilan (2014) väitöstutkimuksen mukaan autismin kirjon esiintyvyys on 8,4/1000. Koko autismin kirjosta poikien osuus suhteessa tyttöihin oli 1,8:1. Kehitysvammaisten osuus autismin kirjon ihmisistä on 30–50 %. (Mattila 2014, 7.) Autismin kirjon henkilöitä katsotaan Suomessa olevan 54 000, joista lapsuusiän autistisia on 11 000 (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014b).

70–74 %:lla autismin kirjon henkilöistä on samanaikaisesti jokin psykiatrinen liitännäishäiriö ja yli 40 %:lla niitä on kaksi tai useampi. Yleisimmät ovat käytös-, ahdistuneisuus- tai unihäiriö. Muita liitännäisiä ovat Tourette, kehitysvammaisuus, depressio, OCD, syömishäiriöt ja oppimisvaikeudet. Autismin kirjon kanssa esiintyy usein myös muita päällekkäisiä diagnooseja, kuten ADHD ja kielellinen erityisvaikeus. (Mattila 2014, 7; Nylander 2010, 43–48.)

2.2 Autismin kirjon henkilö suomalaisessa yhteiskunnassa

Autismin kirjo on hyvin laaja ja monimuotoinen oireyhtymä. Jokainen autismin kirjon henkilö on omanlainen yksilö vahvuuksineen ja heikkouksineen. Ei ole olemassa hoitoa tai lääkettä, joka parantaisi autismin kirjon piirteistöjä, mutta henkilöiden elämänlaadun kohentamiseksi pystytään tekemään paljon. (Nylander 2010, 58.) Tilastollisia tutkimuksia autismin kirjon henkilöiden palveluiden tarpeesta on tehty niin Suomessa kuin kansainvälisestikin vähän. Englantilaisessa Mental Helth Foundation -raportissa ”The cost of autistic spectrum” Jarbrink ja Knapp (2000) esittävät, että lapsuusiän autismi -diagnoosin saaneista lapsista noin 60 % tarvitsee jatkuvaa toisten antamaa tukea aikuisiällä, 30 % tarvitsee jonkin verran tukea ja 10 % selviää itsenäisesti. Aspergerdiagnoosin saaneista 75 % selviytyy ilman tukea tai vähäisellä tuella. Ruotsissa vastaavantalaisessa tutkimuksessa (Billstedt, Gillberg & Gillberg 2005) 78 %:a autismin kirjon henkilöiden elämässä selviytyminen arvioitiin heikoksi. Englantilaisessa (Howlin, Goode & Rutter 2004) tutkimuksessa 58 % autismin kirjon henkilöistä selviytyi heikosti tai erittäin heikosti. Tulokset ovat selvästi riippuvaisia siitä, kuinka suuri kohdejoukko on ollut, miten tarkasteltava joukko oli rajattu sekä millainen eri maiden asenteet ja vaatimukset olivat diagnoosin saamiselle.

Autismin kirjon henkilöiden erilaisuudesta johtuen ei voida tarkasti määritellä lakia, jonka mukaan autismin kirjon henkilöiden palvelut turvataan yhteiskunnassamme.

Kehitysvammainen autismin kirjon henkilö tarvitsee hyvin erilaisia palveluja kuin itsekseen pärjäävä Asperger-aikuinen. Autismi kirjon henkilöiden palvelutarpeet myös muuttuvat ajan myötä siinä missä niin sanottujen neurotyypillistenkin henkilöiden. Apua voidaan lapsuudessa tarvita päivittäisten asioiden opettelussa, nuoruudessa opiskeluiden suorittamisessa ja aikuisiällä päivittäisissä arkisten asioiden huolehtimisesta tai työtehtävien suorittamisessa. Avun tarve säilyy autismi kirjon henkilöllä usein koko eliniän ajan. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2005; Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014c.) Sihvosen (2011, 118–119) mukaan tuen tuomat mahdollisuudet on hyvä muistaa ja henkilön kokema tuen tarve on aina arvioitava henkilökohtaisesti. Tuen tarve on rinnastettava toimintakykyyn ja häiriössä on aina kyse toimintakyvyn alenemisesta. Toimintakyvyltään pääsääntöisesti taitavalla autismi kirjon henkilöllä voi olla tarkkarajainen vaikeus, joka ilman tukea lamaannuttaa henkilön toimintakyvyn jopa kokonaan. Autismi kirjon oireyhtymä pitää sisällään sarjan elinikäisiä haittoja ja vahvuuksia, mutta tärkeintä on omien resurssien maksimaalinen käyttäminen.

Autismi kirjon henkilöille sopivia palveluja kehitetään eri puolilla Suomea, mutta palvelut eivät tavoita kaikkia niitä tarvitsevia. Palveluiden saatavuus vaihtelee paikkakunnittain. Uuden sosiaalihuoltolain lähtökohtana on, että henkilöiden tarvitsema tuki arvioidaan diagnoosin sijaan tarpeen mukaan. Laki mahdollistaa tulevaisuudessa tasapuolisemmat palvelut autismi kirjon henkilöille. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2005; Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014c.) Vaikka autismi kirjon henkilöiden tarvitsemat palvelut ovat keskenään hyvin erilaisia, yhdistäviäkin tekijöitä on olemassa. Autismi kirjon henkilöiden palveluiden tulee olla suunnitelmallisia. Palvelut tulee toteuttaa yhteistyössä autismi kirjon henkilön, hänen läheisten ja hänen kanssaan toimivien alan ammattilaisten kanssa. Varhain aloitetulla, oikein suunnatulla ja toteutetulla tukimuodoilla voidaan merkittävästi parantaa autismi kirjon henkilön hyvinvointia. Varhain aloitettujen tukitoimien tarkoituksena on autismi kirjon henkilön omannäköisen elämän rakentaminen. (Autismi- ja Aspergerliitto ry 2005; Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014c.)

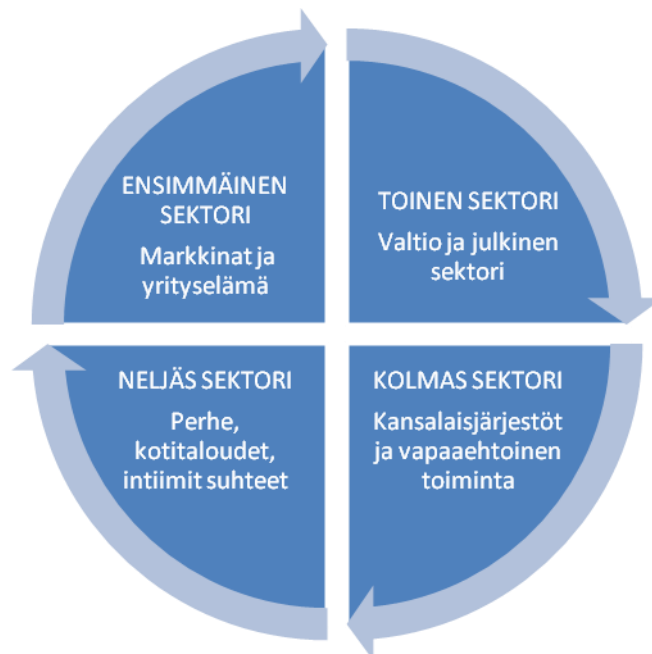
Diagnoosin saaminen auttaa autismi kirjon henkilöä itseään ja lähiympäristöä ymmärtämään oireiden mukaista käyttäytymistä, ja se lisää hyväksyntää sekä auttaa näkemään myös oireyhtymän tuomat vahvuudet. Usein aikuiset autismi kirjon henkilöt toteavatkin, että parasta diagnoosin saamisessa on se, että omalle erilaisuudelleen saa nimen. Diagnoosin saamisen jälkeen moni haluaa hakeutua vertaistuen piiriin ja sitä

kautta mukaan kansalaistoimintaan. (Nylander 2010, 58–59; Autismi- ja Aspergerliitto ry 2014c.)

3 KANSALAISTOIMINTA

Kansalaistoiminta on ihmisten tekemää vapaaehtoista toimintaa yhteisen hyvän turvaamiseksi. Kansalaistoiminta on henkilöstä ulospäin ohjautuvaa toimintaa, josta hyötyy jokin asia, taho tai ihmisryhmä. Kansalaisyhteiskunnassa luodaan perusta henkilön yhteisöön kasvamiseen ja yhteisön jäsenenä toimimiselle. (Ilvonen 2005, 7; Lehtonen & Rantanen, 2014; Harju 2010, 11–12.) Kansalaistoiminnan juuret ajoittuvat 1700-luvun loppupuolelle. Tällöin porvaristo alkoi vaatia yhteiskunnallisia oikeuksiaan, kuten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta lain edessä. (Lehtonen & Rantanen 2014.) Kansalaistoiminta käynnistyy, kun ihmisten kansalaistietoisuus herää. Ihmiset ymmärtävät, että yhdessä voidaan vaikuttaa ja rakentaa yhteiskuntaa omanlaisekseen. Kansalais-toiminta edellyttää sosiaalisen ja moraalisen tietoisuuden lisääntymisen sekä kykyä tarkastella asioita toisen näkökulmasta. Kansalaisyhteiskunnan katsotaan olevan erillään kunnista, valtioista ja yritystoiminnasta. Kansalaistoiminnan tarkoituksena ei ole taloudellisen hyödyn hakeminen. (Harju 2010, 11–12.)

Konttinen (2014) on jakanut yhteiskuntaelämän neljään sektoriin (kuva 3). Ero näiden sektoreiden mukaan perustuu käsitykseen, että jokainen sektori toimii oman erityisen logiikkansa mukaisesti. Perinteisesti kansalaistoiminnan katsotaan olevan kolmannen sektorin toimintaa. Kolmas sektori muodostuu yhdistyksistä, järjestöistä, eri liikkeistä, säätiöistä, osuuskunnista ja puolueista. (Lehtonen & Rantanen 2014.) Käsité kolmas sektori tulee lähelle käsitettä kansalaistoiminta, ja usein niitä käytetäänkin lähes synonyymeinä. Kuitenkin kansalaistoiminnasta puhuttaessa nähdään järjestyneiden yhdistysten lisäksi spontaanin ja uudenlaisen vapaaehtoisuuden mukaan nousun mahdollisuus. Kansalaistoiminnassa on mukana myös poliittista ulottuvuutta. (Konttinen 2014.)

Kuva 3. Yhteiskuntaelämän sektorit (mukaillen Konttinen 2014)

Suomen perustuslaki takaa kansalaistoiminnan harjoittamisen. Perustuslailla turvataan yhdistymis- ja kokoontumisvapaus sekä vaikuttamismahdollisuus. Perustuslain mukaan ”Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.” Perustuslain mukaan jokaisella henkilöllä on sananvapaus. ”Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.” (Perustuslaki 1999/731.)

Yhdistyslaki on säädetty ohjaamaan yhdistysten toimintaa. Yhdistyslain mukaan ”yhdistyksen saa perustaa aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista varten ei voittoa tai muuta taloudellista etua tavoittelevaa toimintaa varten. Tarkoitus ei saa olla lain tai hyvien tapojen vastainen.” Yhdistyslaki on tarkoitettu säätelemään ensisijaisesti rekisteröityneiden yhdistysten toimintaa. Laissa on huomioitu erityisesti pienten yhdistysten tarpeet ja jäsenten vaikutusmahdollisuudet. Yhdistysten tulee noudattaa yhdistyslain asettamia säännöksiä. (Yhdistyslaki 1989/503; Loimu 2000, 19.) Muita merkittäviä lakeja ja asetuksia jotka yhdistystoimintaa ohjaavat ovat kirjanpitolaki ja -asetus, tilintarkastuslaki, tuloverolaki, rahankeräys- ja arpajaislaki, tuoteturvallisuuslaki, henkilötietolaki, työsuhdetta koskevat lait, arvonnäisäverolaki, valtionavustuslaki ja perustuslaki (Pylkkänen 2009, 1).

Suomen yhdistysrekisterissä on noin 127 000 yhdistystä, joista sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä on noin 8000. Koska rekisteröimättömien yhdistysten määrää ei voida arvioida, voi kokonaismäärä nousta hyvinkin korkeaksi. (Pylkkänen 2009, 1.) Osa rekisteröimättömistä yhdistyksistä muodostaa uudenlaisen kansalaistoiminnan areenan. Uudenlaista kansalaistoimintaa kuvaa vapaamuotoisuus, paikkakuntakohtaisuus, verkostomaisuus ja projektinomaisuus. Tyypillistä on myös julkisuushaluinen ja elämyksellinen menettely. Toiminnassa ei olla riippuvaisia organisaatioista tai järjestöistä, vaan henkilön toimintavalmiuksista. Epämuodollisessa kansalaistoiminnassa yksilön oman toiminnan vaikutus korostuu yhteisöllisyyden sijaan. Vaikuttaminen ei ole häviämässä, vaan sen toimintamuodot ovat vaihtuneet. (Harju 2010, 168–172.) Kansalaistoiminta on edelleen vetovoimaista eri muodoissaan (Heikkala 2003a, 15).

3.1 Yhdistystoiminta

Tässä työssä yhdistystoiminnasta puhuttaessa tarkoitetaan kansalaisjärjestöjen tekemää työtä ja toimintaa. Yhdistyksestä voidaan yhtä hyvin käyttää nimitystä liitto, järjestö, jäsenyhdistys, osasto, kerho, seura tai klubi (Loimu, 2000, 23–30). Yhdistystoiminta on usein jakautunut eri tasoihin. Paikallistason yläpuolella on aluetason toimintaa ja aluetasoja kokoavat valtakunnantasolla keskusliitot tai kattojärjestöt. (Loimu 2000, 28–29; Peltosalmi ym. 2014, 178.)

Suomessa on yhdistymisvapaus ja kaikki maassa asuvat voivat perustaa vapaasti yhdistyksiä. Yhdistyksillä on merkittävä asema yhteiskunnallisen hyödyn tuottamisessa ja hyvinvoinnin edistämisessä. Yhdistykset toimivat lähellä ihmisten arkea ja tekevät työtä eriarvoistumista vastaan ja palveluiden tasa-arvoisen saannin puolesta. Yhdistys koostuu joukosta henkilöitä, joilla on yhteinen intressi ja halu saada yhdessä aikaan asioita. (Heikkala 2003a, 8–9; Loimu 2000, 19.) Yhdistykset voivat olla rekisteröityjä tai rekisteröimättömiä. Yhdistysten jäsen voi olla henkilö tai oikeushenkilö. Oikeushenkilöllä tarkoitetaan oikeustoimikelpoista yhteenliittymää. Jäsenpohja voi olla myös sekamuotoinen. Tällöin yhdistyksessä on jäsenenä ihmisiä, muita yhdistyksiä, osakeyhtiöitä, säätiöitä ja seurakuntia. (Loimu 2000, 21–23, 41.)

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten taustalla on usein henkilöiden osallisuuden tarve, yhteinen aate tai jonkin tietyn kohderyhmän kokemiin epäkohtiin tai tarpeeseen vaikuttaminen. Sosiaali- ja terveysalan yhdistystoiminnan keskeisiä tehtäviä ovat asiantuntijuuden tarjoaminen, tukitoimien ja tiedon tuottaminen sekä jakaminen. Muita teh-

täviä ovat sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääminen, osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien tarjoaminen, hyvinvointipalveluiden tuottaminen, tutkimus- ja kehittämistoiminta, kansainvälinen toiminta, syrjäytymisen ehkäisy ja edunvalvonta. (Filds 2005, 20; Terveiden ja Hyvinvoinninlaitos 2013; Dufva 2003, 17.)

Dufva (2003, 17) on listannut paikallisyhdistysten keskeisimmiksi tehtäviksi jäsenistön vapaaehtoistoiminnan mahdollistamisen, edunvalvonnan, vertaistoiminnan sekä asiantuntijuuden. Lisäksi paikallistasolla yhdistysten tehtävänä on tarjota osallistumisen mahdollisuuksia sekä välittää tietoa. Paikallinen yhdistystoiminta tarjoaa hyvin monenlaista aina toimintamahdollisuuksista, vertaistuesta ja osallisuuden kokemuksista tietoon ja tukeen. Yhdistystoiminnassa nousevat esiin inhimilliset tarpeet, kuten yhdessäolo, auttaminen ja vertaistuen tarve. (Heikkala 2003a, 12–13.) Paikallisyhdistykset ovat jäsenilleen sosiaalisia yhteisöjä, jotka antavat vapaaehtoisille paikan identiteetin rakentamiseen yhdessä vertaistensa kanssa. Menestyksekkäs yhdistys pystyy tasapainoilemaan yhdistyksen tavoitteita ajavan toiminnan ja toisaalta tiukasti vapaamuotoisen sosiaalisen toiminnan välillä. (Jurvansuu 2003, 32.)

Useat yhdistykset ovat syntyneet, koska on koettu tarve löytää vastauksia yhteiskunnan kehityksen mukanaan tuomiin haasteisiin. Fieldsin (2005, 23) mukaan yleiset yhteiskunnalliset paineet yhdystoimintaa kohtaan tulevat kasvamaan, koska julkisen sektorin taloudellinen tilanne vaikuttaa myös yhdistystoimintaan. Kansalaisten oletetaan osallistuvan vapaaehtoisina kansallisiin talkoisiin hyvinvoinnin turvaamiseksi. Fieldsin (2005, 22) mukaan tämänlainen kehitys avaa parhaimmillaan uusia toimintamuotoja ja pahimmillaan se hämärtää yhdistysten perustehtävää ja aatetta. Yhdistystoiminnan luonne on muuttumassa vapaammaksi ja refleктоivaksi yhteiskunnallista kehittymistä mukaillen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että sitoutuminen yhdistystoimintaan on pätkittäistä ja henkilöt valikoivat kohteensa harkitummin ja henkilökohtaisen hyödyn näkökulmasta. (Fields 2005, 22–23.) Fields (2005, 23) toteaaakin, että suomalaiset yhdistykset uskovat omiin mahdollisuuksiinsa tasa-arvon lisääjinä. Yhdistystoiminta kartuttaa henkilöiden yhteiskunnallisia vaikuttamismahdollisuuksia myös niille henkilöille, joiden oma ääni ei tule syystä tai toisesta muutoin kuulluksi. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

3.2 Vaikuttamistoiminta

Vaikuttaminen on viestintää, jonka tarkoituksena on muuttaa viestin kohteena olevan henkilön tai ihmisryhmän käsitystä jostakin asiasta tai ilmiöstä. Vaikuttaminen on yksilön tai vallan käyttöä niin, että yhteinen asia etenee. Muuttuneet käsitykset voivat johtaa viestien tavoiteltuihin muutoksiin. Vaikuttaminen on aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskunnan toiminnassa mukana olemista. Vaikuttamistoimintaa voidaan tehdä vaikuttamalla suoraan tai välillisesti yksilönä tai ryhmässä erilaisten yhdistysten tai kansalaisjärjestöjen kautta. Vaikuttaminen on vuorovaikutusta, yhteistyötä ja verkostoitumista. Se on motivointia, tiedonvaihtoa, käsitteiden ja asenteiden muokkaamista ja edunvalvontaa. Vaikuttaminen on osallistumista poliittisiin prosesseihin. (Ilvonen 2012; Asola 2007, 9–10.) Jokainen vaikuttaa omaan elämäänsä ajatuksineen, tekoineen ja elämänvalintoineen. Jo pienet arkielämän valinnat ja teot ovat vaikuttamista. Usein vaikuttaminen voi tapahtua tiedostamatta, mutta vaikuttamistoiminnaksi se muuttuu vasta kun yksilö tiedostaa tekonsa ja osaa perustella valintansa. (Ilvonen 2007, 5 & 19.)

Ilvosen (2007, 5, 11) mukaan tavalliset vaikuttamisen muodot ovat tuen antaminen aatteelle ja yhteiskunnallisen vetoimuksen kirjoittaminen. Yksinkertaisimmillaan vaikuttaminen on mukana oloa, yhdessä tekemistä ja tuen ilmaisua. Vaikuttamisen muotoja on monia. Yhtä ainoaa ja oikeaa tapaa vaikuttaa ei voida sanoa. Vaikuttamistoiminnaksi voidaan katsoa se, että yksilö toimii omien vakaumuksensa mukaisesti sekä osallistuu yhteiskunnassa vakaumustensa mukaisesti. (Simik 2014; Möttönen 2002, 123.)

Aktiiviset ja samoista asioista kiinnostuneet henkilöt ja tahot muodostavat vahvan yhteisön, jonka tuloksena identiteetti voimistuu ja syntyvät paremmat vaikuttamismahdollisuudet. Yhdistystoiminnan kantavana voimana ovat vapaaehtoiset toimijat ja järjestöjen ainutkertainen tehtävä on palvella heitä. (Loimu 2000, 359.) Toimintaa voidaan tehostaa jakamalla vastuualueita useammalle ja toiminnasta tulee näin näkyvämpää ja vakuuttavampaa. Järjestöt pyrkivät vaikuttamistoiminnallaan vaikuttamaan eri kohteisiin järjestön tärkeäksi katsoman asian puolesta. Fokus on kapea, mutta yhtenäinen. (Ilvonen 2007, 35.) Vaikuttamistoiminta on Suomessa vilkasta ja sitä tehdään usein kansalaistoiminnan alla. Kansalaistoiminta on demokraattisessa yhteiskunnassa

välttämätön, koska sen kautta kansalaisten mielipiteet välittyvät. Suomessa lainsäädäntö turvaa ja mahdollistaa kansalaisten vaikuttamistoiminnan. (Asola 2007, 18–19.)

Ilvosen (2007) ja Simikin (2014) mukaan yhdistysten keskeinen vaikuttamistoiminnan muoto on viestintä. Yhdistys pystyy vaikuttamaan sitä paremmin, mitä sen viestintäkeinot ovat. Viestintä voi olla sisäistä tai ulkoista ja molemmat ovat vaikuttamistoiminnan kannalta ihan yhtä tärkeitä. (Iivonen 2007, 35–37.) Sisäinen viestintä perustuu vuorovaikutukseen henkilöstön ja johdon välillä. Tiedonkulkua voidaan pitää sisäisen viestinnän mittarina. Ulkoinen viestintä pitää sisällään yhteydenpidon sidoskumppaneihin sekä markkinoinnin. Ulkoisen viestinnän välineenä voidaan käyttää muun muassa eri tiedotusvälineitä. (Siukosaari 2002, 65, 131.)

Vaikuttamistoiminnan mahdollisuudet ovatkin lisääntyneet yhteiskunnassa internetin ja sosiaalisen median avulla. Nämä mahdollistavat sekä paikallisen, valtakunnallisen että kansainvälisen vaikuttamisen. Tieto on kaikkien saavutettavissa, ja tiedon leviäminen sähköisesti on nopeaa ja tiedolla tavoitetaan yhä useampia henkilöitä. (Ilvonen 2007, 5.) Julkisen keskustelun kautta päättäjille ja suurelle yleisölle välittyy tietoa järjestön toiminnasta. Media muokkaa mielikuvia järjestöjen arvoista, aatteista ja toiminnasta. Simikin (2014) mukaan julkisuudessa esiintyvän kuvan järjestöstä ja sen jäsenyhdistyksistä tulisi olla yhtenäinen ja tietoisesti koottu. Julkisuuskuvan tulee olla järjestäen kaikkien jäsenten hyväksymä. Hyvä ja yhtenäinen julkisuuskuva selkeyttää vaikuttamistoimintaa. Selkeys on helpompi nähdä ja sisäistää ja sitä kautta myös uusien jäsenten hankkiminen helpottuu. (Lihavainen 2003, 51; Ilvonen 2007, 40.)

Vaikuttamistoiminta on pitkäjänteistä ja suunnitelmallista. Jako valtakunnan ja paikallisen tason välillä näyttäytyy niin, että keskusjärjestöt toimivat usein suurien linjojen ajajina ja niillä on tietäntyyppinen asiantuntijarooli. Keskusjärjestöt pyrkivät vaikuttamaan valtiohallinnon päätöksentekoon tekemällä lausuntoja, aloitteita ja kannanottoja sekä osallistumalla erilaisiin työryhmiin. Paikallistoimijat vaikuttavat alueellisesti ja pyrkivät ajamaan paikallistason asioita. Usein paikallisyhdistykset tekevät vaikuttamistoimintaa vertais- ja virkistystoiminnan kautta. (Peltosalmi ym. 2014, 178.) Vaikuttavuustoiminnan kannalta onkin erittäin tärkeää, että paikallisyhdistyksillä on paljon jäseniä. Suuri jäsenmäärä lisää painoarvoa sekä vaikuttavuutta yhdistysten ajamalle asialle sekä tieto leviää laajasti. (Iivonen 2007, 38–39; Iivonen 2005, 81.)

Vaikuttamistoiminnalla on merkittävä rooli ihmisten arjessa ja tätä kautta osallisuuden, hyvinvoinnin ja sosiaalisen pääoman rakentamisessa. (Iivonen 2005, 81.) Yhteiskunnallisilla päätöksillä vaikutetaan siihen, lisätäänkö vai heikennetäänkö vapaaehtoistyön, vaikuttamistoiminnan ja kansalaistoiminnan mahdollisuuksia ja sitä kautta myös henkilöiden kokemaa sosiaalista pääomaa. (Hanifi 2012.)

3.3 Yhdistystoiminnan kartuttama sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma on käsitteenä laaja ja monimutkainen käsitekokonaisuus ja sen avulla on haluttu selittää monia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Käsite on vanha, mutta se nousi laajempaan tietoisuuteen 1990-luvulla, jolloin Robert Putman julkaisi tutkimuksen Italian demokratian toimivuudesta. Muita sosiaalisen pääoman vankimpia teoretisoijia ovat Pierre Bourdieu ja James Coleman. Putnamin mukaan sosiaalinen pääoma tarkoittaa luottamusta, verkostoja ja yhteisiä normeja. Putnamin teoriassa sosiaalinen pääoma kuvaa ihmisten tai ryhmien välisiä sosiaalisia suhteita eli sosiaalisia verkostoja ja niissä syntyvää luottamusta ja vastavuoroisuutta. Bourdie puolestaan viittaa siihen, kuinka toiset kykenevät kasaamaan itselleen sosiaaliseen pääomaan liittyviä resursseja toisia henkilöitä enemmän. Coleman taas näkee sosiaalisen pääoman käsitteen hyvin paljon samanlaisena kuin Putman, mutta hän painottaa sosiaalisten suhdeverkostojen ja niiden rakenteen merkitystä normien ja luottamuksen kartuttamisessa. (Hanifi 2012; Ilmonen 2000, 17–27.) Sosiaalisissa ja taloudellisissa tutkimuksissa sosiaalinen pääoma on usein ymmärretty luottamukseksi ja verkostoitumiseksi eli ihmisten väliseksi vuorovaikutukseksi (Ilmonen 2000; Kouvo 2011, 198–200). Viime vuosina sosiaalisen pääoman keskusteluun on vaikuttanut OECD:n tapa jäsentää ja mitata sosiaalista pääomaa. OECD:n määritelmän mukaan sosiaalinen pääoma koostuu kansalaistoiminnasta, vapaaehtoistyöstä, luottamuksesta, osallisuudesta, verkostoista ja niiden kautta saatavasta tuesta ja auttamisesta. (OECD 2001.)

Sosiaalinen pääoma tulkitaan useimmiten positiiviseksi resurssiksi, jota ihmisten ja yhteisöjen tulisi tavoitella. Toisaalta se nähdään yksilön ominaisuutena, mutta toisaalta taas yhteisön voimavarana. Sosiaalista pääomaa tarkastellessa tulee huomioida, että joskus se voi olla jopa haitallista. Esimerkiksi sosiaalisen pääoman katsotaan lisääntyvän henkilöillä myös rikollisorganisaatioiden toiminnassa. On nähtävissä, että ne maat, joissa on korkea sosiaalinen pääoma, ovat demokraattisia ja toisaalta taas matalan sosiaalisen pääoman omaavat valtiot ovat hyvin diktatuurisia. (Möttönen 2002,

218–219.) Bäck ja Kestilä-Kekkonen (2013, 59–72) toteavatkin, että kansainvälisissä vertailuissa suomalaisten kokema sosiaalisen pääoman taso on korkealla. Kansalaiset luottavat toisiinsa ja osallistuvat vapaaehtoistoimintaan keskimääräistä eurooppalaista enemmän.

Putnamin teorian mukaan pelkkä järjestötoimintaan osallistuminen ei lisää henkilöiden kokemaa sosiaalista pääomaa, vaan yhtä hyvin sosiaalista pääomaa kerryttävät epäviralliset instituutiot ja niiden toimintaan osallistuminen. (Bäck & Kestilä-Kekkonen 2013, 60.) Putnamin teoretisoinnissa yhdistykset ovat muotoutuneet verkostoihin perustuen luottamukseen ja toimiessaan yhdistykset tuottavat uutta luottamusta. Järjestön merkitys sosiaalisen pääoman luojana voidaan nähdä kahdella tavalla. Ensinnäkin, kansalaisten aktiivisuutta toimia järjestöissä on pidetty yhtenä sosiaalisen pääoman mittarina. Toisessa näkökulmassa järjestötoiminta ja sosiaalinen pääoma kytkeytyvät alueelliseen kehitykseen. Järjestöillä on merkittävä rooli luoda alueellista sosiaalista pääomaa. (Möttönen 2002, 120; Immonen 2000; Kouvo 2011, 198–200.)

Möttönen (2002, 121) on todennut, että aktiivinen järjestökenttään ja yhteiskuntaan osallistuminen lisää sosiaalista pääomaa. Yhdistystoimintaan osallistumalla ihmisillä on mahdollisuus osallistua yhteiskunnan tarjoamiin toimintoihin ja harrastuksiin. Toiminnanyhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksellisuuden kautta syntyy sosiaalista pääomaa. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2013.) Sosiaalisen pääoman kautta yhdistystoimintaa hahmotettaessa tulee huomioida, että käsite arvottaa jo määrittelyn mukaan verkostoitunutta ja avointa toimintaa.

Yhdistyksiä ja toimijoita on hyvin monenlaisia ja monin perustein perustettuja. Kaikissa yhdistyksissä ei suinkaan pidetä tärkeinä verkostoitumista, osallistumista tai yhteistä toimintaa, mutta silti näissä yhdistyksissä henkilön on mahdollisuus kokea kartuttavansa sosiaalista pääomaansa. (Jurvansuu 2003, 32–36.) Möttönen (2002, 121) toteaa, että sisäänpäin kääntyminen ja eristäytyminen niin järjestökentän kuin henkilön kohdalla estävät sosiaalisen pääoman kasvua. Voidaan myös ajatella, että sosiaalinen pääoma kanavoituu järjestötoiminnan kautta, mutta järjestöt eivät itse tuota sitä. (Möttönen 2002, 121.) Siisiäinen (2002, 96–97) kirjoittaa, että yhdistys on tärkein hyvinvointiyhteiskunnan vapaaehtoisista sosiaalisen pääoman luomisen muodoista. Sosiaalisen pääoman nähdään tehostavan yhteisöjen hyvinvointia ja yksilöiden tavoitteiden toteutumista (Ruuskanen 2002, 5). Yhdistysten kyky rakentaa, ylläpitää ja vahvistaa

sekä ulkoisia että sisäisiä vuorovaikutusverkostoja, luo sosiaalista pääomaa. Korkean sosiaalisen pääoman yhdistyksissä koetaan arvokkaaksi moniasteinen osallistuminen ja sitoutuminen ja osallistuminen. Tällaisessa yhdistyksessä saadaan tehokkaaseen käyttöön jokaisen toimijan kyvyt. Yhdistyksen sisällä vastuuta jaetaan ja toimijoiden kesken koetaan syvää luottamusta. (Jurvansuu 2003, 31.) Korkean sosiaalisen pääoman omaava yhdistys on ulospäinsuuntautunut ja hakee verkostoja ympärilleen. Verkostot koostuvat toisista paikallistason yhdistyksistä, mutta myös julkisen- ja markkinasektorin toimijoista, median, seurakuntien ja tiedemaailman kumppaneista. Tällainen yhdistys on sisäistänyt oman paikkansa yhteisössä ja osaa nivottaa omaa toimintaansa muiden tahojen kanssa. (Jurvansuu 2003, 32–36.)

Hanifin (2012) mukaan tietyt sosiaalisen pääoman muodot kasaantuvat maassamme tietyille henkilöille, vaikka yleisesti katsottuna Suomessa on vahva sosiaalisen pääoman perusta. Työttömät, pitkäaikaissairaat, nuoret ja eläkeläiset ovat muita väestöryhmiä vähemmän mukana kansalaistoiminnassa. Samalla he luottavat muihin ihmisiin ja organisaatioihin sekä instituutioihin vähemmän kuin muut väestöryhmät. Yhdistystoiminnassa luottamus ilmenee yhteisinä arvoina sekä vastavuoroisuutena. Vapaaehtoistyön tekeminen vaatii luottamusta sekä edistää sitä. Vapaaehtoistoimintaan sitoutuminen vahvistaa vastavuoroisuuden tunnetta ja se lisää sosiaalista pääomaa.

Tulevaisuuden kehittäminen osana kansalais-, yhdistys-, ja vaikuttamistoimintaa liittyy keskeisesti sosiaalisen pääoman kartuttamiseen. Eräs tapa hahmottaa tulevaisuutta on laatia toiminnalle suunnitelma eli strategia. Strategia on väline luoda ja varmistaa yhteinen tahto, lisätä luottamusta ja vastavuoroisuutta sekä varmistaa yhdistyksen sosiaalisen pääoman karttuminen ja toiminnan jatkuvuus. (Jurvansuu 2003, 36; Heikkala 2003, 39.)

4 STRATEGIA

Yksiselitteinen määrittely strategialle on lähes mahdotonta. Strategian määrittelyjä on yhtä monta kuin strategian tekijää. Ala-Mutka (2008) toteaa, että strategisointi ei ole suunnittelua vaan systemaattista löytämistä. Strategia auttaa organisaatioita kehittämään ja johtamaan luovasti, näkemään kokonaisuuksia elementti elementtiltä, näkökulma näkökulmalta ja taso tasolta. Strategiat auttavat keskittymään jokaiseen yksityiskohtaan kerrallaan. (Ala-Mutka 2008, 266.) Lindroos ja Lohivesi (2004, 29) kirjoittaa strategian olevan ohje siitä, miten tulee toimia. Strategia on julkinen linjaus sii-

tä, miten saavutetaan asetettu päämäärä ja visio. Huotari (2009, 49.) on väitöskirjassaan todennut määritellään strategian käsitettä Niven (2002) ja Munive-Hernandeziin (2004) viitaten, että ”*strategiassa on kyse organisaatiota koskevien toimintaympäristön muutoksia huomioonottavien valintojen tekemisestä ja näiden valintojen siirtämisestä toimintastrategioihin organisaation eri osissa ja eri tasoilla.*”

Strategian kerrotaankin usein olevan prosessi, jonka avulla saavutetaan menestys ja prosessi joka vaikuttaa kaikkeen päätöksentekotoimintaan organisaation joka tasolla. Vuorinen (2014, 77) jakaa karkeasti strategian pyrkimykset 1) paremman ja tehokamman toiminnan saavuttamiseen tai 2) uuden ja erilaisen luomiseen.

Strategioita on ollut aina, mutta strategioiden merkitys on kasvanut yhteiskunnassamme. Nopea muutos, globalisaatio, tekniikkakehitys ja tiedon kasvu lisäävät strategioiden merkitystä. Strategia pyrkii ennakoimiseen ja sen toivotaan vastaavan nopeisiin toimintaympäristöjen muutoksiin. Strategia antaa raamit organisaation muutosprosesseille. (Vuorinen 2014; Huotari 2009, 49–50.)

Vuorisen (2014, 76) mukaan strategialla on ollut monia sovellustapoja ja merkityksiä. Hänen mielestään strategisten koulukuntien erottaminen onkin hyvin tulkinnanvaraista, koska jokaisella koulukunnalla on ollut ja on yhä yhteiskunnassa oma paikkansa. Strategisista koulukunnista kuitenkin neljän yleisimmän voidaan sanoa olevan prosessinen, systeeminen, evolutionaarinen ja klassinen. Nämä neljä lähestymistapaa eroavat toisistaan sen suhteen, haetaanko strategialla voittoa, millainen johtajan rooli niissä on sekä millainen päämäärä strategialle asetetaan. Lisäksi prosessin luonne, strategian muotoilu ja täytäntöönpano määrittelevät lähestymistavan valitsemista. Koulukunnan tarkoituksena on kertoa siitä, miten strategia tulisi rakentaa. (Vuorinen 2014; Huotari 2009, 50–51.)

Strategisten valintojen tekemistä kutsutaan strategiseksi muotoiluksi. Strategian muotoilu pitää sisältää organisaation arvojen, vision, toiminta-ajatuksen ja strategioiden luomisen. (Huotari 2009, 55.) Strategiaan kirjataan ne keinot, joilla pyritään pääsemään päämäärään. Strategian laatimisessa on kiinnitettävä huomiota näkökulman ja strategiaproessin valintaan. Organisaation visio ja määritellyt näkökulmat ohjaavat strategisten tavoitteiden valintaan. Strategia pohjautuu strategiseen ajatteluun. Parhaimmillaan strategian avulla pyritään kohtaamaan vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Stra-

tegian avulla löydetään suunta, johon kuljetaan strategiaproessin vaiheita edeten. (Santalainen 2009, 18; Sydänmaanlakka 2009, 73.)

4.1 Strategiaprosessi

Heikkala (2003b, 46) toteaa, että strategiaprosessi on vuorovaikutustapahtuma, joka syntyy yhteisymmärryksessä osallistujien kesken. Se on pitkän tähtäimen suunnitelman tulos. Strategiaproessin tavoitteena on laatia organisaatiota hyödyttäviä tavoitteita, jotka ovat luonteeltaan pitkäjänteisiä. Tavoitteet sitoutetaan ja jalkaannutetaan asteittain käytännön toimintaan. (Kaplan & Norton 2007, 89.)

Strategiaproessimalleja on paljon, mutta luonteeltaan ne ovat hyvin samankaltaisia. Jokaisessa strategiaprosessissa toistuu tietyt elementit ainutlaatuisuudesta huolimatta. (Mantere, Hämäläinen, Aaltonen, Ikävalko & Teikari 2003, 5.) Strategiaproessia voidaan kuvata hyvin monella tavalla ja karkein mahdollinen jako strategiaprosessissa on 1) strategian laatiminen ja 2) strategian toteuttaminen. Tällöin oletamus on se, että vaihe yksi suoritetaan ensin loppuun ennen kuin voidaan siirtyä vaiheeseen kaksi. Tämän tapaisesta työskentelystä käytetään nimitystä lineaarinen strategiaprosessi. Perinteisessä lineaarisessa prosessikuvauksessa on viisi vaihetta. (Vuorinen 2013, 28–29) Tässä opinnäytetyössä strategiaprosessi kuvaillaan Lindroosin ja Lohiveden (2004, 29) perinteistä lineaarista strategiaproessia mukaillen. Strategiaproessin vaiheet ovat tiedon keruu ja analyysivaihe, määrittelyvaihe, suunnitteluvaihe, toteutusvaihe sekä arviointi- ja seurantavaihe (kuva 4).

Perinteinen lineaarinen strategiaprosessi sopii parhaiten suuriin yrityksiin joissa työntekijöitä on satoja. Pienemmissä organisaatioissa viisivaiheinen strategiaprosessi voi olla liian työläs toteuttaa kokonaisuudessaan vaihe vaiheelta. Strategiaprosessi kannattaakin pienemmissä organisaatioissa toteuttaa organisaation resurssien edellyttämällä tavalla ja lineaarista viisivaiheista strategiaproessia mukaillen. (Vuorinen 2013, 186–188.)

Kuva 4. Lindroosin ja Lohiveden strategiaprocessimalli (2004)

Analyysivaiheessa luodaan pohja koko strategiatyölle. Se sisältää perusteelliset aineiston keräämiset ja niiden analysoinnit. Analyysivaiheessa selkeytetään strategian tavoitteet ja organisaation toiminta-ajatuksen vaikuttamistoiminnan suhteen. Strategiaprocessin määrittelyvaiheessa rajataan ne toimintamuodot ja asiakasryhmät, jotka katsotaan prosessin etenemisen kannalta merkitykselliseksi. Suunnitteluvaiheessa luodaan yhteinen tahtotila ja päämäärä sekä mietitään keinoja strategiaan tavoitteisiin pääsemiseksi. Strategian toteutusvaiheessa määritellyt linjaukset toteutetaan kuvattujen toimenpiteiden mukaisesti. Arviointi- ja seurantavaiheessa strategian toteutuminen arvioidaan ja mahdollisesti strategiaprocessia päivitetään. (Lindroos & Lohivesi 2004, 28–29, 40, 45–46.)

Lindroosin ja Lohiveden strategiaprocessi eroaa Kamenskyn (2004) prosessista muun muassa ajatustaustaltaan. Kamensky painottaa kilpailua. Kamenskyn strategia etenee systemaattisesti ylhäältä alaspäin ja on monivaiheinen sekä prosessissa ovat vahvasti läsnä analyysit. Kamenskyn (2004) prosessimalli soveltuu suuriin yrityksiin, joissa on tarvetta laajoille riskianalyysille, valvontajärjestelmän laatimisille sekä varasuunnitelmille. Karlöfin (2004) malli muistuttaa paljon Lindroosin ja Lohiveden (2004) mallia. Siinä painotetaan enemmän strategiatyökalujen käyttöä. Suurimpana erona näissä malleissa on Karlöfin mallin kuusivaiheisuus. Hän on erikseen vielä nimennyt vaiheen ”välineet, mallit ja menetelmät”.

Strategiaprocessi ei välttämättä etene vaihe vaiheelta eteenpäin, vaan prosessin aikana on mahdollisuus palata hakemaan puuttuvia tietoja. Spesifitietoa voi lähteä hakemaan muun muassa strategiatyökaluja käyttäen. (Lindroos & Lohivesi 2004, 29–30.)

4.2 Sinisen meren strategia -malli

Strategiatyökalun valinta on hyvä tehdä jo strategian suunnitteluvaiheessa. Millaista strategiaa halutaan lähteä rakentamaan ja millaista strategiaa toimintaympäristö tarvit-

see? Strategiaproessin tärkeimmät työkalut ovat päämäärän ja tavoitteiden asettaminen sekä toimenpideohjelman määrittäminen. Näitä ei niinkään kutsuta työkaluiksi vaan menetelmiksi. (Vuorinen 2014, 78–81; Vuorinen 2013, 187.)

Strategiatyökalut voidaan jakaa niiden tarkoituksen mukaisesti neljään kategoriaan: työkalut resurssin kehittämiseen, uuden luomiseen, tehokkuuden parantamiseen tai asemointiin. Työkalujen ryhmittelyn tarkoituksena on ymmärtäminen. Työkaluja tulee käyttää strategiaprosessissa luovasti ja yli kategorioiden. Työkalut ovat hyviä viitekehyksiä ajattelun virittämiseksi, mutta silti ne eivät poista tarvetta tilannekohtaiseen pohdintaan ja harkintaan. Organisaatioiden tuleekin hyödyntää useampia työkaluja samanaikaisesti ja luovasti. (Vuorinen 2014, 79; Vuorinen 2013, 27.)

Sinisen meren strategian soveltaminen sopii tilanteisiin, joissa mietitään toiminnan uusia suuntia ja halutaan luoda jotain uutta. Sinisen meren strategiamalli sopi työkaluksi tässä opinnäytetyössä kuvattavan prosessiin juuri innovatiivisuuden vuoksi. Sinisen meren strategia on alun perin kehitetty liiketoimintaan, ja sen perusajatuksena on uusien markkinoiden luominen ja löytäminen. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 26; Lyytikäinen 2013.) Sinisellä valtamerellä viitataan kilpailemattomiin markkinoihin, jotka ovat saavutettavissa. Strategian luojat painottavat, että ei ole olemassa pysyvästi erinomaisia yrityksiä tai toimialoja, vaan menestyvät yritykset ovat valinneet kasvavan alan tai ovat osanneet tehdä oikeita strategisia siirtoja. (Lyytikäinen 2013.) Sinisen meren strategiamallia voidaan pitää pelkän strategisen työkalun sijaan enemmänkin strategisena menetelmänä. Sinisen meren strategiamalli pitää sisällään tulevaisuuteen valoisasti suuntautuvan ajatusmaailman sekä monia eri strategiatyökaluja. (Vuorinen 2013, 69.) Vaikka Sinisen meren toimintamallissa puhutaan strategiasta, voi tätä työkalua käyttää soveltaen ja monipuolisesti. Tehtävän muutoksen ei tarvitse olla uusi kokonaistoiminnan strategia, vaan se voi olla myös pienempi toimintatavan muutos. (Lyytikäinen 2013.)

Sinisen meren strategia -mallin tavoitteena on auttaa organisaatioita synnyttämään uusia kilpailusta vapaita markkinoita, sinisiä meriä. Sinisillä merillä kilpailua on vähän ja siksi organisaatio voi luoda itselleen menestystä. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 24; Vuorinen 2013, 69.) Sinisen meren strategia sopii järjestökentälle, sillä se auttaa järjestötoimijoita tarkastelemaan nopeasti muuttuvaa toimintaympäristöään perinteistä poikkeavista näkökulmista ja hakemaan uudenlaisia toimintamuotoja muuttuviin tar-

peisiin. Strategiaa voi esimerkiksi hyödyntää tilanteessa, jossa halutaan tavoittaa uusia jäseniä. Olennaista on pohtia kriittisesti, minkälaiset arvot ja uudet toimintamuodot ovat kohderyhmille tärkeitä nyt ja tulevaisuudessa. (Chan Kim & Mouborgne 2006, 25; Lyytikäinen 2013.)

Sinisen meren strategia -mallissa on kehitetty työkaluja, joiden avulla on helpompi päästä siniselle merelle. Tässä strategiaprosessissa on hyödynnetty kahta sinisen meren työkalua. Nämä ovat 1) vähennä, luovu, vahvista ja luo -matriisi sekä 2) ei-asiakkaan kolme tasoa -työkalu. Nämä auttavat organisaatioita vapautumaan arvon ja kustannusten välisestä valintapakosta, näyttävät uusia näkökulmia ja auttavat hahmotamaan tilanteen kokonaisuuden. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 58, 127–128.) Työkalut ja niiden antamat tulokset esitellään strategiaproessin analysointivaiheessa.

5 STRATEGIAA OHJAAVIA AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

Seuraavissa kappaleissa esitellään aiemmin tehtyjä tutkimuksia, joiden katsotaan olevan merkityksellisiä vaikuttamistoiminnan strategian kannalta. Tutkimukset ovat kaikki tavalla tai toisella kosketuksessa kansalaistoimintaan, Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoimintaan tai autismin kirjon henkilöiden kokemaan sosiaaliseen pääomaan. Tutkimukset esitellään siinä järjestyksessä, miten lähelle ne tulevat autismin kirjon henkilöitä, heidän läheisiään ja paikallisyhdistyksiä sekä Autismi- ja Aspergerliitto ry:tä.

5.1 Kuntokartoitus Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksille

Kartoituksen tavoitteena oli saada selville, millaisessa taloudellisessa ja toiminnallisessa tilanteessa liiton jäsenyhdistykset olivat vuonna 2012. Kyselyyn vastasi 23 yhdistystä 27:stä. Vastaajat kokivat vahvuuksina erilaiset toimintamuodot, pysyvän jäsenkunnan sekä vertaistuen. Heikkouksina esitettiin mm. aktiivisten toimijoiden vähyys ja sen aiheuttama väsymys. Yhdistysten jäsenten ja vapaaehtoisten määrät olivat pysyneet samana tai nousseet viimeisen viiden vuoden aikana. Tärkeimpinä varainhankinnan keinoina esille tulivat erilaiset avustukset ja jäsenmaksut. Yhdistykset kokivat taloudellisen tilanteensa vakaaksi, eikä sen oletettu merkittävästi muuttuvan seuraavan kolmen vuoden aikana. Suosituimpia toiminnan muotoja olivat leirit, virkistyspäivät, retket, vertaisryhmät, kerhot ja erilaiset harrastustoiminnat. Uutena toiminnan muotona esiin nousi sosiaalinen media ja sen hyödyntäminen. Alueellisissa palveluva-

jeissa esille nousivat mm. puutteet diagnosoinnissa, syrjäytymisen uhkatekijät, asumispalveluiden saatavuus sekä avustajien puute. Liiton toiminta todettiin alueilla kohtuullisen tunnetuksi, mutta edelleen sekoittuvat liiton ja yhdistysten toiminta ja palvelut. Liiton palveluina toiveeksi nousivat koulutukset, avustukset, alueellisen työn lisääminen, jalkautuminen yhdistysten pariin, aloitteet sekä paikallisen ja valtakunnallisen näkyvyyden tehostaminen. Liiton merkittävimmät palvelut yhdistyksille olivat vastaajien mukaan avustukset, Autismi-lehti ja koulutukset. Yhdistykset tekivät alueellisesti paljon yhteistyötä erilaisten järjestöjen, kuntien, oppilaitosten, sairaanhoitopiirien, seurakuntien kanssa, mutta keskinäistä yhteistyötä liiton jäsenjärjestöillä oli vain vähän. (Vienonen & Rantakokko 2011.)

Vastausten perusteella voitiin todeta, että Autismi- ja Aspergerliiton jäsenyhdistysten toimintaedellytykset olivat kunnossa, toiminta oli valtaosin monipuolista ja jäsenten tarpeisiin perustuvaa. Suurin uhkakuva yhdistysten toiminnalle oli aktiivisten vapaaehtoisten vähyys yhdistettynä minimaaliseen vaihtuvuuteen. Vähäinen vaihtuvuus oli ristiriidassa vallitsevan nopean elämäntahdin kanssa, eivätkä yhdistykset riittävästi pystyneet muokkaamaan toimintaansa sen vaatimusten mukaisiksi. Pitkäaikainen sitoutuminen yhdistystoimintaan oli vaikeaa ja tulevaisuudessa tulisikin tarjota mahdollisuuksia osallistua toimintaan myös lyhytaikaisesti. Tulevaisuuden jäsenistöllä tulisi olla mahdollisuuksia poimia yhdistyksen toiminnasta siivuja ja toiminnan muotoja silloin, kun se itselle parhaiten sopii. (Vienonen & Rantakokko 2011.)

Autismi- ja Aspergerliiton toiminta oli alueilla kohtuullisen tunnettua ja paikallisen yhdistyksen aktiivisuus vaikutti selkeästi myös liiton tunnettavuuteen alueilla. Palveluneuvonnan uusista käytänteistä oli hyvä tiedottaa jatkuvaluonteisesti. Liiton toiminnan näkyväksi tekemiseen oli hyvä miettiä keinoja yhteistyössä jäsenyhdistysten kanssa. Myös sosiaalisen median ja muiden sähköisten viestimien hyödyntämistä nykyistä aktiivisemmin toivottiin. Liiton toiminnan toivottiin keskittyvän nykyistä enemmän muihinkin kuin autismin kirjon perheenjäseniin. (Vienonen & Rantakokko 2011.)

5.2 Paikallisyhdistysten vaikuttamisen menetelmät

Kati Koukosen (2014) tekemässä opinnäytetyössä selvitettiin Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistysten vaikuttamisen menetelmiä sekä sitä miten Autismi- ja Aspergerliitto ry voisi toiminnallaan tukea paikallisyhdistysten vaikuttamistoimintaa. Opinnäytetyö toteutettiin rinnakkaistutkimuksena tämän opinnäytetyön kanssa.

Koukosen (2014) mukaan paikallisyhdistyksen yleisimmät vaikuttamistoiminnan menetelmät olivat yksilön aktiivisuus, sosiaalisen median ja median käyttö sekä verkostoituminen. Vaikuttamistoiminta oli osa jokaisen yhdistyksen toimintaa, vaikka käsitteenä se ei ollut kaikille haastateltaville tuttu. Tutkimustuloksissa nousi esille vaikuttamistoiminnan suunnittelemisen merkitys ja paikalliseen päätöksentekoon vaikuttavat menetelmät. Liiton tuki koettiin erittäin merkitykselliseksi vaikuttamistoimintaa tehtäessä. Liiton ja yhdistysten välistä roolia arvioitiin ja yhdistykset määrittelivät eron näkyvän etenkin valtakunnan tasolla vaikutettaessa. Liiton rooliksi määriteltiin vaikuttaminen valtakunnallisiin linjauksiin ja siitä tiedottaminen sekä valtakunnallisen autismin kirjon asioiden seuranta. Autismi- ja Aspergerliitto ry:ltä toivottiin tietoa ja selkeitä linjauksia valtakunnallisesta vaikuttamistoiminnasta. Lisäksi asioiden ajankohdainen käsittelyyn ottaminen nousi merkitykselliseksi avuksi paikallisyhdistysten vaikuttamistoiminnan kannalta.

Koukosen tekemän työn pohjalta Autismi- ja Aspergerliitto ry:n on tarkoitus laatia paikallisyhdistysten käyttöön vaikuttamistoiminnan menetelmäopas. Oppaan tarkoituksena on kerätä ja jakaa vaikuttamistoiminnan hyviä käytäntöjä ja menetelmiä jäsenyhdistysten ja muuten vaikuttamistoiminnasta kiinnostuneiden toiminnan tueksi.

5.3 Tarkkaavuuden haasteet, hyvinvointi ja ADHD-liiton toiminta

Anu Kippola-Pääkkönen (2011) on tehnyt pro gradu -tutkielman, jossa tavoitteena oli selvittää ADHD-liiton ja sen jäsenyhdistysten toimintojen merkitystä ja mahdollisia kehittämistarpeita sekä tarkastella ADHD-oireisten henkilöiden ja heidän läheisten kokemaa hyvinvointia. Lisäksi toivottiin saatavan tietoa hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä niiden henkilöiden arvioimana, joita ADHD läheisesti koskettaa. Kolmantena kokonaisuutena Anu Kippola-Pääkkönen tarkasteli sosiaalisen pääoman suhdetta järjestötoimintaan ja ADHD:hen.

Tutkimuksessa ADHD-oireisten ja heidän läheistensä hyvinvointi koettiin huonoksi tai kohtalaiseksi. Lasten hyvinvointi koettiin paremmaksi kuin nuorten ja aikuisten. Keskeisiä hyvinvointia edistäviä tekijöitä olivat oppimisympäristön huomioimisen, tiedon lisäämisen ja myönteisen asenneilmapiirin vahvistaminen. Ennaltaehkäisy palveluiden tarpeessa koettiin hyvinvointia lisäävänä. Kokonaisvaltainen kohtaaminen, kuntoutukselliset tukimuodot sekä vertaistoiminta koettiin voimaannuttavina. ADHD-liiton ja jäsenyhdistysten toiminnot koettiin merkittäviksi. Liiton tarjoamista palve-

luista tärkeimmiksi koettiin tiedon välittäminen, neuvonta ja ohjaus, vaikutustoiminta, verkostotyö valtakunnan tasolla, vertais-, vapaaehtois- ja yhdistystoiminnan tukeminen sekä kuntoutustoiminta. Kehittämiskohteiksi tutkimuksessa nousivat muun muassa liiton toiminnan tunnetummaksi tekeminen, ihmisten aktivoiminen vapaaehtoistyöhön ja jo olemassa olevien resurssien jakautuminen ja riittäminen. Lisäksi pohdittavaksi nousi se, miten liittojen toiminnot voitaisiin muuttaa enemmän asiakaskuntaa palvelevammaksi. Tuloksissa ilmeni, että ihmisten mielenkiinto ja voimavarat eivät riitä aktiivisempaan vapaaehtoistoimintaan, vaikka sen tuoma mielihyvä ja sosiaalisen pääoman karttuminen tiedostettiin. (Kippola-Pääkkönen 2011.)

Tutkimus oli tämän strategiaprosessin kannalta merkityksellinen, koska Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksistä noin 2/5 osaa on kolmikantayhdistyksiä, siis Autismi- ja Aspergerliitto ry:n, Aivoliitto ry:n ja ADHD-liitto ry:n yhteisiä jäsenyhdistyksiä.

5.4 Verkostoitumalla yhteisöllisyyteen — pääkaupunkiseudun yhdistystoimijoiden näkemyksiä lähidemokratiasta, paikallisesta vaikuttamisesta ja verkostoista

Marion Fields (2014) on tutkinut pääkaupunkiseudulla toimivien yhdistysten ja järjestöjen piireissä toimijoiden ajatuksia vaikuttamisesta ja lähidemokratiasta. Vaikuttaminen koettiin muiden ihmisten asenteisiin vaikuttamisena ja kunnan päätöksen tekoon vaikuttamisena. Tutkimuksessa kiinnitettiin erityisesti huomiota verkostomaiseen toimintaan. Siinä kerrottiin vastaajien käsityksiä lähidemokratiasta, vaikuttamistyön merkitystä koetaan olevan sosiaalisen hyödyn ja osallisuuden kannalta sekä yhdistysten vaikuttamiseen liittyvää osaamista. Lisäksi tutkittiin millainen vaikutus verkostoilla on vaikuttamistyön tuloksiin.

Pääkaupunkiseudulla toimiville yhdistysjäsenille läheisyys oli merkittävä käsite. Päätöksiin, joihin haluttiin vaikuttaa, liittyi henkilökohtainen elementti. Vaikuttamista tehtiin mielellään suoraan. Epämuodollisempi vaikuttaminen nousi perinteisten vaikuttamismenetelmien rinnalle. Asioiden suunnitteluvaiheessa oli vastaajien mielestä tärkeää tulla kuulluksi. Oma asuinalue tai elinympäristö koettiin lähidemokratian kannalta tärkeimmäksi alueeksi. Toisaalta nähtiin myös laajempia kokonaisuuksia kuin pääkaupunkiseutu. Lähidemokratian nähtiin kuuluvan kaikille. Vastaajat kokivat olevansa aktiivisia toimijoita, mutta heiltä puuttui kyky innostaa uusia toimijoita mukaan vaikuttamistyöhön. Vapaaehtois pohjalta tehty vaikuttaminen koettiin haasteelliseksi

suurella kaupungissa. Mitä henkilökohtaisemmaksi ja yksilötasoisemmaksi vaikuttamistyö meni, sitä hankalampaa oli saada vaikuttamistyöllä tuloksia.

Yhteistyön merkitystä ei vielä tutkittavien kesken ollut löydetty, mutta verkostot koettiin merkitykselliseksi. Erityisen tärkeäksi yhdistykset kokivat roolinsa osallisuuden lisäämisessä paikallisesti. Parhaiten verkostoissa oli saatu vaikuttamistyötä tehdyksi, jos yhteistyökumppani oli jokin muun alan organisaatio.

Tutkimus oli tämän strategiaproessin kannalta merkityksellinen, koska Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksistä toimii viisi pääkaupunkiseudulla. Nämä paikallisyhdistykset ovat jäsenmäärältään suuria. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että pääkaupunkiseudun yhdistykset ovat kiinnostuneita rakentamaan yhdessä lähidemokratiaa. Uudenlainen lähidemokratia-ajattelu haastaa perinteisen vaikuttamistyön ja suomalaisen kansalaisyhteiskunnan. Lähidemokratia on noussut suosituksi ja halutuksi keskustelunaiheeksi ja tämä näkyy myös Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksissä.

5.5 Alueellista demokratiaa

Siv Sandberg ja Ritva Pihlaja tekivät Valtiovarainministeriön pyynnöstä selvityksen lähidemokratian alueellista toimintamalleista. Selvitys oli osa valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön 2012 käynnistämää selvityskokonaisuutta koskien kuntademokratian kehittämistä ja kuntalain uudistamista. Selvityksessä arvioitiin lähidemokratian alueellisia toimintamalleja sekä kuntalaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia. Niitä arvioitiin niin kuntalaisen kuin kunnan näkökulmasta.

Selvityksen mukaan kuntalaisen vaikuttamistoiminta kunnan suunnitteluun ja päätöksentekoon jää usein heikoksi (Pihlaja & Sandberg 2012, 9). Konkreettisiksi keinoiksi Pihlaja ja Sandberg (2012, 190–193) ehdottavatkin paikallisyhdistysten vahvistamista, vuorovaikutussuhteiden kehittämistä sekä yhteistyön lisäämistä kuntalaisten ja virkamiesten ja päättäjien välillä. Tutkijat ehdottavat kolmea mallia, joiden avulla kuntalaisten vaikuttaminen ja osallistuminen alueelliseen toimintaan mahdollistuisi paremmin. Nämä kolme mallia ovat kukoistava kansalaisyhteiskunta, vahvat aluelautakunnat ja lähikunta.

Tutkimus oli merkityksellinen tämän strategiaprosessin kannalta, koska Autismi- ja Aspergerliiton vaikuttamistyöryhmä saa lisätietoa lähidemokratian alueellisista toimintamalleista sekä kuntalaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksista. Selvitys tukee strategiaprosessia ja osoittaa sen tärkeyden sekä oikea aikaisuuden. Selvityksessä esitetyt mallit ohjaavat myös Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoimintaa.

5.6 Järjestöbarometri 2014

Järjestöbarometri on Suomen sosiaali ja terveys ry:n (SOSTE:n) joka toinen vuosi koostama barometri. Se perustuu lähes sadan valtakunnallisen järjestön ja yli tuhannen paikallisyhdistyksen antamiin vastauksiin. Kyselyjen ohella barometriä kootessa on hyödynnetty tilasto- ja rekisteriaineistoja. Järjestöbarometri kertoo sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteiskunnallisesta roolista, toiminnasta, muutoksista ja tulevaisuuden haasteista sekä toimintaedellytyksistä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaikuttamistoiminta on vuoden 2014 järjestöbarometrin erityisteemana. (Peltosalmi ym. 2014, 5–6.)

Järjestöbarometrissä 2014 kerrotaan vaikuttamistoiminnan merkityksen kasvavan tulevaisuudessa. Vaikuttamistoiminnan koetaan olevan järjestöissä tärkein painopiste. Paikallisyhdistysten vaikuttamistoiminta painottuu tiedon jakoon, osallisuuden lisäämiseen ja vertaistukeen. Valtakunnalliset järjestöt vaikuttavat lainsäädäntöön, tiedon lisääntymiseen, palveluiden laatuun ja yhteiskunnalliseen ilmapiiriin. Barometri kertoo, että valtakunnallisten järjestöjen vaikuttamistoiminta kohdistuu yleiseen mielipiteeseen sekä poliittiseen päätöksentekoon ministeriöiden viranhaltijoiden, kansanedustajien ja ministerien kautta. Paikallisyhdistyksille taas kuntapäätäjät ovat keskeisempi vaikuttamistoiminnan kohde. (Peltosalmi ym. 2014, 22–25, 57–60.)

Valtakunnallisen tason johtotaso katsoi toimivimmiksi vaikuttamiskeinoiksi kontaktit päätöksentekijöihin ja asiantuntijaryhmiin. Lisäksi lakien ym. kuulemistilaisuudet, lausunnot ja kannanotot katsottiin hyviksi vaikuttamisen paikoiksi. Mediassa näkymien ja varsinkin median kautta tiedon lisääminen koettiin merkitykselliseksi. Tiedon tuottamisen ja sen jakamisen sosiaalisessa mediassa järjestöjohtajat kokivat trendikääksi tavaksi vaikuttaa. (Peltosalmi ym. 2014, 93–93.)

Uusia vaikuttamisen keinoja, joita valtakunnalliset järjestöt olivat käyttäneet, olivat sosiaalinen media, kokemuskouluttajat, kuntavaikuttaminen ja järjestön yhteistyö-

hankkeet. Paikallisyhdistyksille uusia vaikuttamiskanavia taas olivat eri neuvostoihin osallistumiset, omat yhdistyksen kotisivut sekä sosiaalinen media. Yhdessä toisten yhdistysten ja järjestöjen kanssa tehtävä vaikuttamistoiminta koettiin haasteelliseksi ja uudeksi, vaikka yhdessä tehty vaikuttaminen on nähty tehokkaimmaksi. (Peltosalmi ym. 2014, 96–103, 115.)

Barometriä varten kerätty tieto ja tiedon antamat suuntaviivat alan järjestöille ovat oleellisia myös tämän strategiaproessin kannalta, koska vaikuttaminen ihmisten hyvinvointiin ja osallisuuteen on järjestötoiminnan ydin. Vaikuttaminen on pitkäkestoista ja välillä näkymätöntäkin työtä. Se vaatii jatkuvaa ajan trendien tiedostamista, osaamisen ylläpitämistä ja resursointia sekä yhteistyötä yli totuttujen rajapintojen. (Peltosalmi ym. 2014, 115.) Suomen sosiaali ja terveys ry suositteleeekin barometrisään lisäämään järjestöjen resursseja vaikuttamistoimintaan, luomaan säännölliset vuorovaikutuskanavat sidoskumppaneiden ja muiden uusien tahojen kanssa, vahvistamaan järjestöjen vaikuttamisosaamista kuntavaikuttamisesta aina EU-vaikuttamiseen sekä lisäämään järjestöjen yhteistyötä tiedontuotannossa ja viestinnässä.

6 STRATEGIAA OHJAAVAT ASIAKIRJAT

Viime vuosikymmeninä suomalaisessa vammaispolitiikassa on tapahtunut suuria muutoksia. Suurin muutos on tapahtunut ihmisten asenteissa ja käsitys vammaisuudesta on muuttunut. Vammaisten henkilöiden yhdenvertainen oikeus perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen on korostunut. Suomalainen yhteiskunta on sitoutunut turvaamaan ihmisoikeudet omille kansalaisilleen, ja se sitoo valtiota oikeudellisesti. Kansalaisia kuullaan ja heidän mielipiteensä huomioidaan. Vammaisilla henkilöillä on tärkeä ja tunnustettu asema yhteiskunnassamme. (Mahlamäki 2012, 4–8.)

Tämän strategiaproessin kannalta merkityksellisiä ovat YK:n vammaissopimus, Suomen vammaispoliittinen ohjelma sekä RAY:n avustusstrategia. Vammaisten henkilöiden asema on ollut ilmeinen näitä asiakirjoja laadittaessa ja vammaisen henkilön kuuleminen on ollut niissä oleellista. Näiden asiakirjojen avulla haettiin rajapintoja sekä suuntaviivoja vaikuttamistoiminnan strategialle. Vaikuttamistoiminnan strategiaa oli yhtä oleellista peilata liiton visioon, arvoihin, toimintasuunnitelmaan ja aiemmin tehtyihin tutkimuksiin kuin myös YK:n vammaissopimukseen, Suomen vammaispoliittiseen ohjelmaan ja RAY:n avustusstrategiaan.

6.1 YK:n vammaissopimus

YK:n yleiskokous hyväksyi vuonna 2006 vammaissopimuksen ja Suomi allekirjoitti sen vuonna 2007 ensimmäisten valtioiden joukossa. Vammaissopimus tuli kansainvälisesti voimaan 2008. Ulkoministeriö asetti työryhmän vuonna 2011, jonka tehtävänä oli valmistella ja selvittää tarvittavat ratifiointitoimenpiteet vammaissopimuksen pohjalta. Ratifiointityöryhmä, joka koostui valtionhallinnon, kuntaliiton ja vammaisjärjestöjen edustajista, luovutti mietintönsä ulkoministerille vuoden 2014 tammikuussa. Eduskunta hyväksyi maaliskuussa 2015 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen. Sopimuksen lopullinen ratifiointi siirtyy seuraavan hallituksen ja eduskunnan tehtäväksi, koska Suomen itsemääräämistä koskeviin lakeihin on tulossa vielä muutoksia. Ratifioidusta sopimuksesta tulee osa Suomen lainsäädäntöä. Ratifioinnilla vahvistetaan vammaisten henkilöiden ihmisoikeuksien toteutumista valtion tasolla, kunnissa ja muissa sidosryhmissä. (Autismi- ja Aspergerliitto ry; Suomen YK-liitto 2012.)

YK:n vammaissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata vammaisille henkilöille täysmääräisesti ja tasavertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisen henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Vammaissopimuksen tarkoituksena on myös mahdollistaa vammaiselle henkilölle täysmääräinen osallistuminen yhteiskuntaan saavutettavalla ja esteettömällä tavalla sekä taata heille itsemääräämisoikeus ja syrjimättömyys. (Suomen YK-liitto 2012.)

Vammaissopimuksen tehtävänä on tuoda tarkastelun alle erilaiset menettelyt, käytännöt ja lakien soveltamiseen liittyvät kehittämistarpeet. Haasteena voidaankin pitää siitä, miten saada kaikkien hallinnonalojen lainsäädäntö ja käytännöt yhtenäistettyä niin, että ne tukevat vammaissopimuksen asettamia tavoitteita. Vammaissopimus tulee korostamaan viranomaisten velvoitteita kaikilla hallinnonaloilla. (Suomen YK-liitto 2012.)

Vaikuttamistoiminnan tukena YK:n vammaissopimus on jo itsenäänkin kätevä työväline. Vammaissopimus ohjaa kuulemaan vammaisia henkilöitä ja rakentamaan yhteiskunnasta kaikille esteettömämmän elää ja toimia. Vammaissopimuksen tarkoituksena on luoda vammaisia henkilöitä sekä ihmisoikeuksia kunnioittava ilmapiiri ja näin se ohjaa myös Autismi- ja Aspergerliiton strategiaprosessia samaan suuntaan.

6.2 Suomen vammaispoliittinen ohjelma

Suomen hallituksen tekemän vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO 2010–2015) tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden hyvinvointia. Ohjelman tavoitteena on yhteiskunta, jossa toteutuvat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus, osallisuus ja syrjimättömyys. (STM 2010.)

Ohjelma esittää 122 toimenpide-ehdotusta vammaisten henkilöiden elinolojen kohentamiseksi. Ohjelman tarkoituksena on edistää vammaispolitiikkaa lähivuosina. Valtion eri ministeriöt ovat ohjelman tärkeimmät toteuttajat yhdessä kuntien kanssa. Ministeriöillä on vastuu seurata vammaispoliittisen ohjelman esitysten toteutumista. (STM 2010.)

Suomen hallitus näyttää suunnan valtion ja kuntien vammaispolitiikalle vammaispoliittisen ohjelman avulla. Vammaispoliittisella ohjelmalla on tärkeä merkitys nyt ja tulevaisuudessa. Sen tavoitteena on linjata yhteiskunnan kehitystä niin, että vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema vahvistuu ja henkilöiden hyvinvointi lisääntyy. Vammaispoliittinen ohjelma edistää osaltaan YK:n vammaissopimuksen toteutumista. (STM 2010.)

Tässä strategiaprosessissa seurataan ja tuetaan omalta osalta vammaispoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotusten linjauksia. Vammaispoliittisen ohjelman avulla määriteltiin Autismi- ja Aspergerliiton vaikuttamistoiminnan strategiaproessin suunta. Strategiaprosessissa sekä strategialuonnoksessa huomioitiin erityisesti se, että autismin kirjon henkilöt otettiin mukaan heitä koskevan asian luomiseen ja heillä mahdollistettiin vaikutusmahdollisuus itseään ja liittoa koskevissa asioissa.

6.3 Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategia 2012–2015

Raha-automaattiyhdistys linjaa avustusstrategiassaan 2012–2015 rahoituksensa avustussuunnan. Strategiset päälinjat ovat terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen ja sitä uhkaavien ongelmien ja uhkien ehkäiseminen sekä ongelmia kohdanneiden auttaminen ja tukeminen. Strategiakaudella pyritään löytämään sellaisia järjestölähtöisiä toimintakeinoja, joilla tuetaan henkilön omaa elämänhallintaa ja suoriutumista päivittäisistä asioista. Lisäksi hyvinvoinnin edellytysten jakautuminen eri väestöryhmien kesken pyritään tasaistamaan.

RAY suuntaa huomionsa kahteen asiaan. Ensinnäkin järjestöjen tulee pohtia taustatekijöitään, joiden kautta vaikuttamistoiminta voi olla mahdollisimman kattavaa sekä järjestöt tekevät aktiivista sidoskumppaniyhteistyötä kohdehenkilöitä hyödyntävällä tavalla. Järjestötyö ja julkisen sektorin yhteistyöhön tulee kiinnittää enemmän huomiota.

RAY:n avustusstrategiassa painotetaan sitä, että järjestöt ovat organisaatioita jotka tarjoavat ihmisille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa. Järjestöt ovat tärkeitä toimijoita henkilöiden sosiaalisen pääoman edistämiseksi ja siihen liittyvien uudenlaisten toimintojen kehittämisessä.

RAY rahoittaa Autismi- ja Aspergerliitto ry:n toimintaa, joten liiton toiminnan tulee olla rahoittajansa asettamien tavoitteiden mukaista. Tässä prosessissa vastataan RAY:n asettamiin tavoitteisiin muun muassa antamalla autismin kirjon henkilöille ja heidän läheisilleen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä sitä kautta olla kokemassa osallisuutta, vaikuttavuutta ja kartuttaa sosiaalista pääomaansa.

7 VAIKUTTAMISTOIMINNAN STRATEGIAPROSESSIN VAIHEET

Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin Lindroosin ja Lohiveden (2004) laatimaa strategiaprosessimallia. Mallia ei toteutettu kokonaisuudessaan, vaan siitä poimittiin Autismi- ja Aspergerliitto ry:n kokoiseen ja tyyliin organisaatioon sopivia osia. Tavoitteena oli toteuttaa prosessi kuitenkin niin, että sillä oli selkeä alku ja loppu. Lindroosin ja Lohiveden (2004) mallin kaksi viimeistä osaa jäivät tämän työn ulkopuolelle. Seuraavissa kappaleissa esitellään strategiaprosessin suunnitteluvaihe ja sen tulokset.

7.1 Tiedonkeruun ja analysoinnin vaihe

Tiedonkeruun ja analysoinnin vaiheessa luotiin pohja koko strategiatyölle. Se sisälsi mahdollisimman perusteellisen aineiston keräämisen ja sen analysoinnin. Analysointivaiheessa perustettiin prosessin työryhmä, joka aloitti toimintansa tammikuussa 2014. Liiton asettamat resurssit strategiaprosessille ohjasivat työryhmän valintaprosessia niin, että työryhmä koostui ainoastaan liiton henkilöstöstä ja vaihtuvuus työryhmässä prosessin aikana oli sallittua. Työryhmän vetäjänä toimi tutkija. Työryhmä keräsi tietoa toimintaympäristöstä ja odotetuista toimintaympäristön muutoksista, tyytyväisyy-

destä Autismi- ja Aspergerliiton toimintaan ja sidosryhmistä. Analysointivaiheessa työryhmä nosti esiin strategian luomisen kannalta olennaisia aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia, jotka on esitelty teoriaosuudessa. Tutkimukset ovat suoraan kosketuksissa Autismi- ja Aspergerliiton tai vaikuttamistoiminnan strategian kannalta tärkeisiin tietoperusteisiin.

Työryhmä kävi vuoropuhelua ylimmän johdon sekä jäsenyhdistysten edustajien kanssa strategiaproessin aikataulusta ja toteuttamismenetelmistä. Työryhmän ja erityisesti työryhmän vetäjän tehtäviin kuului ylläpitää keskustelua ja ohjata strategiaproessia eteenpäin. Jo olemassa olevien aineistojen lisäksi, vaikuttamistoiminnan työryhmä päätti hakea uutta tutkimustietoa. Sitä kerättiin paikallisen vaikuttamistoiminnan avoimella nettikyselyllä ja kohdennetulla täsmäryhmähaastattelulla. Tutkimustuloksia peilattiin jo aiemmin tehtyihin tutkimuksiin ja teorian tietoon. Lisäksi tutkittua tietoa tarkasteltiin Vammaispoliittisen ohjelman, YK:n vammaissopimuksen sekä Raha-automaattiyhdistyksen avustusstrategian 2012–2015 pohjalta.

Kysymykset, joihin lähdettiin hakemaan vastausta, olivat:

1. Millainen vaikuttamistoiminnan strategia tukee Autismi- ja Aspergerliitto ry:tä ja paikallisia yhdistyksiä tekemään vaikuttamistoimintaa?

1.1 Millainen kiinnostus kyselyyn vastanneilla vaikuttamistoimintaan on?

1.2 Millaiset vaikuttamisen keinot nousevat strategiatyön kannalta merkittäviksi?

2. Millainen strategia tukee autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä sekä paikallisten yhdistysten sosiaalista pääomaa?

Toimintatutkimus on käytännönläheinen ja osallistava tutkimustapa. Se mahdollistaa samalla kertaa tutkimuksen ja työelämän kehittämisen. Toimintatutkimus nähdään työelämälähtöisenä kehittävässä prosessina, johon voi osallistua koko työyhteisö. Toimintatutkimusta pidetään sosiaalisena prosessina, jossa halutaan yhdessä lähteä ratkaisemaan määriteltyä ongelmaa. Toimintatutkimus antaa mahdollisuuden tutkijan ja tutkittavan kohteen välittömään yhteistyöhön ilman arvojärjestystä tutkijan ja osallistujien kesken. Yhteistyö onkin oleellinen osa toimintatutkimusta. Toimintatutkimus toimii onnistuessaan käytännön ja teorian siltana. Toimintatutkimus oli syklinen pro-

sessi, jossa vuoropuhelevat suunnittelu, havainnointi ja reflektointi. (Kananen 2014, 11; Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2008, 32–33.)

Tämä tutkimus mukailee osallistavaa toimintatutkimusta. Toimintatutkimus antoi mahdollisuuden järjestelmälliselle tiedon keräämiselle. Tutkija ja yhteisö olivat vuoropuhelussa tutkitun tiedon ja tieteellisen tekstin kanssa. Osallistavassa toimintatutkimuksessa tarkoituksena on jakaa tietoa kaikille tutkimukseen osallistuneille henkilöille ja yhteisöille. Päämääränä oli useamman tahon osallistuminen, uuden tiedon tuottaminen ja kaikkien osapuolten tietoisuuden lisääminen. Keskeistä osallistavassa toimintatutkimuksessa oli eri osapuolten kehittämistyöhön mukaan ottaminen aivan alusta lähtien. Osallistavassa toimintatutkimuksessa osallistujien tulisi olla kaikista organisaation tasoista. Tässä tutkimusmuodossa on erityisen tärkeää jokaisen tahon asiantuntemuksen esille tuominen. (Heikkinen ym. 2008, 32–33.)

Seuraavaksi esitellään analysoinnin ja tiedonkeruun vaiheessa käytetyt eri menetelmät ja strategiatyökalut sekä niiden antamat tulokset. Materiaalia syntyi paljon ja niiden yhteenvetoon hyödynnettiin työryhmätyöskentelyä. Lopputuloksena selvisivät Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan kannalta merkityksellisemmät muutokset, joihin haluttiin vaikuttamistoiminnan strategian avulla lähteä etsimään ratkaisuja. (Lindroos & Lohivesi 2004, 32, 34, 37, 42.)

7.1.1 Kyselytutkimus

Autismi- ja Aspergerliitto ry:n Paikallisen vaikuttamistoiminnan strategia-kysely oli kaikille avoin nettikysely. Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa mahdollisimman laajalta kohderyhmältä. Kyselykaavake esiteltiin kaksi kertaa noin viiden henkilön joukoissa. Esitestaajat olivat satunnaisia henkilöitä eri organisaatioista. Esitestaajien avulla saatiin tietää myös suuntaa-antava vastausaika, jota käytettiin lopullisessa kyselyn saatetekstissä. Mittarina käytettiin kyselylomaketta. Mittaamisella tarkoitettiin tutkittavan kohteen ominaisuuden ja tietämyksen määrittelemistä. Linkki kyselyyn löytyi Autismi- ja Aspergerliitto ry:n nettisivuilta. (Hirsjärvi & Remes & Sajaavaara 2001, 180 ja 185.)

Kyselyssä aineistoa kerättiin monivalinta-, asteikko- ja avoimilla kysymyksillä. Kysely koostui 28 kysymyksestä. Kyselystä haluttiin tehdä laajempi kuin mitä tämä tutkimus olisi itsessään vaatinut. Tietoa haluttiin kerätä laajasti liiton tekemän kehittämis-

työn taustaksi. Kyselylomake jakautui kuuteen teemaan, jotka olivat vaikuttamistyö (josta tässä työssä voidaan käyttää myös nimeä *vaikuttamistoiminta*), sosiaalinen pääoma, osallisuus, hyvinvointi, Autismi- ja Aspergerliitto ry:n tekemä vaikuttamistyö ja vastaajan taustatiedot.

Kyselytutkimus on helppo, taloudellinen ja nopea tapa hankkia tietoa laajalta kohde-ryhmältä. Lisäksi kyselytutkimus takaa tieto- ja intymiteettisuojaan vastaajilleen. (Hirsjärvi ym. 2001, 180, 185.) Tutkimuksen kysymykset muotoiltiin helposti vastattaviksi, jotta vastauksia saataisiin hyvä määrä niin analysoinnin kuin luotettavuuden kannalta. Tutkimuksen tulokset esitettiin taulukoin, kuvioin ja tekstin avulla. Tuloksia pohdittiin teorian ja aiempien tutkimustulosten valossa. Tuloksista tehdyillä johtopäätöksillä ja tulkinnoilla pyrittiin tuomaan numerotiedon lisäksi sanallista tietoa vaikuttamistoiminnan strategian kannalta. Avointen kysymysten vastauksia analysoidessa käytettiin sisällönanalyysia ja vastaukset teemoiteltiin. Sisällönanalyysillä voitiin analysoida erilaisia kerättyjä aineistoja laajasti. Näin luotiin tiivis ja selkeä kuvaus tutkittavasta aiheesta. Tiiviin ja selkeän kuvauksen jälkeen tutkija teki johtopäätökset tuloksista. Tutkimuksessa käytettiin sisältöanalyysin kolmea vaihetta, jotka ovat Kanasen (2014) mukaan: redusointi (pelkistäminen), klusterointi (aineiston koodaus) ja abstrahointi (teoreettisen käsitetiedon muodostaminen). Tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysointi suoritettiin erillisissä vaiheissa. Aineisto tarkistettiin ja kadon laatu huomioitiin. Koodattuja kyselylomakkeita ei voitu tutkimuksessa käyttää, vaan katoa tutkittiin vastaajien taustatietojen perusteella yleistämällä.

Kyselytutkimus suoritettiin avoimena nettikyselynä Google Drive -ohjelmalla. Kyselyyn oli vastausaikaa noin kaksi viikkoa. Kyselyä mainostettiin Autismi- ja Aspergerliiton nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistyksille kyselystä ilmoitettiin jäsenpostin välityksellä. Kyselystä laitettiin muistutus liiton keräämien yhteistietojen kautta kyselyajan puolella välissä. Vastauksia tuli 58 kappaletta. Varsinaista vastausprosenttia ei ollut mielekäästä laskea, koska tutkijalle tai kenelläkään muulla ei ole tarkkaa tietoa tutkimuksen kohdehenkilöiden määrästä.

Kyselyn alkuosassa haettiin vastausta siihen, millainen vaikuttamistoiminnan strategia tukee Autismi- ja Aspergerliitto ry:tä ja paikallisissa yhdistyksiä tekemään vaikuttamistoimintaa. Tätä kysymystä katsottiin kahdesta suunnasta. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan sitä, millainen kiinnostus vastaajilla oli vaikuttamistoimintaa kohtaan ja

toisessa osassa etsittiin vastausta siihen, millaiset vaikuttamistoiminnan keinot nousevat strategiatyön kannalta merkittäviksi.

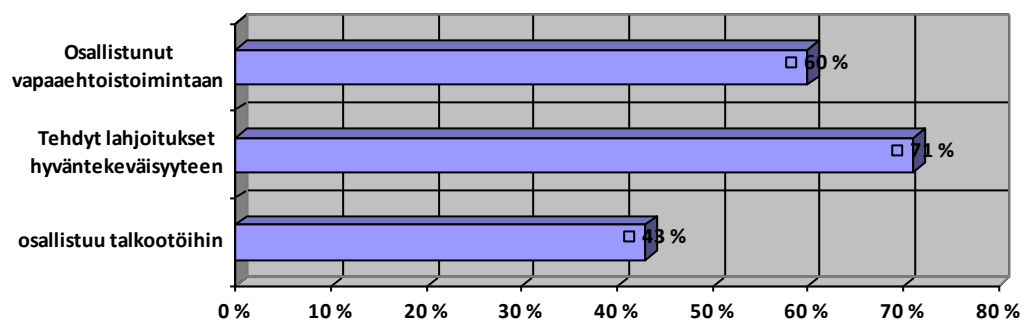
Kyselyssä lähdettiin liikkeelle kysymyksestä, jossa kartoitettiin vastaajien aiempaa kokemusta vaikuttamisesta kunnan päätöksentekoon. Vastaajista 53 % oli käynyt epävirallisia neuvotteluja valtion virkamiesten tai kunnan viranhaltijan kanssa. Vastaajista 57 % oli myös pyrkinyt vaikuttamaan kirjoittamalla nimen adressiin. Vähiten kysytyistä vaikuttamiskeinoista olivat vastaajat ylläpitäneet julkista keskustelua (0 %) tai nostaneet asioita julkiseen keskusteluun (0 %). Taulukossa 1 esitellään kunnan päätöksenteossa käytetyt vaikuttamisen keinot.

Taulukko 1. Vastanneiden käyttämät vaikuttamiskeinot kunnallisessa päätöksenteossa

käynyt epävirallisia neuvotteluja valtion virkamiesten tai kunnan viranhaltijan kanssa.	31	53 %
ottanut yhteyttä kunnan viranhaltijaan, joka esittelee asiaa	18	31 %
kääntynyt jonkin puolueen kunnallisjärjestön puoleen	4	7 %
pyytänyt oikaisua päätökseen	16	28 %
tehnyt valituksen esim. viranhaltijan päätöksestä	14	24 %
kääntynyt valtion viranomaisten puoleen	8	14 %
käyttänyt yksittäisiä luottamushenkilöitä vaikuttamisen välineenä	16	28 %
ollut säännöllisesti yhteydessä kaupunkiin/kuntaan	21	36 %
nostanut asioita julkiseen keskusteluun	-	0 %
ylläpitänyt julkista keskustelua	-	0 %
kerännyt nimiä adressiin	2	3 %
kirjoittanut nimen adressiin	33	57 %
osallistunut mielenosoitukseen	10	17 %
jakanut tietoa kuntalaisille	21	36 %
liittynyt järjestöön kannatusmielessä	24	41 %
verkostoitunut samankaltaisen yhdistyksen kanssa yhteisen asian puolesta	21	36 %
osallistunut erilaisiin vaikuttamisen ryhmiin	19	33 %
tehnyt virallisen aloitteen	5	9 %
seurannut päätettävän asian valmistelemista	14	24 %
Muu	44	76 %

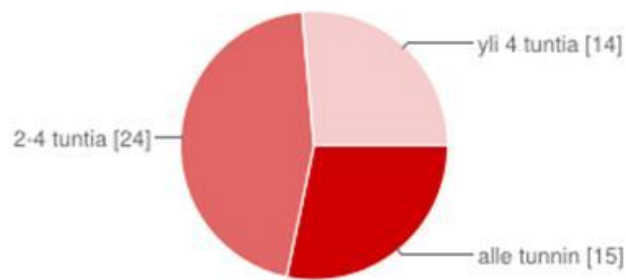
Kohtaan ”Muu” vastasi 76 % kyselyyn osallistuneista. Tarkennusta siitä, mitä muita vaikuttamistoiminnan keinoja vastaajat olivat käyttäneet, ei tässä kyselyssä kysytty. Kysymys olisi ollut tärkeä, koska se olisi voinut antaa oleellista lisätietoa vastaajien vaikuttamistoimintaan käyttämistä keinoista. Koukosen (2014) tekemässä tutkimuksessa nousi esiin Autismi- ja Aspergerliiton jäsenyhdistysten käyttämiä vaikuttamisen keinoja. Koukosen (2014) tutkimuksessa nousi esiin se, että vaikuttamistoiminnan kohteena olivat useimmiten paikallisen julkisen sektorin toimijat sekä päättäjät. Vaikuttaminen kunta- ja palvelutuottajiin koettiin työlääksi ja tuloksettomaksi. Harvalla Koukosen (2014) haastatteleamalla henkilöllä oli onnistunut kokemus vaikuttamisesta kuntaan ja sen päättäjiin. Yleisimmät keinot vaikuttaa kunnanpäättöksentekoon olivat olleet suorat henkilökohtaiset kontaktit, lobbaamiset ja kirjalliset yhteydenotot.

Vaikuttamistoiminta on Suomessa vilkasta ja sitä tehdään usein kansalaistoiminnan alalla. Kansalaistoiminta on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä, koska sen kautta kansalaisten mielipiteet välittyvät. Myös tämä tutkimus osoitti, että vastaajat ovat aktiivisia kansalaistoimijoita. Vastaajista viimeisen kahden vuoden aikana 41 % oli tehnyt lahjoituksen hyväntekeväisyyteen, 35 % oli osallistunut vapaaehtoistoimintaan ja 25 % on osallistunut talkootöihin (kuva 5). Jotkut vastaajista olivat viimeisen kahden vuoden aikana suorittaneet näistä samanaikaisesti useampaa. Vastaajista osa ei ollut suorittanut mitään näistä toiminnoista viimeisen kahden vuoden aikana. Mielenkiintoista olisi ollut saada tietää, olivatko vastaajat osallistuneet johonkin muuhun kuin kysyttyihin kansalaistoimintoihin viimeisen kahden vuoden aikana. Vastaukset olisivat voineet antaa syvällisempää tietoa vastanneiden kansalaistoiminnan muodoista ja mielenkiinnonkohteista.

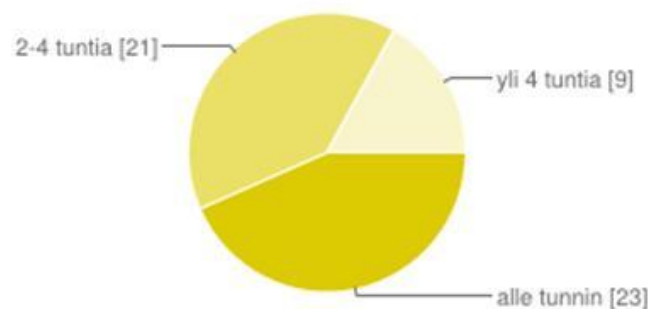

Kuva 5. Vastaajien osallistuminen kansalaistoimintaan viimeisen kahden vuoden aikana

Vuosien 2009–2010 ajankäyttötutkimuksen tuloksissa voidaan todeta, että vapaaehtoistyöhön annettu aika on pysynyt samana viimeisen kymmenen vuoden aikana. (Hanifi 2012.) Tässä kyselyssä vastaajat olivat valmiita antamaan aikaa vapaaehtoistyölle sekä paikalliseen vaikuttamistyöhön. Yleisin aikamäärä, jonka vastaajat olivat valmiita kuukaudessa vapaaehtoistoimintaan antamaan, oli 2–4 tuntia (Kuva 6). Vaikuttamistoiminnalle vastaajat olivat valmiita antamaan aikaa alle tunnin kuukaudessa (Kuva 7). Yli neljä tuntia vapaaehtoistyöhön ja vaikuttamistyöhön aikaa antaneita vastaajia oli yhteensä lähes neljännesosa. Vastausvaihtoehdoissa ei ollut mahdollisuutta vastata kieltävästi kysymykseen. Tämä saattoi vääristää tulosta. Osa vastaajista, jotka vastasivat antavansa aikaa vapaaehtoistyölle ja vaikuttamistoiminnalle alle tunnin, olisi voinut valita myös kielteisen vaihtoehdon. Toisaalta taas kysymykseen oli mahdollisuus olla vastaamatta ja osa vastaajista hyödynsikin tätä vaihtoehtoa. Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa, että vastaajat olivat varsin avoimia vapaaehtoistyölle sekä vaikuttamistoiminnalle.

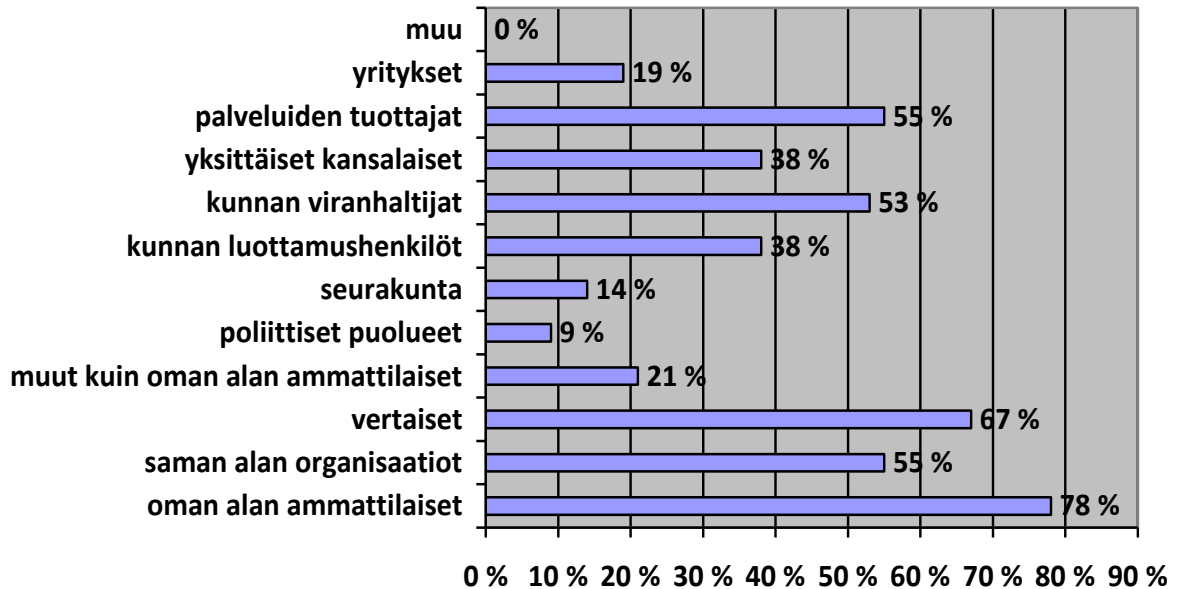

Kuva 6. Vastaajien antama aika vapaaehtoistyölle

Kuva 7. Vastaajien antama aika vaikuttamistyölle

Vaikuttamistyön kannalta mielekkäimmiksi yhteyskumppaneiksi koettiin oman alan ammattilaiset 78 %, saman alan organisaatiot (55 %), vertaiset (67 %), kunnan viranhaltijat (53 %) ja palveluiden tuottajat (55 %). Kaukaisimmiksi yhteistyötahoiksi katsottiin poliittiset puolueet (5 %) ja seurakunta (8 %) (kuva 8).

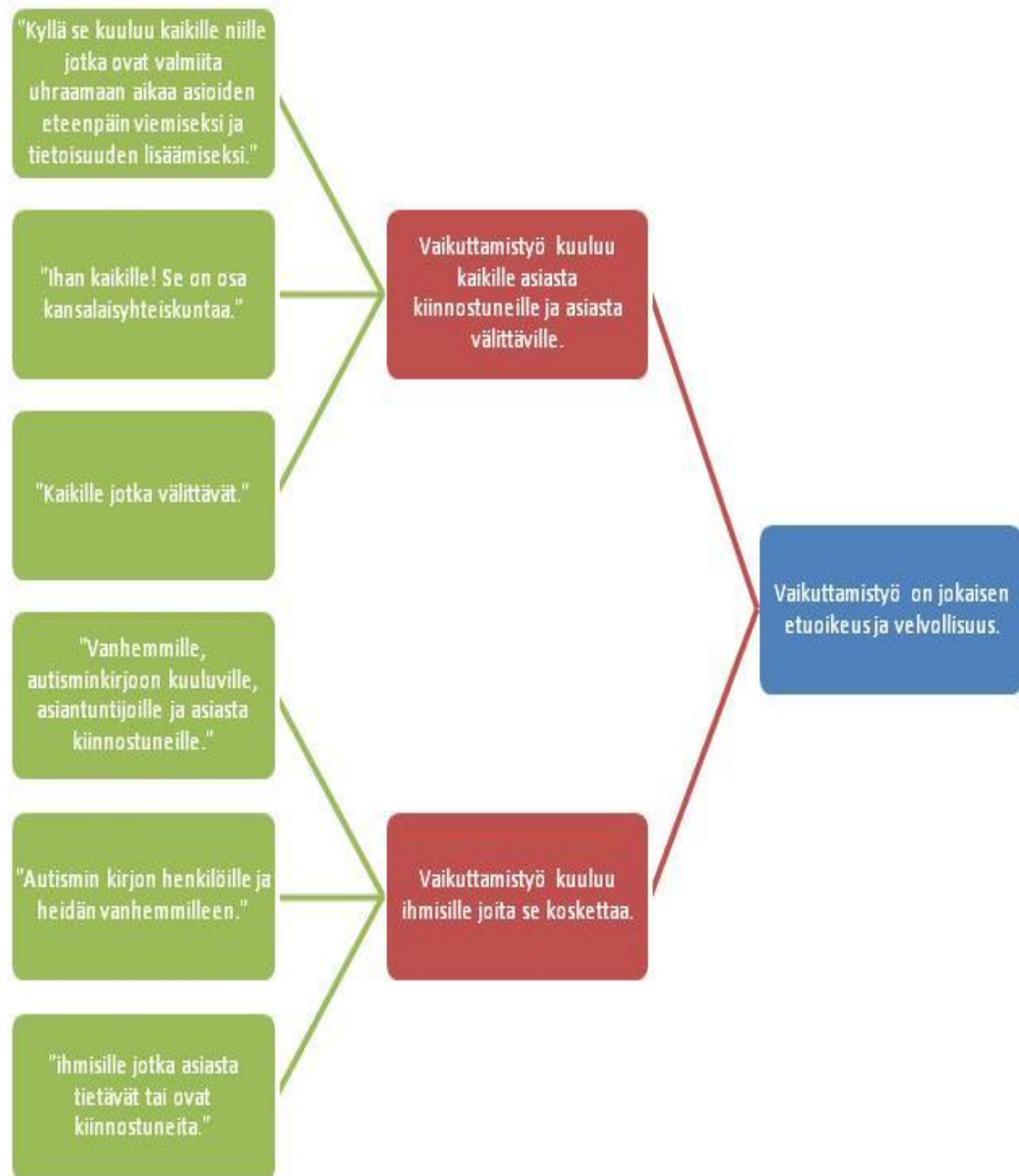

Kuva 8. Vastaajien mielekkääksi kokemat yhteistyökumppanit

Tämä tutkimus ja Koukosen (2014) tekemä tutkimus tukivat toisiaan yhteistyöhalukkuutta koskevien tulosten osalta. Tutkimuksissa ilmeni, että vastaajat osallistuvat mielellään sellaiseen vaikuttamistoimintaan, jota tehdään yksin tai hyvin pienissä ryhmissä. Yhteistyötä oli tehty paikallisesti muiden yhdistysten, oppilaitosten ja oman alan ammattilaisten kanssa. Vaikuttamistoimintaa tehdään hyvin henkilökohtaisella tasolla. Itselle negatiivisiin asioihin reagointi on nopeaa ja sen takia ryhmäntuki saattaa jäädä hakematta. Fieldsin (2014) tutkimuksessa nähtiin, että mitä henkilökohtaisemmaksi ja yksilötasoisemmaksi vaikuttamistyö meni, sitä hankalampi oli saada tuloksia.

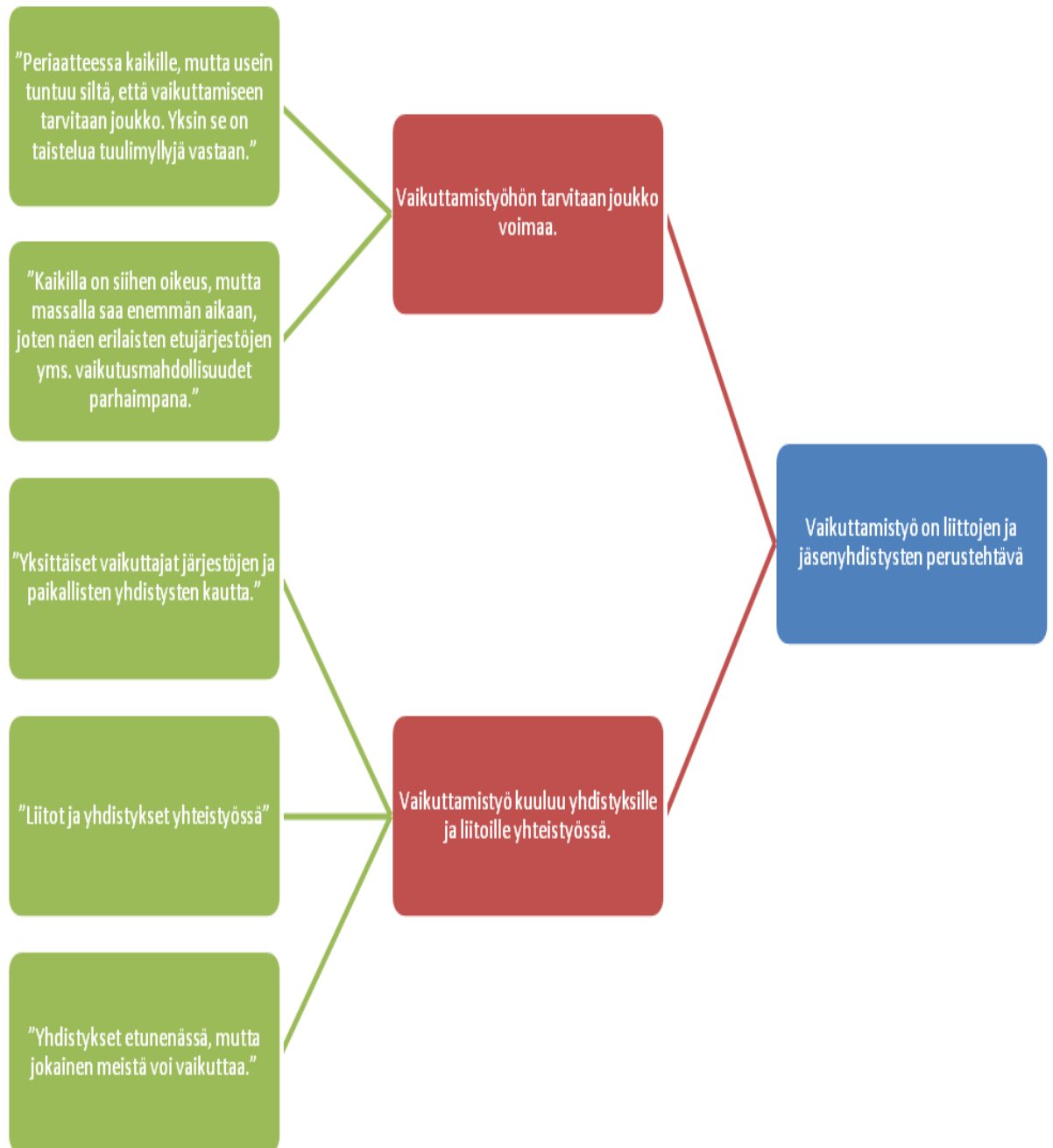
Avoimissa kysymyksissä pyydettiin vastaajia täsmentämään ajatuksiaan siitä, 1) kenelle vaikuttamistyö heidän mielestään kuuluu, 2) miten liiton työntekijät voisivat tukea vastaajia vaikuttamistyössä sekä 3) mitä asioita liiton vaikuttamistyön strategiassa tulisi huomioida. Vaikuttamistyön nähtiin olevan jokaisen kansalaisen velvollisuus, mutta samalla oikeus (kuva 9). Niin Kippola-Pääkkösen (2011) kuin Fieldsin (2014) tutkimustuloksissa vastaajat kokivat, että vaikuttamistyö on kuuluu jokaiselle

Suomen kansalaiselle. Kuuluminen osaksi kansalaisyhteiskuntaa koettiin merkittäväksi ja jokaisen kansalaisyhteiskuntaan kuuluvan henkilön vastuullista toimintaa on vaikuttaa itseään ja yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Järjestöbarometri 2014 toteaaakin vaikuttamistoiminnan merkityksen kasvavan lähitulevaisuudessa.

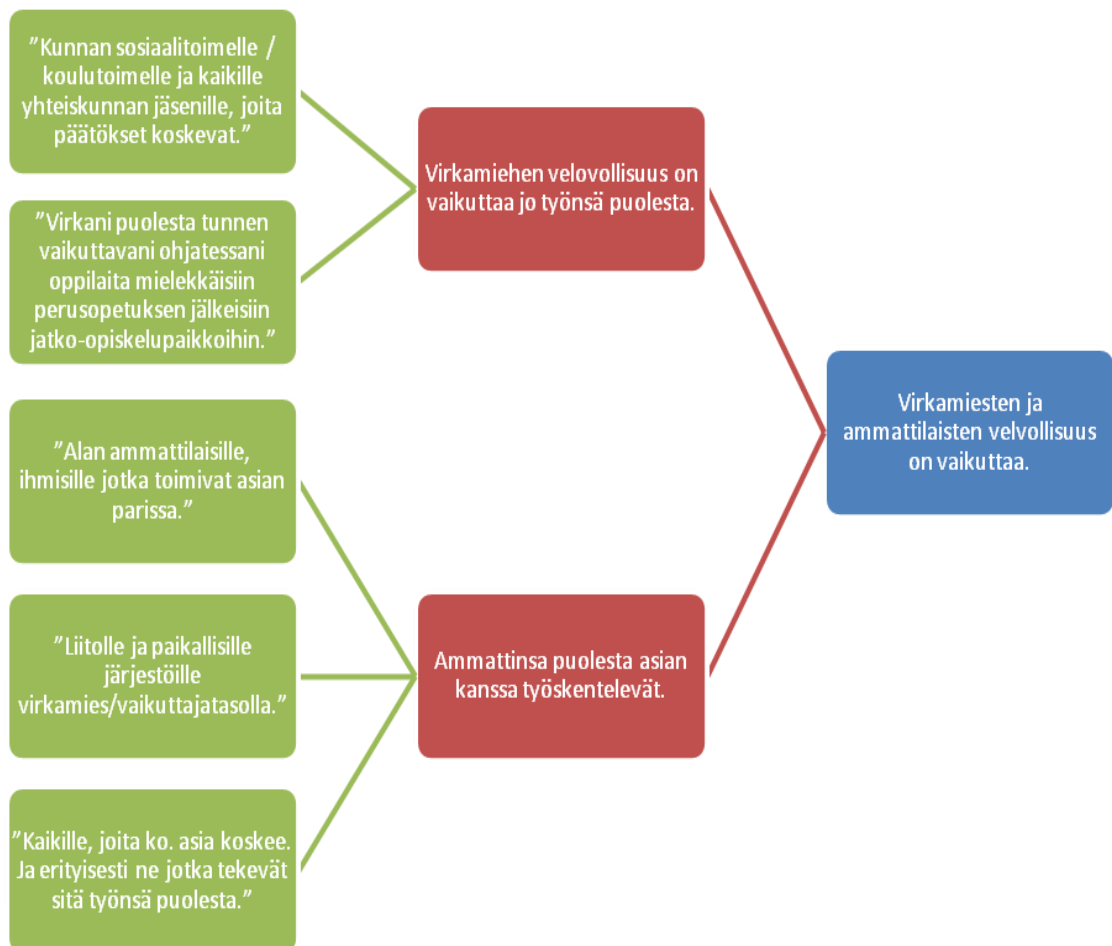
Kuva 9. Vaikuttamistyö kuuluu kaikille

Vastaajat katsoivat, että vaikuttamistyö kuuluu yksittäisen henkilön lisäksi niin yhdistyksille kuin liitolle, mutta yhteistyö näiden organisaatioiden välillä tulee olla ilmeistä. Vastaajat kokivat, että joukolla on suurempi vaikutusmahdollisuus kuin paikallisyksittäisillä kansalaisilla. Vaikuttaminen on liittojen ja jäsenyhdistysten perustehtävä sekä yhteinen asia (kuva 10).

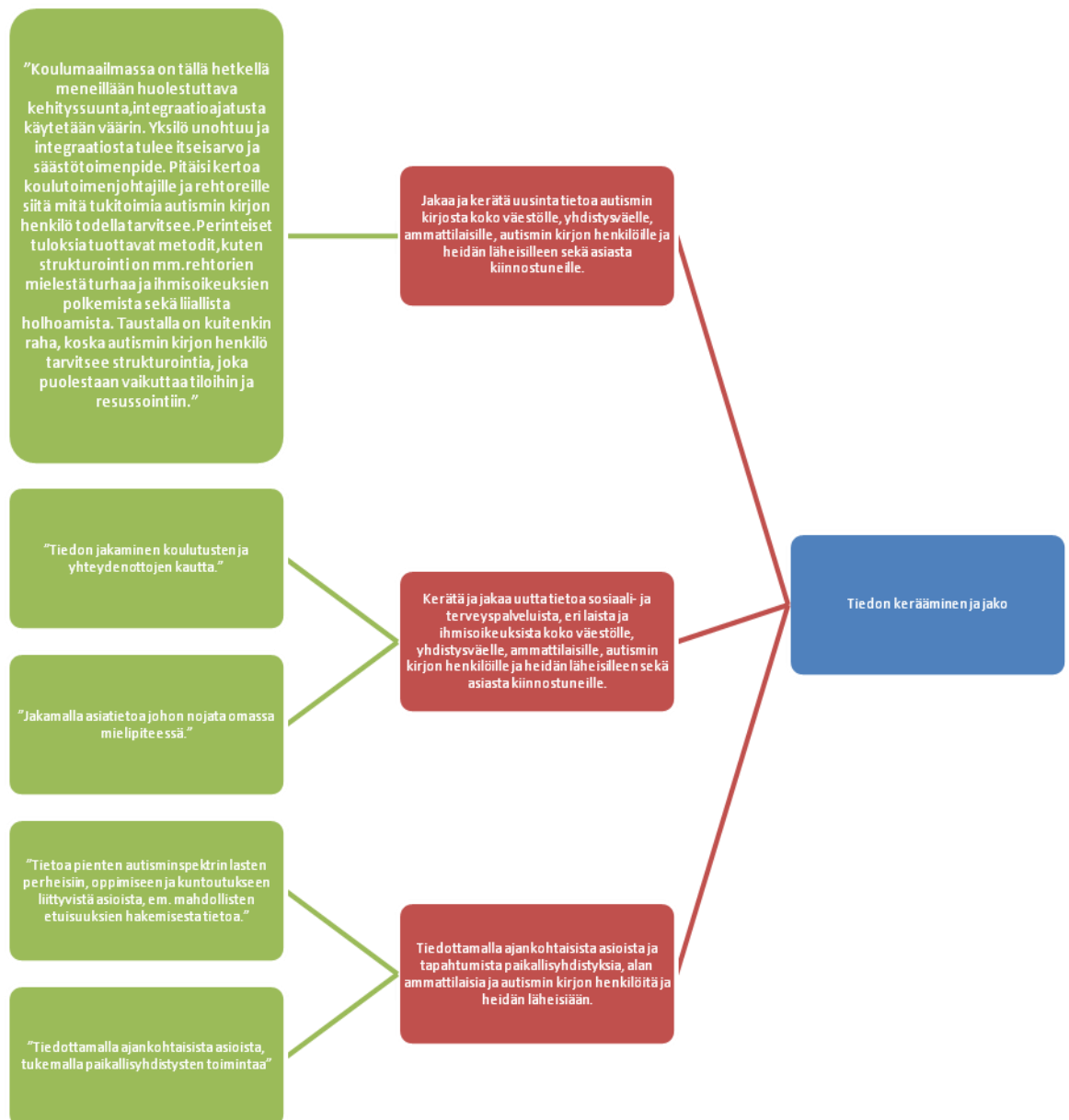
Kuva 10. Vaikuttamistyö on paikallisyhdistysten ja liittojen perustehtävä

Kun vastaajat puolestaan kirjoittivat vaikuttamisen velvollisuuksista, nousi esiin virkamiesten ja ammattilaisten rooli (kuva 11). Virkamiesten velvollisuus on vaikuttaa jo työnsä puolesta, ja tämä asia on määritelty myös laissa. Virkamiesetiikka määräytyy lainsäädännön kautta ja viranomaisen ja virkamiehen velvolliset tulee kiinnittyä siihen. Virkamiehen ja viranomaisen tulee toimia niin, että tasapuolisuuden, riippumattomuuden ja puolueettomuuden vaatimukset täyttyvät. Kunnallisista viranhaltijoista annetun lain 4. luvun 17. §:n 2. momentin mukaan viranhaltijan on toimittava tehtävänsään tasapuolisesti ja käyttäytyttävä asemansa ja tehtävänsä edellyttämällä tavalla. (Valtion virkamieslaki 1994/750.) Vastaajat kokivat, että ne jotka ovat ammattinsa puolesta kosketuksissa autismin kirjon henkilöiden elämän epäkohtiin ovat vaikuttamisvelvollisia parantamaan näiden henkilöiden elinolosuhteita. Huomioa herättävää oli se, että kommentoitaessa vaikuttamistoiminnan velvollisuuksista, päättäjien osuus ei nossut vastauksissa esiin.

Kuva 11. Virkamiesten ja ammattilaisten velvollisuus on vaikuttaa

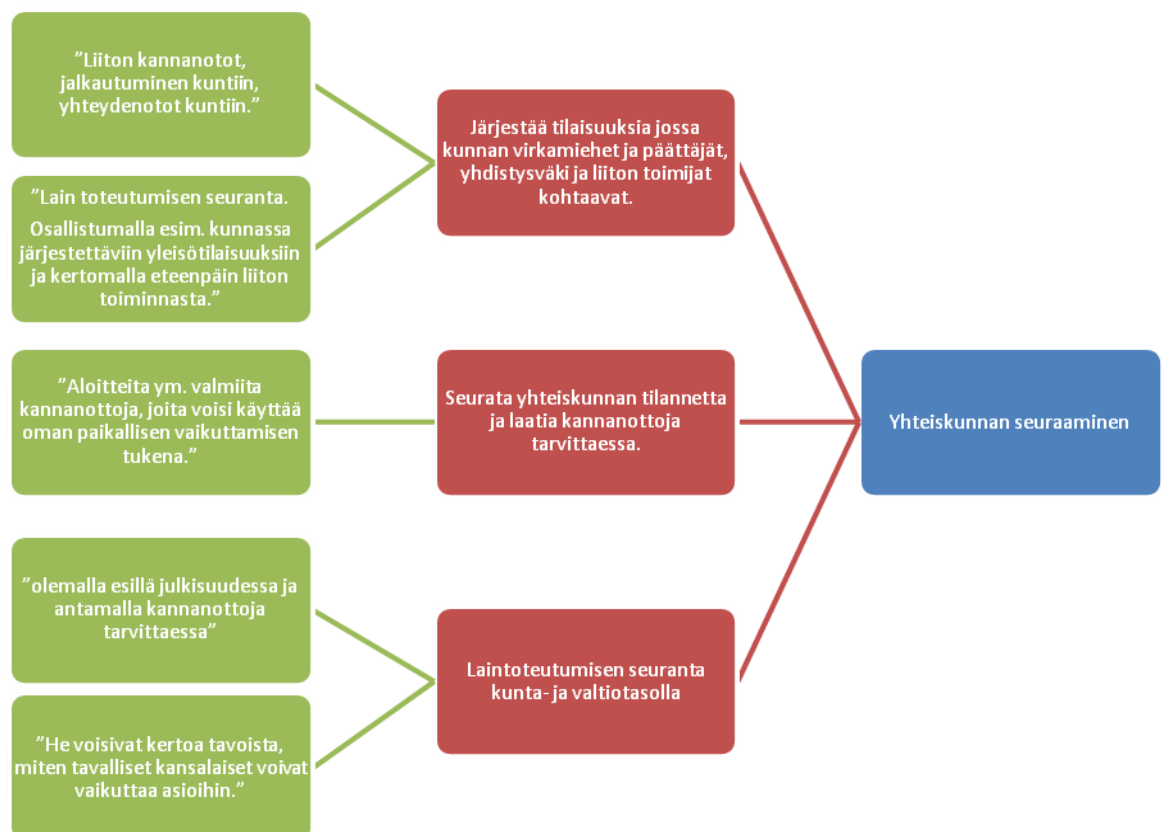
Se, miten liiton työntekijät voisivat tukea vastaajia vaikuttamistyössään, näyttäytyi vastauksissa moniulotteisesti. Tärkeimmäksi nousi ja eniten ajatuksia keräsi liiton, paikallisyhdistysten, autismin kirjjon läheisten sekä ammattilaisten suorittama tiedottamistyö. Vastaajat katsoivat, että yhtä tärkeää on kerätä tietoa kuin jakaa sitä (kuva 12). Vaikuttamistoiminnan lisäksi tietoa oli hyvä kerätä vastaajien mielestä autismin kirjosta, vertaisuudesta, osalisuudesta, esteettömyydestä, hyvinvoinnista sosiaali- ja terveysalan palveluista, eri laeista ja niiden vaikutuksista sekä ihmisoikeuksista. Liittoon katsottiin olevan alan ”viestintäkeskus”.

Kuva 12. Tiedon lisääminen osana vaikuttamistyötä

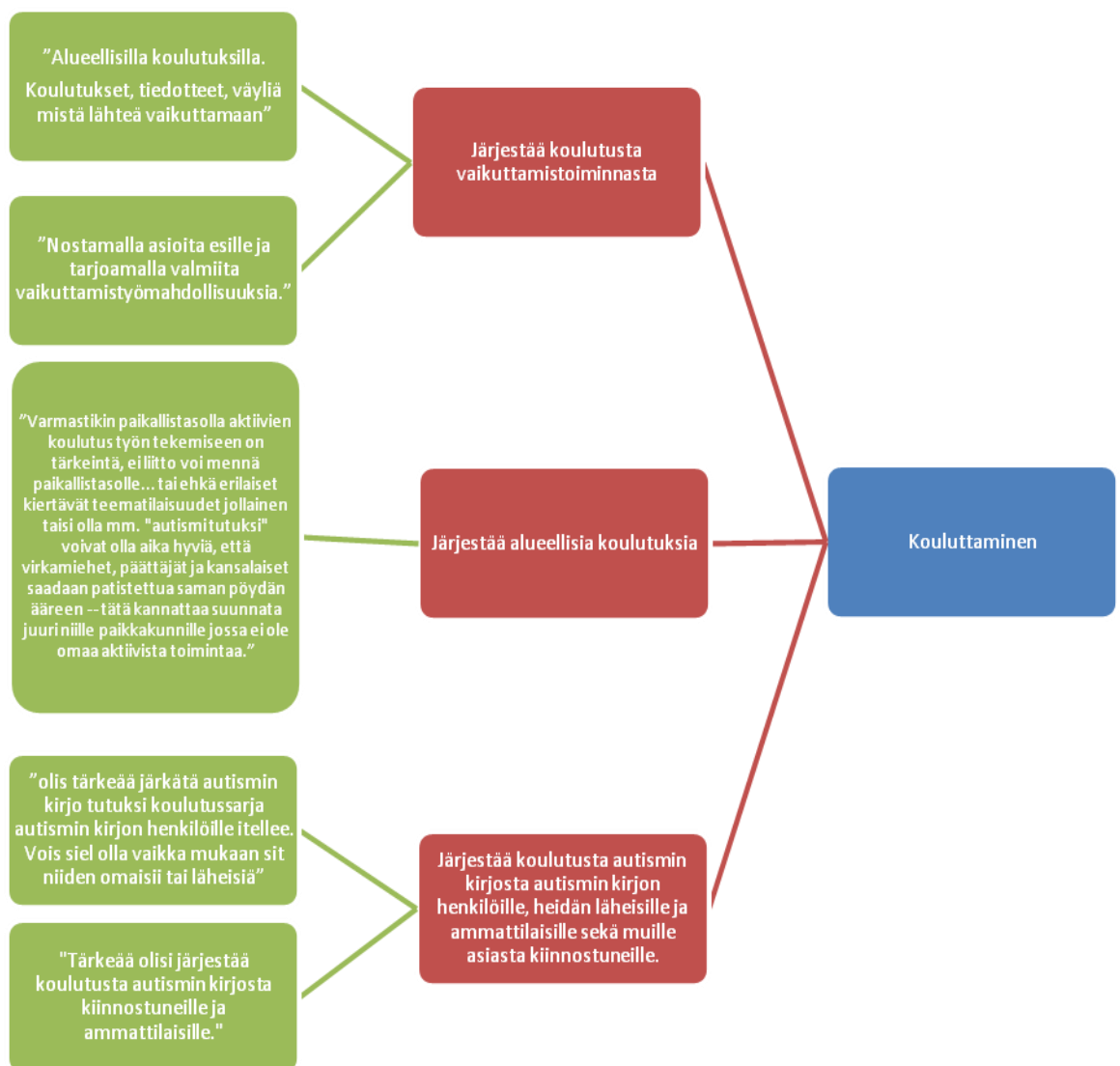
Koukosen (2014), Fieldsin (2012) ja Kippola-Pääkkösen (2011) tutkimuksiin osallistujat kokivat, että liiton tuella on merkittävä rooli vaikuttamistyön onnistumiselle. Liiton rooliksi määriteltiin vaikuttaminen valtakunnallisiin linjauksiin ja siitä tiedottaminen sekä valtakunnallisen autismin kirjon asioiden seuraaminen.

Vastaajat kokivat myös, että yhteiskunnallisten asioiden seuraaminen on tärkeä osa liiton vaikuttamistoimintaa (kuva 13). Vastaajat toivoivat, että liitto järjestäisi tilaisuuksia, joissa autismin kirjon henkilöt, heidän läheisensä, paikalliset yhdistykset ja kunnan virkamiehet sekä päättäjät kohtaisivat. Liiton tehtäväksi katsottiin yhteiskunnan tilanteen seuraaminen ja kannanottojen ja lakialoitteiden tekemisen. Myös lain toteutumista on liiton seurattava ja arvioitava. Yhteiskunnan seuraaminen vaikuttamismielessä onkin oleellinen osa liiton perustehtävää. Liitot ja järjestöt nähtiin vaikuttamistyön keskiönä. Liiton roolina nähtiin ennen kaikkea toiminta valtakunnan tasolla, mutta myös ohjaavana ja suuntaa antavana toimijana.

Kuva 13. Liiton vaikuttamistoiminnan tehtävänä

Tärkeäksi vaikuttamisen menetelmäksi vastauksissa nousi kouluttaminen (kuva 14). Koulutusta toivottiin saatavan niin autismin kirjosta, vertaistoiminnasta, yhdistystoiminnasta kuin yhteiskunnallisista asioistakin. Koulutusten toivottiin olevan alueellisia. Koulutuksen avulla vastaajat toivoivat autismitietoisuuden lisääntyvän ennakoluulojen vähenevän. Koulutuksista toivottiin saatavan uutta ja ajankohtaista tietoa. Koulutusten kokoon tai olomuotoihin, eivät tarkemmin vastanneet ottaneet kantaa. Tällä tiedolla oltaisiin voitu muuttaa jo olemassa olevia koulutuksia enemmän vastaajien toiveita huomioivaksi. Autismi kirjon henkilöillä olisi voitu saada tärkeitä ajatuksia siitä, kuinka koulutukset saataisiin enemmän heidän tarpeitaan palveleviksi.

Kuva 14. Kouluttaminen on osa vaikuttamistyötä

Liitto sai vastauksissa kiitosta näkyvyydestä. Silti lisää näkyvyyttä toivottiin ennen kaikkea mediassa paikallistasolla mutta myös valtakunnan tasolla (kuva 15). Liitolta toivottiin uutta tiedotusmateriaalia ja uusia sähköisiä jakokanavia. Vastaajien mielestä vaikuttamistoimintaa voi tukea myös koulutus- ja vaikuttamistoimintamateriaalin valmistamisella. Tiedotusmateriaalin tulisi olla helposti saatavissa ja kaikkien käytettävissä.

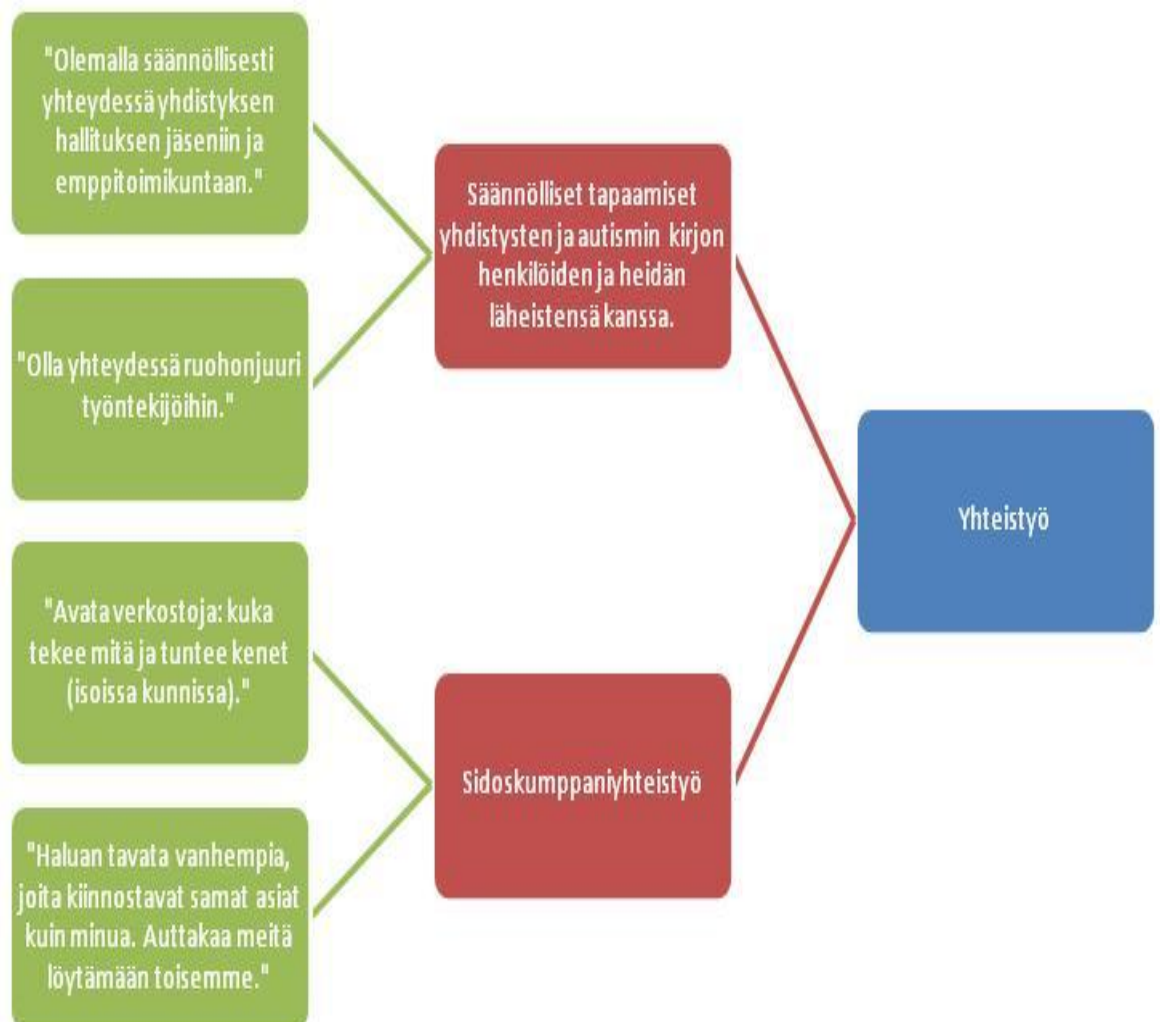

Kuva 15. Näkyvyys vaikuttamistyössä

Liiton ja yhdistysten yhteistyön merkitys nousi esiin tutkimuksessa (kuva 16).

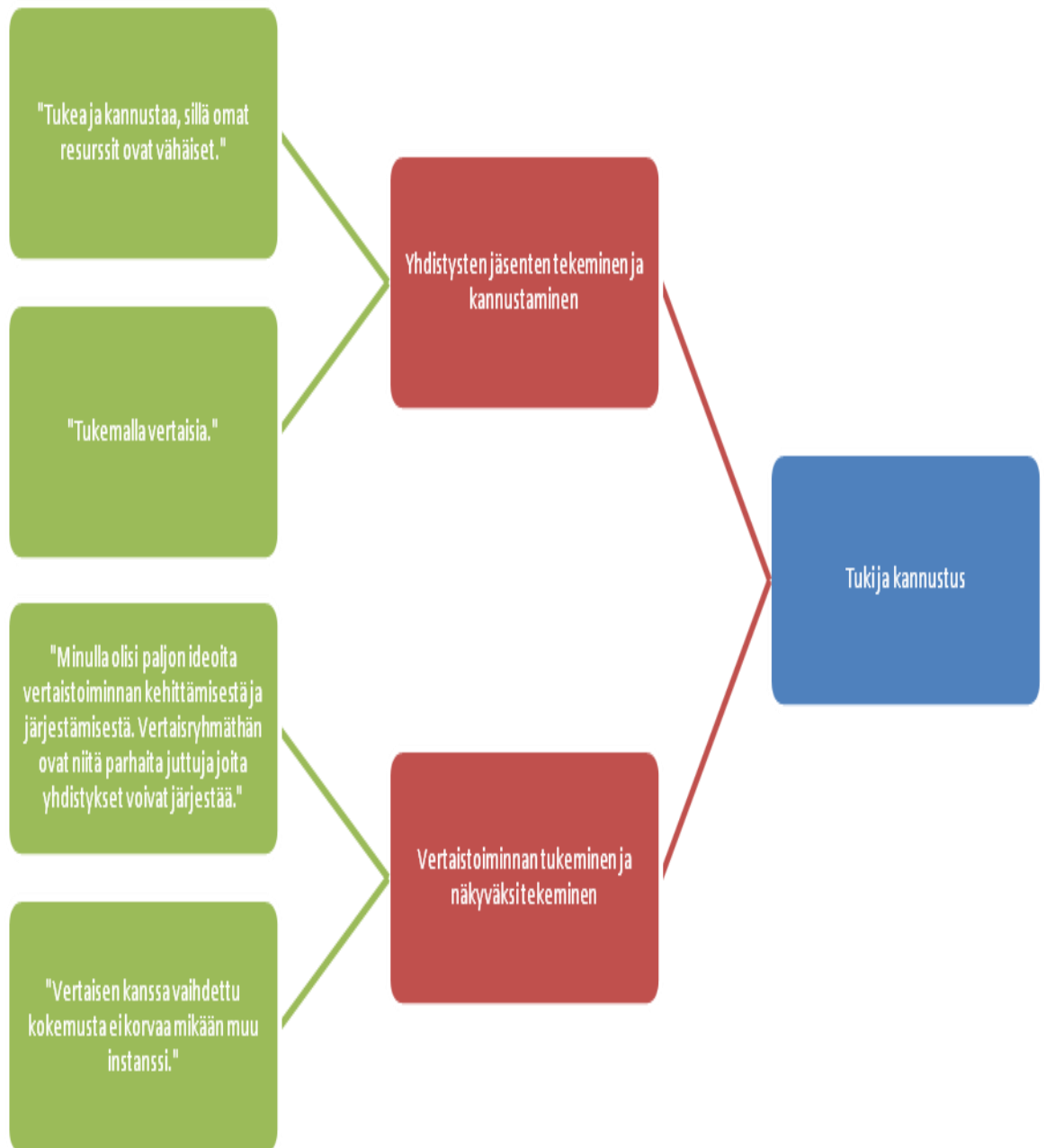
Vastaajien mielestä tapaamisten yhdistysväen ja autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheisten kanssa tulisi olla säännöllisiä. Empowerment-toimikunnan työn esille tuominen katsottiin myös vaikuttamistyön kannalta merkitykselliseksi. Autismialan ammattilaisten kuuleminen ja verkostoihin mukaan ottaminen koettiin mielekkääksi vaikuttamistyön välineeksi.

Liiton tehtäväksi katsottiin verkostojen luominen ja avaaminen valtakunnan tason lisäksi myös paikallistasolla. Jo olemassa olevien verkostojen ylläpito ja tukeminen oli vastaajien mielestä tärkeää. Sidoskumppaniyhteistyöhön tulee edelleen panostaa resursseja.

Kuva 16. Yhdessä vaikuttamaan

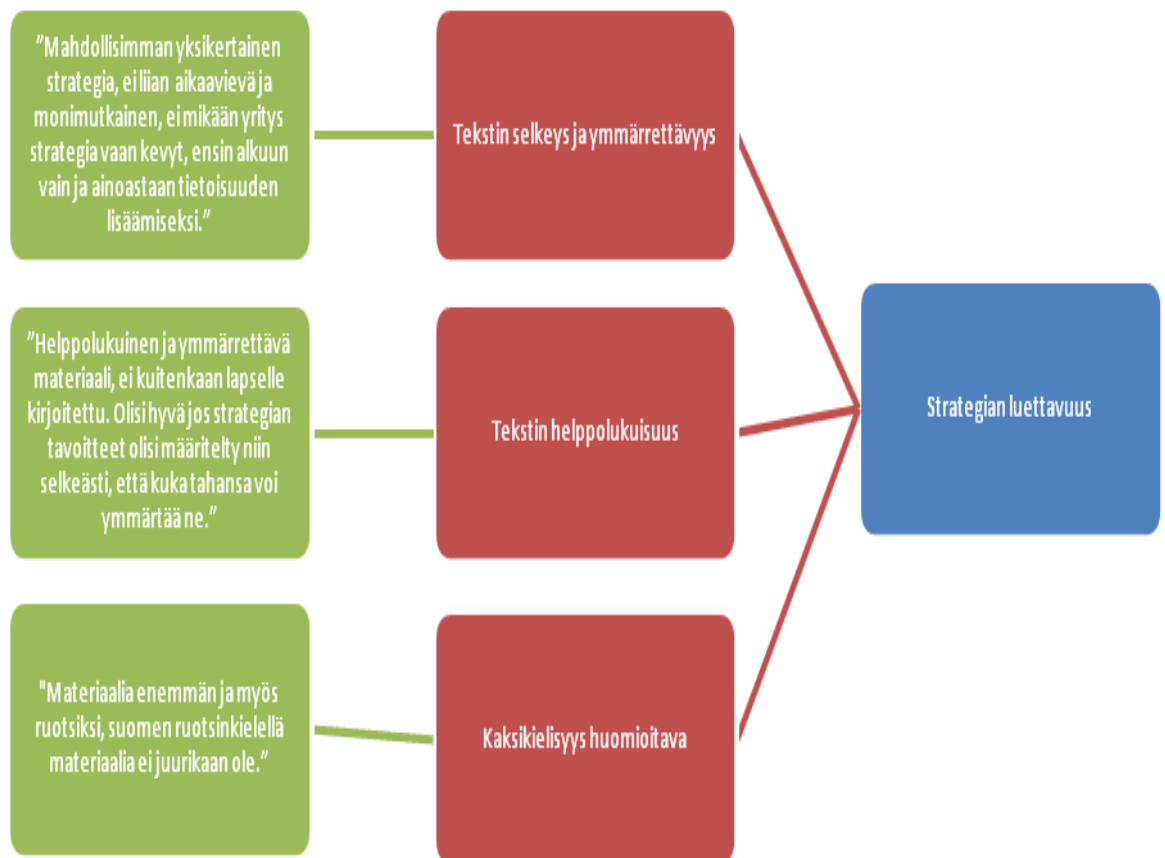
Osa vastaajista nosti esiin myös sen, kuinka tärkeää on saada tukea toiminnalleen sekä kannustusta vaikuttamistyöhön (kuva 17). Kun yhdistyksiä, autismin kirjon henki-löitä ja heidän läheisiään kannustetaan ja tuetaan, he tiedostavat oman arvonsa ja tekemänsä työn arvon. Erityisesti vastaajat halusivat kiinnittää huomiota vertaistoiminnan tukemiseen ja näkyväksi tekemiseen. Vertaistuen arvoa on vaikea määritellä, mutta sen merkitys oli osalle vastaajista suuri.

Kuva 17. Tuki ja kannustus osana vaikuttamistyötä

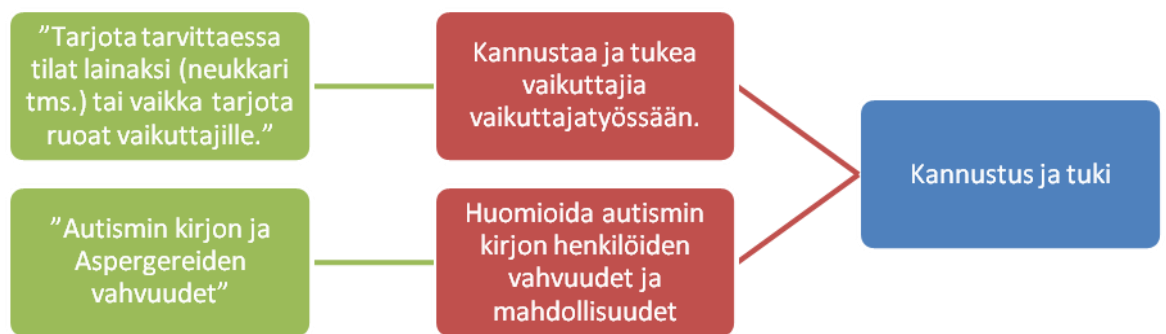
Seuraavaksi kysyttiin mitä asioita vastaajien mielestä tulisi huomioida liiton vaikuttamistoiminnan strategiassa. Vastaajat toivoivat, että sisällön lisäksi kiinnitetään huomiota strategian luettavuuteen (kuva 18). Tekstin toivottiin olevan selkolukuista ja helposti ymmärrettävää. Vastaajat toivoivat, että strategian linjaket olisivat yksiselitteisiä. Tavoitteita toivottiin olevan rajattu määrä ja selkeät toimenpiteet tulisi pystyä asettamaan vuositasonalla. Strategia toivottiin myös käännettävän ruotsinkieliseksi. Kaksikielisyys tulisi myös huomioida strategiaa laadittaessa.

Usealla autismin kirjon henkilöllä on käytössään puhetta tukevat tai korvaavat keinot. Autismi kirjon henkilö ei välttämättä tule ymmärretyksi tai ei ymmärrä sanomaa ilman niiden käyttöä. Selkokieli on yleiskieltä helpommin ymmärrettävää sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan. Selkokielestä hyötyy henkilöt, joilla on hankaluutta luetun ymmärtämisessä tai lukemisessa, kuten monella autismi kirjon henkilöllä. (Autismi- ja Aspergerliitto ry.) Siksi onkin huomioitavaa, että tutkimuksessa selkokieli- sestä materiaalista ja kuvitetusta tekstistä ei vastaajien keskuudessa kommentoitu.

Kuva 18. Strategian luettavuus

Liiton vaikuttamistoiminnan strategian toivottiin huomioivan myös vaikuttamistointaan osallistuvien henkilöiden kannustuksen ja tuen (kuva 19). Harjun (2003, 41) mukaan vaikuttamistointia ei tehdä pelkillä motiiveilla. Hänen mukaansa motiiviperustan säilymiselle oleellista on hyvä toiminnan suunnittelu, organisointi ja yhdessäolon ilo. Lisäksi tarvitaan palkitsemista, kiittämistä ja kannustamista. Tähän kyselyyn vastanneet toivoivat, että kannustusta saataisiin niin vaikuttamistyössä kuin vaikuttajana olemisesta. Kannustamisen voi osoittaa aivan pienilläkin eleillä, kuten lainaamalla tiloja tai konkreettisilla pienillä palkinnoilla. Lisäksi vastaajat toivoivat, että autismin kirjjon henkilöiden vahvuuksia ja mahdollisuuksia nostettaisiin enemmän esiin kuin haasteita tai puutteita.

Kuva 19. Kannustus ja tuki osana strategian sisältöä

Kyselyn toisessa osassa selvitettiin, millainen strategia tukee autismin kirjjon henkilöiden ja heidän läheistensä sekä paikallisten yhdistysten sosiaalista pääomaa, hyvinvointia ja osallisuutta. Kyselyssä pyydettiin vastaajia arvioimaan asteikolla 1–5, millaisesta vaikuttamistyöstä he kokevat olevan hyötyä autismin kirjjon henkilöiden ja heidän läheistensä sosiaalisen pääoman kannalta (taulukko 2).

Taulukko 2. Vaikuttamistyön hyöty autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä sosiaalisen pääoman kannalta.

Väite	5 = Suuri merkitys	4 = Merkitystä jonkin verran	3 = Merkitys tasainen	2 = Vähän merkitystä	1 = Ei lainkaan merkitystä	Vastauksia yhteensä
Liiton ja yhdistystoiminnan tukeminen maksamalla jäsenmaksu	7(12 %)	22 (38 %)	18 (31 %)	6 (10 %)	3 (5 %)	56
Suoran palautteen antaminen viranomaiselle	34 (59 %)	13 (22 %)	7 (12 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	57
Suoran palautteen antaminen yhteisölle	26(45 %)	19 (33 %)	11 (19 %)	1(2 %)	0(0 %)	57
Lehtikirjoitukset	17 (29 %)	25 (43 %)	11 (19 %)	5 (9 %)	0(0 %)	58
Oikaisupyynnöt	14 (24 %)	26 (45 %)	11 (19 %)	5(9 %)	0(0 %)	56
Tiedon välittäminen	40 (69 %)	12 (21 %)	3 (5 %)	2 (3 %)	1 (2 %)	58
Koulutusten järjestäminen	39 (67 %)	12 (21 %)	3 (5 %)	2 (3 %)	1(2 %)	58
Osallistuminen tilaisuuksiin, jossa käsitellään kunnallis- tai yhdistyslakia tai kaupungin ohjesääntöjä/tavoitteita.	10 (17 %)	14 (24 %)	25(43 %)	6 (10 %)	1(2 %)	56
Osallistuminen koulutuksiin, jossa käsitellään autismin kirjoa.	36 (62 %)	14 (24%)	3 (5 %)	1(2 %)	2 (3 %)	56
Osallistuminen koulutuksiin, jossa käsitellään yhdessä tekemisen merkitystä.	17 (29 %)	24 (41 %)	10 (17 %)	2 (3 %)	3 (5 %)	56
Osallistuminen paikallisen vaikuttamistyön koulutuksiin	17(29 %)	24 (41 %)	8 (14 %)	4 (7 %)	1 (2 %)	54
Yhdistyksen esitteiden ja muun painetun materiaalin jakaminen	21 (36 %)	14 (24 %)	13 (22 %)	5 (9 %)	3 (5 %)	56
Henkilökohtaiset yhteydenotot päättäjiin ja virkamiehiin	19 (33 %)	24 (41 %)	9 (16 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	55
Sosiaalinen media (blogit, Twitter, Facebook, Instagram)	11 (19 %)	30 (52 %)	13 (22 %)	1 (2 %)	0 (0 %)	55
Yksilökanteet	5 (9 %)	13 (22 %)	27 (47 %)	7 (12 %)	3 (5 %)	55
Joukkokanteet	15 (26 %)	19 (33 %)	16 (28 %)	4 (7 %)	1 (2 %)	55
Mielenosoitukset	2 (3 %)	17 (29 %)	17 (29 %)	14 (24 %)	6 (10 %)	56
Vammaisneuvostot	15 (26 %)	21 (36 %)	11 (19 %)	5 (9 %)	2 (3 %)	54
Oppilaitosyhteistyö	23 (40 %)	26 (45 %)	4 (7 %)	1 (2 %)	2 (3 %)	56
Kansalaisraadit/kansalaisfoorumit	5 (9 %)	25 (43 %)	20 (34 %)	5 (9 %)	0 (0 %)	55
Vertaistoiminta	30 (52 %)	22 (38 %)	2 (3 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	56
Keskustelevat asiaryhmät	19 (33 %)	24 (41 %)	9 (16 %)	2 (3 %)	2 (3 %)	56
Kokemuskouluttajat	28 (48 %)	18 (31 %)	8 (14 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	56
Adressit	5 (9 %)	17 (29 %)	18 (31 %)	15 (26 %)	1 (2 %)	46
Yhteistyö neurologisten vammaisjärjestöjen kanssa (NV)	19 (33 %)	23 (40 %)	10 (17 %)	2 (3 %)	1 (2 %)	55
Yhteistyö samankaltaisia asioita ajavien yhdistysten kanssa	20 (34 %)	25 (43 %)	8(14 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	55
Yhteistyö palveluntuottajien kanssa	19(33 %)	23 (40 %)	9 (16 %)	2 (3 %)	1 (2%)	54
Yhteistyö alan ammattilaisten kanssa	28 (48 %)	19 (33 %)	7(12 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	55
Tutkimustiedon seuraaminen	25 (43 %)	22 (28 %)	4 (7 %)	3 (5 %)	1 (2 %)	55
Teemapäivien pitäminen	16 (28 %)	24 (41 %)	12 (21 %)	1 (2 %)	2 (3 %)	45
Toimintojen arviointi	16 (28 %)	24 (41 %)	12 (21 %)	2 (3 %)	1 (2 %)	45

Vastaajat kokivat suuren merkityksen sosiaalisen pääoman kannalta vaikuttamistyössä olevan suoralla palautteen antamisella viranomaisille ja yhteisöille sekä tiedon välittämisellä, koulutuksiin osallistumisella ja niiden järjestämisellä. Suurta merkitystä koettiin myös olevan painetun materiaalin jakamisella, vertaisryhmätoiminnalla, kokemuskoulutuksilla, yhteistyöllä alan ammattilaisten kanssa sekä tutkimustiedon seu-

raamisella. Jonkin verran merkitystä koettiin olevan jäsenyhdistysten tukemisessa jäsenmaksun maksamisella, teemapäivien pitämisellä, toimintojen arvioinnilla, lehtikirjoituksilla, oikaisupyynnöillä, verkostokokouksiin ja koulutuksiin osallistumisella. Lisäksi jonkin verran merkitystä katsottiin olevan henkilökohtaisilla yhteydenotoilla päättäjiin ja virkamiehiin, sosiaalisella medially, joukkokanteilla, mielenosoituksilla, vammaisneuvostoilla, oppilaitosyhteistyöllä, kansalaisraadeilla ja kansalaisfoorumeilla. Jonkin verran merkitystä vastaajat katsoivat olevan myös osallistumisella keskusteleisiin asiaryhmiin ja neurologisten vammaisjärjestöjen yhteistyöhön, muiden samankaltaisten yhdistysten kanssa toimimisella sekä yhteistyöllä palvelutuottajien kanssa. Vähiten merkitystä sosiaalisen pääoman kannalta koettiin olevan yhdistysten jäsenmaksun maksamisella kannatusmielessä, joukkokanteilla ja adresseilla.

On katsottu, että sosiaalista pääomaa syntyy järjestöissä henkilöiden kanssakäymisen seurauksena. Toisaalta taas nähdään, että sosiaalista pääomaa synnyttää yhdistystoimintaa enemmän perheen, ystävien, koulun, työyhteisön tai internetin parissa vietetty aika. (Kouvo 2011, 213.) Kyselyssä nousikin esiin vastanneiden kiinnostus vapaaehtoistyöhön, mutta myös aktiivinen osallistuminen työelämään ja harrastuksiin.

Vastaajat luottivat yhteiskuntaan ja toiseen henkilöön enemmän kuin järjestötoimintaan. Kippola-Pääkkösen (2011) tutkimuksessa taas järjestöihin luotettiin toista ihmistä ja yhteiskuntaa enemmän. Vähäinen luottamus järjestöjä kohtaan voi kertoa siitä, että järjestöjen tehtävää ei tunneta kovin hyvin tai vastaajat eivät osallistu aktiivisesti paikallisyhdistysten ja keskusliiton toimintaan. Paikallisyhdistyksiä ja liittoja ohjaa jäsenten arvoista, intresseistä ja tarpeista kumpuava toiminta-ajatus. (Heikkala, 2001, 40.) Tämän kuuluisi lisätä sosiaalista pääomaa ja luottamusta nimenomaan järjestöjä kohtaan.

Ihmisten välinen luottamus toisiinsa ja yhteisöihin olivat vastauksissa keskitasoa. Suomalaisten on todettu luottavan sitä enemmän muihin kuin läheisiin, mitä enemmän heillä on yhteyksiä saman tilanteen omaaviin henkilöihin esim. yhdistysten kautta. Luottamuksen tuntemiseen on merkitystä myös muilla tekijöillä, kuten iällä, sukupuolella, asuinalueella, tulotasolla ja optimismilla. (Kankainen 2007, 92–93.) Eräs vastaajista kertoi autismin kirjon henkilöiden talouden vaikutuksen olevan suuri sosiaalisen pääoman kehittymisen kannalta. Hänen mielestään taloudella ja varsinkin rahan puuttumisella oli suuri merkitys siihen, miten lakia ja yhteiskunnan normeja noudatetaan.

STM (2014) määrittelee osallisuuden seuraavasti: ”*Osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä*”. Vastaajat arvioivat asteikolla 1–5, kuinka tärkeinä he kokivat vaikuttamistyön autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä osallisuuden kannalta (taulukko 3).

Taulukko 3. Vaikuttamistyön merkitys autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä osallisuuden kannalta.

Väite	5 = Suuri merkitys	4 = Merkitys- tä jonkin verran	3 = Merkitys tasainen	2 = Vähän merki- tystä	1 = Ei lainkaan merki- tystä	Vas- tauk- sia yh- teen- sä
Osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, kuten äänestäminen	29 (52 %)	13 (23 %)	10 (18 %)	3 (5 %)	1 (2 %)	56
Osallistuminen yleisötapahtumiin	16 (29 %)	23 (41 %)	12 (21 %)	4 (7 %)	1 (2 %)	56
Pääsy julkisiin tiloihin, kuten kirjasto	36 (64 %)	12 (21 %)	6 (11 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	56
Tapaaminen kaupungin/kunnan viranhaltijoiden kanssa	17 (30 %)	23 (41 %)	12 (21 %)	2 (4 %)	2 (4 %)	56
Pääseminen julkisten palveluiden piiriin, kuten terveydenhuolto	45 (82 %)	7 (13 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	55
Itsensä tärkeäksi tunteminen	38 (68 %)	13 (23 %)	4 (7 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	56
Omien ja toisten mielipiteiden kunnioittaminen	40 (73 %)	12 (22 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	55
Mielipiteiden huomioiminen itseä koskeissa asioissa	35 (64 %)	13 (24 %)	6 (11 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	55
Tunne tasa-arvoisesta asemasta muuhun väestöön verrattuna	42 (78 %)	8 (15 %)	3 (6 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	54
Viihtyminen omalla asuinalueella	39 (71 %)	12 (22 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	55
Viihtyminen omissa harrastuksissa	44 (79 %)	8 (14 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	56
Pääsy itseä kiinnostaviin harrastuksiin ilman fyysistä, taloudellista tai sosiaalista estettä	47 (84 %)	6 (11 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	56
Pääsy itseä kiinnostavaan opiskelupaikkaan	45 (82 %)	8 (15 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	55
Pääsy koulutusta vastaavaan työhön	43 (78 %)	9 (16 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	55
Oman osaamisalueen hyödyntäminen esim. omassa ammatissa	42 (76 %)	11 (20 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	55
Vapaa-ajalla erilaisissa yhteistyöverkostoissa toimiminen	19 (34 %)	27 (48 %)	7 (13 %)	2 (4 %)	1 (2 %)	56
Toisten kanssa yhdessä toimiminen	33 (59 %)	15 (27 %)	6 (11 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	56

Erittäin tärkeäksi koettiin osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, pääsy julkisiin tiloihin, pääseminen julkisten palveluiden piiriin ja itsensä tärkeäksi tunteminen. Mielipiteen huomioonottaminen itseään koskevissa asioissa, tunne tasa-arvoisesta asemasta muuhun väestöön nähden ja viihtyminen omalla asuinalueella ja harrastuksissa koettiin yhtä lailla osallisuuden kannalta erittäin tärkeäksi. Vastaajien mielestä mielekkään opiskelupaikan saaminen ja pääsy koulutusta vastaavaan työhön, oman osaamisen hyödyntäminen ja toisten kanssa yhdessä tekeminen lisäävät autismin kirjon henkilöiden osallisuuden tunnetta. Vähän merkitystä autismin kirjon henkilöille vastaajat kokivat olevan osallistumisella yleisötapahtumiin, tapaamisilla kunnan tai kaupungin viranhaltijoiden kanssa ja vapaa-ajan erilaisissa yhteistyöverkostoissa toimimisella.

Vastaajat kokivat osallisuuden tunteen tärkeäksi, koska osallisuus antaa mahdollisuuden osoittaa kunnioitusta toisen ajatuksille ja vahvistaa käsitystä itsestä ja omien mielipiteiden arvosta. Vastaajat kokivat, että osallisuus voimaannuttaa ja osallisuuden kokemukset rikastuttavat elämää.

Hyvinvoinnilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sekä yksilöllistä hyvinvointia että yhteisötason hyvinvointia. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot ja toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (STM 2014.) Vastaajat arvioivat asteikolla 1–5, kuinka tärkeänä he pitivät vaikuttamistyötä oman hyvinvointinsa kannalta (Taulukko 4).

Taulukko 4. Vaikuttamistyön merkitys oman hyvinvoinnin kannalta

Väite	5 = Suuri merkitys	4 = Merkitystä jonkin verran	3 = Merkitys tasainen	2 = Vähän merkitystä	1 = Ei lain- kaan merki- tystä	Vas- tauk- sia yh- teen- sä
Yhteiskunnan tarjoamiin aktiviteetteihin osallistuminen	14 (25 %)	24 (42 %)	13 (23 %)	3 (5 %)	3 (5 %)	56
Uusien asioiden oppiminen	34 (60 %)	19 (33 %)	2 (4 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	57
Tyytyväisyys asuin- ja elinympäristöön	40 (70 %)	13 (23 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	57
Tyytyväisyys toimentuloon	31 (55 %)	22 (39 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	56
Tyytyväisyys omaan yhteiskuntatietämykseen	9 (16 %)	30 (53 %)	15 (26 %)	2 (4 %)	1 (2 %)	57
Tyytyväisyys elämäntilanteeseen	45 (79 %)	10 (18 %)	1 (2 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	57
Sujuva selviytyminen arjessa	44 (77 %)	12 (21 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	57
Avun ja tuen saaminen toisilta ihmisiltä	22 (39 %)	22 (39 %)	11 (20 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	56
Avun ja tuen antaminen toisille ihmisille	18 (32 %)	32 (56 %)	5 (9 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	57
Luottamus toisia ihmisiä kohtaan	38 (67 %)	15 (26 %)	3 (5 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	57
Luottamus suomalaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan	19 (34 %)	25 (45 %)	9 (16 %)	2 (4 %)	1 (2 %)	56
Luottamus järjestötoimintaan	14 (25 %)	22 (40 %)	15 (27 %)	3 (5 %)	1 (2 %)	55
Yhteiskunnan asioiden seuraaminen	10 (18 %)	27 (47 %)	17 (30 %)	2 (4 %)	1 (2 %)	57
Oma toiminta yhteiskunnallisten asioiden kehittäjänä	12 (21 %)	23 (40 %)	20 (35 %)	1 (2 %)	1 (2 %)	57
Riittävän mielekkään tekemisen löytäminen	42 (75 %)	11 (20 %)	2 (4 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	56

Vastaajat kokivat hyvinvointinsa kannalta erittäin tärkeäksi uusien asioiden oppimisen, tyytyväisyyden asuin- ja elinympäristöön, toimeentulon ja elämäntilanteen, sujuvan selviytymisen arjesta, avun ja tuen saamisen toiselta ihmiseltä, luottamuksen toisia ihmisiä kohtaan ja riittävän mielekkään tekemisen löytymisen. Hyvinvoinnin kannalta jonkin verran merkitykselliseksi koettiin yhteiskunnan tarjoamiin aktiviteetteihin osallistuminen, tyytyväisyys omaan yhteiskuntatietämykseen, avun ja tuen saaminen ja antaminen, luottamus järjestötoimintaan, yhteiskunnan asioiden seuraaminen ja oman toiminnan yhteiskunnallisten asioiden kehittäminen.

Vastanneilla on tarve kokoontua, auttaa toista ja tehdä yhdessä asioita. Järjestötoiminnan katsottiin lisäävän hyvinvointia. Muita tärkeitä asioita vastaajien hyvinvoinnin kannalta olivat vastaajien mielestä itsensä ja toisensa hyväksyminen juuri sellaisena

kuin ovat, mielekkään työn löytäminen ja luottamus yhteiskuntaan itselle sopivalla tavalla.

Kyselyn lopussa haluttiin selvittää vastaajien tietämystä Autismi- ja Aspergerliitto ry:n toiminnasta sekä pyydettiin heitä kertomaan taustatietonsa. Saatuja tietoja oli tarkoitus käyttää muussa liiton kehittämistoiminnassa, mutta osa vastauksista osoittautui-kin tärkeiksi tiedoiksi myös vaikuttamistoiminnan strategian kannalta. Vastauksissa selvisi vastaajien tietämys liiton ja paikallisyhdistysten jo tekemästä vaikuttamistoiminnasta sekä esiin nousi vaikuttamistoiminnan kannalta tärkeitä kehittämisen kohtia. Osa loppuosan tuloksista esitellään myös tässä työssä, koska niillä on oleellinen merkitys tutkimuksen antamiin tuloksiin vaikuttamistoiminnan kannalta.

Vastaajat pyydettiin arvioimaan asteikoilla 1–5 Autismi- ja Aspergerliiton toimintaan ja palveluihin liittyviä kysymyksiä. Asteikolla 1 = vastaaja tuntee huonosti asian ja 5 = vastaaja tuntee asian hyvin (Taulukko 5).

Taulukko 5. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n toimintojen tunnettavuus

Väite	5 = Suuri merkitys	4 = Merkitystä jonkin verran	3 = Merkitys tasainen	2 = Vähän merkitystä	1 = Ei lainkaan merkitystä	Vastauksia yhteensä
Koetko tuntevasi Autismi- ja Aspergerliitto ry:n arvot, vision ja toimintaperiaatteet?	4 (7%)	18 (31%)	19 (33%)	7 (12%)	6 (10%)	54
Tunteeko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi autismin kirjon henkilöiden mahdollisuudet ja tarpeet?	17 (29%)	21 (36%)	14 (24%)	1 (2%)	2 (3%)	55
Tunteeko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi omaisten ja läheisten mahdollisuudet, voimavarat ja tuen tarpeet?	9 (16%)	26 (45%)	17 (29%)	- (0%)	3 (5%)	55
Tunteeko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi autismlaisten ammattilaisten tekemän työn kuvaa?	13 (22%)	21 (36%)	16 (28%)	1 (2%)	2 (3%)	53
Reagoiko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi yhteiskunnan ajankohtaisia asioihin riittävästi?	7 (12%)	12 (21%)	25 (43%)	8 (14%)	3 (5%)	55
Tunnistaako Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi liiton edunvalvontatyölle tärkeät verkostokumppanit?	11 (19%)	23 (40%)	19 (33%)	2 (3%)	1 (2%)	56
Kuinka tuttua sinulle on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n liittohallituksen jäsenten tekemä työ?	2 (3%)	6 (10%)	18 (31%)	20 (34%)	11 (19%)	57
Kuinka tuttua sinulle on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n Empowerment toimikunnan jäsenten tekemä työ?	13 (22%)	15 (26%)	17 (29%)	9 (16%)	3 (5%)	57
Kuinka tuttua sinulle on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työntekijöiden tekemä työ?	2 (3%)	22 (38%)	18 (31%)	7 (12%)	8 (14%)	57

Autismi- ja Aspergerliitto ry:n arvot, visio ja toimintaperiaate tunnettiin vastaajien keskuudessa hyvin. Samoin liiton koettiin tuntevan autismin kirjjon henkilöiden ja heidän läheistensä tarpeet hyvin. Autismialan ammattilaisten tekemät työnkuvat olivat vastaajien mielestä liiton toimihenkilöille tuttuja. Vastaajien mielestä liitto tunnistaa liiton edunvalvontatyölle tärkeät verkostokumppanit. Siihen, reagoiko liitto vastaajien mielestä yhteiskunnan ajankohtaisiin asioihin riittävästi, vastaajat vastasivat ”kohtalaisesti”. Liittohallituksen, työntekijöiden ja Empowerment-toimikunnan tekemä työ jäi hyvin vieraaksi vastaajille. Vastaukset ovat hyvin yhteneväisiä vuonna 2012 tehdyn kuntokartoituksen kanssa. Kuntokartoituksessa liiton toiminta todettiin kohtuullisen tunnetuksi, mutta paikallisyhdistysten ja liiton tarjoamat toiminnot ja palvelut sekoituivat. Koukosen (2014) tekemässä tutkimuksessa nousi kehittämiskohteeksi liiton tunnettavuuden lisääminen niin paikallis- kuin valtakunnantasolla. Liiton tunnettavuutta lisää alueellisesti paikallisyhdistyksen aktiivisuus (Vienonen & Rantakokko, 2011). Yhteneviä asioita löytyi myös Kippola-Pääkkösen (2011) tekemässä tutkimuksessa. Liittojen tarjoamista palveluista tärkeimmäksi koettiin tiedon välittäminen, neuvonta, ohjaus, vaikuttamistoiminta, verkostotyö valtakunnan tasolla, vertais-, vapaaehtois-, ja yhdistystoiminnan tukeminen. Kehittämiskohteeksi nousi liiton toiminnan tunnetummaksi tekeminen ja ihmisten aktivoiminen vapaaehtoistyöhön.

Tässä tutkimuksessa vastaajat tunsivat parhaiten liiton toiminnoista Autismi-lehden (90 %), eri koulutustilaisuudet (74 %) ja Autismi talvipäivät (72 %) sekä liiton projektit ja hankkeet (52 %). Vähiten tutuimmat toiminnot olivat liiton Twitter (3 %), Näkymätön näkyväksi -tiedotuskampanja (19 %) ja edunvalvonta (19 %) (taulukko 6). Liiton toiminnoista vähiten tunnetut ovat osa liiton tämänhetkistä vaikuttamistoimintaa. Edunvalvonta on kokonaisuudessaan suuri käsite ja se saattoi kysymysmuodoltaan jäädä vastaajille vaikeaksi vastattavaksi. Näkymätön näkyväksi -tiedotuskampanja on kunnissa tapahtuva virkamiehiä, päättäjiä ja autismi kirjjon henkilöitä ja heidän läheisiään yhteen kokoava tilaisuus, jossa pyritään lisäämään tietoa autismi kirjosta ja heidän tarvitsemistaan palveluista. Twitterin vähäistä tunnettavuutta voi selittää varmasti osaltaan se, että tili on avattu vasta vuonna 2014, kun taas liiton Facebook-sivut on otettu käyttöön jo vuonna 2010.

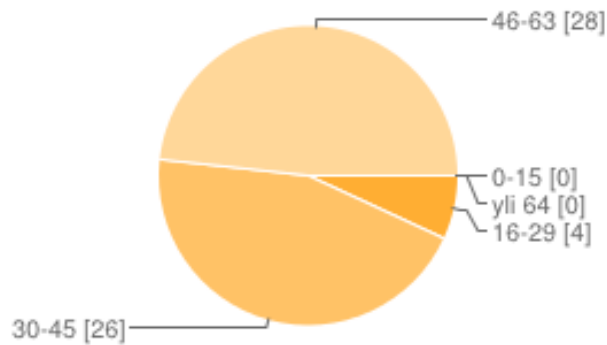
Vaikka liiton toimintojen tunnettavuus oli säilynyt yhtenevänä Vienosen ja Rantakokon (2011) tekemän kuntokartoituksen kanssa, on tunnettavuudessa vielä paljon tehtävää. Liiton tulee tehdä näkyvämmäksi vaikuttamistoimintaansa ja apuna siinä voisi

hyödyntää hyvin tunnettua Autismi- lehteä ja eri koulutustilaisuuksia. Liiton tekemän työn ja tarjoamien palvelusten tietämykseen on jatkossa kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. On hyvä tuoda esille liiton organisaation toimintaperiaatteita, arvoja ja visi-
oita. Tietämättömyys voi synnyttää turhia epäluuloja sekä vääriä odotuksia. Liiton viestinnän tulee olla jatkossakin selkeää ja median hyödyntämistä on jatkettava. Liiton tulee hakea yhteistyössä uusia sähköisiä tapoja viestiä.

Taulukko 6. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n palveluiden tunnettavuus

Lakineuvonta	16	28 %
Palveluneuvonta	24	41 %
Kirjasto	21	36 %
Projektit ja hankkeet	30	52 %
Yhdistysposti	24	41 %
Autismi-lehti	52	90 %
Liiton facebook –sivut	22	38 %
Tiedotusmateriaali, kuten esitteet	41	71 %
Myytävä kirjallisuus	31	53 %
Puoltaja Verkkolehti	12	21 %
Edunvalvonta	11	19 %
Yhteiskunnallinen vaikuttamistyö	13	22 %
Tiedottaminen	26	45 %
Tuetut lomat	24	41 %
Koulutustilaisuudet	43	74 %
Vertaistoiminnan tukeminen	21	36 %
Yhdistys toiminnan tukeminen	22	38 %
Tutkimus- ja kehittämistoiminta	14	24 %
Kansainvälinen yhteistyö	15	26 %
Aune-osaajaverkosto	26	45 %
Vertaisperhetoiminta	21	36 %
Mulla on tärkeää asiaa –kortit	23	40 %
Hyvät käytännöt –keräys	11	19 %
Minun tarina kirjoitus –hanke	18	31 %
Kaikki osaavat ja kaikilla on oikeus –tapahtuma	9	16 %
Autismin talvipäivät	42	72 %
Näkymätön näkyväksi –tiedotuskampanja	11	19 %
Kansikuvapiirustuskilpailu	19	33 %
Autismin kirjo tutuksi –koulutus	31	53 %
Liiton Twitter	2	3 %
Muu	1	2 %

Vastaajien taustatietoja kysyttäessä selvisi, että suurin osa vastaajista kuului 46–63 -vuotiaisiin (48 %). Melkein yhtä suuri osavastaajista oli 30–45 –vuotiaita (45 %). Vastaajista oli kokopäivätoisissa 74 % ja puolipäiväisesti tai osa-aikatoisissa 7 %. Seuraavaksi suurin ryhmä oli opiskelijat 9 %. Työttömiä oli 2 % ja eläkkeellä muusta syystä kuin eläkeiän perusteella 2 %. Vaihtoehtojen ulkopuolelle jäi 5 % eli kolme vastaajaa (kuva 20).

Kuva 20. Vastaajien ikäjakauma

Kyselyn tuloksena ja yhteenvetona vaikuttamistoiminnan strategian kannalta on hyvä nostaa esiin muutamia päälinjauksia. Vaikuttamistyö on jokaisen kansalaisen oikeus ja velvollisuus. Kiinnostus vapaaehtois- ja vaikuttamistoimintaan on ilmeinen. Vapaaehtois- ja vaikuttamistoiminnalle halutaan antaa reilusti aikaa. Vaikuttamistyön tuleekin olla osa liittojen ja paikallisyhdistysten perustehtävää. Liiton lisäksi virkamiehillä ja ammattilaisilla on velvollisuus vaikuttaa autismin kirjon henkilöiden kokemiin epäkohtiin. Vastaajat toivoivat liitolta aktiivista ja tehokasta viestintää ja tiedottamista sekä tiedotus- ja vaikuttamismateriaalin valmistusta. Liiton toimintaa tulee tehdä systemaattisesti tunnetummaksi. Liiton roolina nähdään yhteiskunnan asioiden seuraaminen, aktiivinen kehittäminen, tiedottaminen, kouluttaminen ja autismin kirjon näkyvyyden parantaminen. Liitolta toivotaan vaikuttamistoimintaan linjauksia ja ohjeistuksia. Liiton työntekijöiden toivotaan antavan tukea ja ohjausta vaikuttamistoiminnan suorittamiseen sekä liiton tulee näkyä koko Suomen alueella.

Yhteistyö jäsenyhdistysten kanssa vaikuttamistoiminnassa on kulmakivi koko yhteiselle vaikuttamistoiminnalle. Strategiassa toivotaan huomioitavan, että uusia aktiivisia vapaaehtoistoimijoita ja ideoita kaivataan. Vaikuttamistyötä tehdäänkin usein yksin ilman ryhmän antamaa tukea, mutta silti vastaajilla oli halu yhteiseen tekemiseen.

Vastaajat nostivat sidoskumppaniyhteistyön tärkeään rooliin varsinkin alueellisessa vaikuttamistyössä.

Autismi- ja Aspergerliiton strategian toivotaan olevan selkolukuinen ja ytimekäs. Vaikuttamistoiminnan materiaalin lisäksi konkreettisia toiveita oli muun muassa autismialan ammattilaisten ja autismin kirjon henkilöiden sekä päättäjien yhteisten keskustelutilaisuuksien järjestäminen. Vuorovaikutusta liiton ja sidoskumppaneiden välillä on lisättävä.

Tutkimustuloksissa oli huonosti kuultavissa autismin kirjon henkilöiden oma ääni. Vastanneista lähes 31 % oli autismialan ammattilaisia ja 24 % muun alan ammattilaisia. Kokemusosaajia ja omaisia oli 17 % vastaajista ja autismin kirjon henkilöitä 9 % vastaajista. Jotta voitiin varmistua siitä, että autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä ääni kuuluu vaikuttamistoiminnan strategiassa, päätettiin lähteä hakemaan tarkennusta tutkimuskysymyksiin teemahaastattelulla. Täsmäryhmähaastattelulla toivottiin saavan uutta ja täsmennettyä tietoa tutkittavasta asiasta sekä koko laajan autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä ääntä kuuluviin.

7.1.2 Täsmäryhmähaastattelu

Teemahaastattelun voi toteuttaa monella tapaa, mutta tässä tutkimuksessa ryhmähaastattelu oli käyttökelpoisin menetelmä. Ryhmähaastattelun avulla saatiin nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta lyhyessä ajassa. Haastattelut tehtiin Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vuosittaisilla järjestöpäivillä, jossa useamman yhdistyksen edustajat ja autismin kirjon henkilöiden asioista erityisesti kiinnostuneet henkilöt kokoontuivat.

Hirsjärvi ja Hurme (2000, 61–63) kuvaavat täsmäryhmähaastattelun siten, että ryhmän jäsenet ovat tässä haastattelumuodossa tarkasti valittuja ja he ovat oman alansa asiantuntijoita, joiden mielipiteillä ja asenteilla on vaikutusta tarkasteltavana oleviin ongelmiin. Täsmäryhmiä käytetään tavallisimmin silloin, kun tarkoituksena on kehitellä uusia ideoita tai kehittää uusia palveluja. Tutkimuksessa täsmäryhmähaastateltavat olivat Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisten yhdistysten jäseniä tai yhdistysten valtuuttamia henkilöitä sekä liiton omaa henkilökuntaa. Puheenjohtaja ei sekaantunut keskustelun kulkuun muuten kuin toimintaa ohjaavan henkilön roolissa sekä tarkentavia kysymyksiä esittäen. Tarkentavia kysymyksiä esitettiin vähän, koska oli tiedossa,

että autismin kirjon henkilöiden keskeyttäminen vaikuttaa suuresti heidän keskittymiseensä. Puheenjohtajan tehtävä on kirjoittaa keskustelun kulkua sekä ohjata ryhmää pysymään halutussa aiheessa sekä aikataulussa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 63).

Ryhmähaastattelut toteutettiin keväällä 2014 järjestöpäivän yhteydessä pidetyssä toiminnallisessa tuokiassa. Haastatteluja oli neljä ja haastateltavia yhteensä 32. Haastattelutilanne oli pyritty tekemään mahdollisimman strukturoiduksi. Haastatteluaikaa näyttämässä oli Timetimer, sekä haastattelukysymykset olivat koko ajan luettavissa. Haastattelukysymyksiä oli kolme ja jokaisella ryhmällä oli keskusteluaikaa noin puoli tuntia. Haastatteluissa ei käytetty nauhuria vaan tutkija kirjoitti havaintoja ylös. Nauhurin pois jättämiseen päädyttiin, koska tilanne haluttiin pitää mahdollisimman rentona ja leikkimielisenä. Lisäksi tutkija pelkäsi nauhurin hiljentävän haastateltavia. Nauhuria parempi vaihtoehto olisi ollut video, koska silloin jokaisen haastatteluun osallistuneet kommunikaatiotavat olisivat näkyneet. Videoinnin poisjättäminen johtui teknisistä syistä. Haastatteluun osallistuneiden keskuudesta sihteeriksi valitut henkilöt kirjoittivat kysymyksiin vastaukset annetulle kysymyspohjille. Vastaukset asetettiin kaikkien järjestöpäivään osallistuneiden nähtäväksi ja niihin oli mahdollisuus tehdä täydennyksiä vuorokauden ajan.

Ryhmät oli jaettu satunnaisesti eli samassa ryhmässä haluttiin olevan osallistujia useammista yhdistyksistä. Ryhmäläiset olivat toisilleen osittain tuttuja, mutta joukossa oli myös toisilleen tuntemattomia. Taustoiltaan henkilöt olivat autismin kirjon henkilöitä, heidän läheisiään, alan ammattilaisia tai muuten aihealueesta kiinnostuneita.

Ryhmähaastattelut analysoitiin laadullisen aineistonanalyysin avulla. Sen tekeminen alkaa jo aineistonkeruuvaiheessa. Laadullisen aineistonanalyysin tarkoitus on luoda aineostoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Laadullinen tutkimus on kuin kehä, joka laajenee koko aineiston keruun ajan. Etuna tästä on laaja ja monipuolinen katsontakanta, mutta haittana aineiston runsas määrä sekä ajan vieminen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–98.) Analyysivaihe eteni ensin huolellisella ja toistuvalla aineiston lukemisella. Sen jälkeen aineisto jaettiin teemoittain. Tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti valittiin sanoja, lauseita ja ajatuskokonaisuuksia, rakentaen teoreettista kokonaisuutta. Teemoittelulla tarkoitetaan laadullisen aineiston ryhmitteilyä erilaisten aihepiirien mukaan. Aineisto pilkottiin aihealueittain ja siitä etsittiin yhdistäviä teemoja ja näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–98; Kananen 2014, 111.)

Vastauksia ja johtopäätöksiä haettiin kysymyksiin, jotka olivat:

*1. Mitä asioita mielestänne Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistyön strategias-
sa tulisi huomioida?*

*2. Miten Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työntekijät voisivat tukea teitä vaikuttamis-
työssä?*

*3. Millainen liiton vaikuttamistyön strategia tukee mielestänne autismin kirjon henki-
löiden ja heidän läheistensä sosiaalista pääomaa?*

Ensimmäiseen kysymykseen oli haastateltavien mielestä helppoa vastata. Vastaukset syntyivät nopeasti ja yksimielisesti. Kysymys herätti runsasta keskustelua. Liiton rooli yhteisessä vaikuttamistyössä herätti niin yhteneviä kuin eriäviäkin mielipiteitä. Lähin-
nä keskustelijat puhuivat siitä, miten voimakkaasti liiton tulisi toimia paikallistasolla.

*”Liiton tulisi näkyä enemmän siellä, missä pahiten poljetaan autismin
kirjon henkilöiden tarvitsemia palveluita.” (Ryhmä 1.)*

*”Liiton tehtävänä on ajaa suuria linjauksia ja pyrkiä vaikuttamaan val-
takunnan tasolla autismin kirjon henkilöiden kokemuksiin epäkohtiin”
(Ryhmä 2.)*

”Koko Suomi on huomioitava vaikuttamistyötä tehdessä.” (Ryhmä 4)

Autismi- ja Aspergerliitto ry:n ja paikallisyhdistysten tekemään vaikuttamistoiminnan
työnjakoon tulisi haastateltavien mielestä kiinnittää enemmän huomiota. Liitolta toi-
vottiin selkeitä ohjeita, oppaita ja materiaalia vaikuttamistoiminnan suorittamiseen.
Esiin nousi tarve yhteiseen ääneen muun muassa vaalien alla:

”Yhteistyötä vaalien alla” (Ryhmä 1)

*”Liiton tulee rakentaa materiaalia vaikuttamistoimintaa varten. Materi-
aalin tulee olla kaikkien saatavilla ja helposti löydettävissä.” (Ryhmä 3)*

Haastateltavien mielestä Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisen vaikuttamistyön strategiassa tulisi huomioida autismin kirjon henkilöiden hyvin erilaiset tarpeet. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n tiedottamisessa nähtiin paljon hyvää. Se nähtiin monipuolisena ja lisäksi sähköinen viestintä sai erityiskiitoksen. Materiaalin tuottamista ja jakamista pidettiin merkittävänä vaikuttamisen työvälineenä:

”Vanhempia on tuettava, tietoa yhteiskunnassa lisättävä ja tukitoiminnat saatava suotuisammaksi.” (Ryhmä 4)

”Kuntatason päättäjille varhaiskuntoutuksen merkityksen avaaminen tiedottamalla, huomioiden esimerkiksi autismin kirjon henkilön koko koulupolku.” (Ryhmä 2)

”Liiton tiedottaminen on monipuolista ja tiedotusmateriaali on monipuolista.” (Ryhmä 2)

Tiedottaminen ja viestintä koettiin haastateltavien keskuudessa merkitykselliseksi. Viestintä on sekä sisäistä että ulkoista, ja molemmat ovat vaikuttamistoiminnan kannalta aivan yhtä tärkeitä. Sisäisen viestinnän kohteena ovat toimihenkilöt, paikallisyhdistysten jäsenet ja liittohallitus. Sisäistä viestintää voidaan toteuttaa perinteisin kouksin, mutta myös sähköisten välineiden avulla. Ulkoisen viestinnän kohteena on muu väestö. Ulkoisessa viestinnässä korostuu media ja internet. (Iivonen 2007, 35–37.) Vastaajien mielestä sitä paremmin järjestö pystyykin vaikuttamaan, mitä toimivammat sen viestintäkeinot ovat:

”Tiedottamista, tiedottamista ja vielä kerran tiedottamista.” (Ryhmä 3.)

”Nuorien tavoittaminen olisi tärkeää. Pitäisikö kokeilla nuorten käyttämää sosiaalista mediaa?” (Ryhmä 2.)

Vaikuttamistoiminta koettiin hitaaksi ja aikaa vieväksi. Sen katsottiin kuormittavan samoja vapaaehtoisia liian pitkän aikaa kerrallaan. Vertaistoiminnan koettiin olevan yhdistystoimintaa voimaannuttavaa. Voimaantunut yhdistys on sen toiminnan kannalta merkittävä asia. Liiton vaikuttamistoiminnan strategian toivotaan tukevan yhdistysten voimaantumisen mahdollisuuksia:

”Jatkuva vaikuttaminen on raskasta” (Ryhmä 1)

”Yhdistyksiä tulisi voimaannuttaa tavalla tai toisella” (Ryhmä 3)

Toinen kysymys herätti myös runsasta keskustelua. Liiton työntekijöiden mukana olo saattoi muuttaa vastausten sisältöä. Haastateltavat katsoivat, että Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työntekijät voisivat tukea heitä vaikuttamistyössään olemalla läsnä ja tavoitettavissa sekä rakentamalla materiaalia vaikuttamistoiminnan tueksi:

”Aluetyöntekijät jalkaantumaan kentälle, mutta keskittyä alueille jossa palveluissa löytyy problematiikkaa.” (Ryhmä 3.)

”Jäsenyhdistykset tarvitsevat apua paikallisiin kannanottoihin” (Ryhmä 1)

”Liiton työntekijät tulisivat tutustumaan paikallisiin yhdistyksiin. Aittoa vuorovaikutusta paikallisyhdistysten kanssa.” (Ryhmä 1)

”Liiton henkilökunta voisi selvittää/auttaa miten voidaan hakea erilaisia avustuksia (mitä avustuksia yhdistys voisi hakea.)” (Ryhmä 2)

”Liitolta apua vaikuttamistoimintaan esim. liitto voisi järjestää tapaamisia ja yhteisiä kokouksia kunnan päättäjien ja virkamiesten kanssa.” (Ryhmä 4)

Haastateltavat toivoivat liiton työntekijöiltä tukea uusien vapaaehtoisten löytämiseen. Paikallisyhdistysten aktiiveja koettiin olevan kovin vähän ja vaihtuvuus yhdistyksissä oli minimaalista. Aktiivisia vapaaehtoisia toivottiin lisää. Sama asia näkyi paikallisiin yhdistyksiin tehdyssä kuntokartoituksessa 2012. Kuntokartoituksessa yhdistysten heikkoudeksi esitettiin aktiivisten toimijoiden vähyys ja sen aiheuttama väsymys. Vahvuuksiksi kuntokartoituksessa nousivat yhdistysten järjestämät erilaiset toimintamuodot, pysyvä jäsenistö ja vertaistuki. Tässä tutkimuksessa nousi esiin toive tempauksesta jäsenhankintaan, jossa lähettäisiin systemaattisesti kehittämään uusien jäsenmallien löytymistä sekä jäsenhankintaa. Vapaaehtoistyön ja vertaistoiminnan merkitys oli haastateltavien keskuudessa korkeassa asemassa. Kokemus- ja vertaiskoulutusta kaivattiin lisää ja niiden merkitystä vaikuttamistoiminnassa toivottiin korostettavan:

”Liiton tulee järjestää yhdistysten kanssa yhteistyössä tempaus, että saadaan lisää vapaaehtoisia toimintaan mukaan.” (Ryhmä 3)

”Vertaistoiminta on parasta mitä yhdistykset voivat tarjota. Liiton tulisi panostaa vertaiskoulutusten järjestämiseen. Vertaistoimintaa tulisi tukea muutenkin lisää. Esimerkiksi liitto voisi tarjota tilojaan vertaisryhmien pitoon tai muuta tukea.” (Ryhmä 4.)

”Liitto voisi kouluttaa vertaisryhmän ohjaajiksi kokemuskouluttajia. Samalla saataisiin uusia kokemuskouluttajia. Kokemuskouluttajia kaivataan ympäri Suomea.” (Ryhmä 2)

Autismi- ja Aspergerliitto ry:n nähtiin erityisosajana, jonka asiantuntijuuteen luotettiin. Haastateltavat muun muassa luottivat liiton näkemykseen palveluiden ja vaikuttamistoiminnan linjauksista, mutta luottamuksesta kertoi myös se, että liiton henkilökunnalle uskallettiin kertoa toiveista ja puutteista. Järjestöillä onkin ollut perinteisesti merkittävä rooli osana hyvinvoinnin infrastruktuuria. (Eronen, Londén, Perälahti, Siltaaniemi & Särkelä 2010, 189.) Liiton asiantuntijuus nähtiin haastateltavien mielestä auttavana ja ohjeistavana vaikuttamistyössä:

”Liitto toimii asiantuntijana ja liiton asiantuntijuuteen voi luottaa.” (Ryhmä 1)

”Liitto kerää hyvin autismitietoisuutta ja jakaa sitä kanssakulkijoilleen” (Ryhmä 2)

”Liiton työntekijät ovat ammattitaitoisia ja asiansa osaavia.” (Ryhmä 3)

”Liiton työntekijät kuuntelevat autismin kirjon henkilöitä ja sidoskumppaneita. Työntekijät tietävät autismin kirjon henkilöiden kokemat epäkohdat ja liitto tekee parhaansa niiden muuttamiseksi.” (Ryhmä 4)

Tämän tutkimuksen ja liittoon tehdyn kuntokartoituksen (2012) mukaan liiton työntekijöiden tehtäväksi katsottiin autismin kirjon henkilöiden asioista tiedottaminen ja epäkohtien esiin tuominen julkisuudessa. Hyvinvointipalveluiden epäkohdat puhuttivat erityisen paljon haastateltavia. Puutteet diagnosoinnissa ja asumispalveluiden saa-

tavuudessa sekä avustajien ja tukihenkilöiden puute nousivat keskusteluissa esiin. Haastateltavat kokivat, etteivät palvelut ole yhtenäiset Suomessa ja asuinpaikkakunta vaikutti palveluiden saantiin. Myös virkamiesten ja palveluiden hakijoiden hyvän vuorovaikutuksen onnistumisen koettiin vaikuttavan hyvinvointipalveluiden saamiseen. Autismi- ja Aspergerliiton työntekijöiltä toivottiin apua kannanottoihin ja valitusten tekemiseen. Liiton tarjoama palveluneuvonta ja lakimiehen palvelut koettiin vaikuttamistoiminnan kannalta tärkeiksi:

”Autismin kirjon henkilöt saavat hyvin eriarvoisia palveluja riippuen siitä, missä päin Suomea he asustavat.” (Ryhmä 1)

”Liiton palveluneuvonnasta saa apua vaikeisiin asioihin” (Ryhmä 2)

”Lakipalvelut ovat kyllä hyvä lisä liiton tarjoamiin palveluihin.” (Ryhmä 3)

Kolmannessa kysymyksessä haastateltavia pyydettiin pohtimaan, millainen liiton vaikuttamistyön strategia tukee autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä sosiaalista pääomaa. Kolme ryhmää pyysi tutkijaa selkeyttämään kysymystä. Tutkija kertoi lyhyesti, mitä sosiaalinen pääoma tarkoittaa ja pyysi miettimään asiaa osallisuuden, hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden näkökulmista.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen keskeiset tehtävät liittyvät kiinteästi sosiaalisen pääoman lisäämiseen. Lisäksi järjestöjen tehtäviä ovat edustamansa tahon hyvinvoinnin lisääminen, välittäminen, osallisuuden väylien luominen ja äänettömälle äänen antaminen. (Möttönen & Niemelä, 2005, 67–68.) Haastateltavilla näytti olevan runsaasti sosiaalista kanssakäymistä. Sosiaalisuuden katsotaankin olevan tärkeää ihmisen hyvinvoinnille ja sosiaalisen pääoman lisääntymiselle. Toimivan sosiaalisen kanssakäymisen peruspilarina on kyky ymmärtää muiden ihmisten mieltä ja tunteita. (Kankainen 2007, 97.) Vastaajat kokivat omaavansa sosiaalista pääomaa. Se voitiin päätellä keskusteluiden perusteella. Yhdessä tekeminen lisää sosiaalisen pääoman tunnetta ja luottamuksen tunteella on suuri merkitys sosiaalisen pääoman karttumisen kannalta.

Sosiaalisen pääoman kannalta ryhmäläiset nostivat esiin yhdessä tekemisen mielekkyyden, oman luottamuksen yhteiskuntaa ja järjestöä kohtaan sekä läheisten tärkeän merkityksen. Ryhmäläisillä oli vahva halu auttaa ja olla osallisina suurempaa yhteisöä.

He kokivat mielekkääksi toimimisen ryhmässä yhteisen asian äärellä. Ryhmäläiset kokivat saavansa tukea tarvittaessa läheisiltään ja yhteiskunnalta. Järjestön rooli nähtiin yhdistävänä tekijänä yhteiskunnan ja kansalaisten välillä. Luottamus järjestöä kohtaan nousi puheissa esille enemmän kuin luottamus yhteiskuntaa kohtaan, toisin kuin vaikuttamistoiminnan nettikyselyssä:

”On tärkeää, että luottamus liittoa ja muita yhteistyökumppaneita kohtaan säilyy. Keskustelun tulee olla avointa ja hyväksyvää. (Ryhmä 4)

Kiinnostus yhteiskuntaan ja yhteiskunnallisiin asioihin kuului osan ryhmäläisistä puheissa. Suomalaisen yhteiskunnan koettiin tarjoavan tukea arkeen, mutta myös suuria puutteita koettiin yhteiskunnan tarjoamassa tuessa. Toiset näkivät yhteiskunnan laajempänä kokonaisuutena kun taas toiset keskustelijat halusivat puhua hyvinkin yksityiskohtaisista asioista ja henkilökohtaisista tarinoista:

”Autismin kirjon henkilöitä tulee kuunnella. Koko kirjo on saatava kuuluksi. Ketään ei saa syrjiä liiton palveluja suunniteltaessa.” (Ryhmä 1)

”Yksilön toiveiden toteutuminen palveluiden suhteen.” (Ryhmä 3)

Vastaajien mielestä tukemalla sosiaalisen pääoman elementtejä voidaan tukea yksilöiden hyvinvointia ja osallisuutta. Luottamusta toista kohtaan voidaan vastaajien mielestä lisätä vertaistoiminnan ja koulutusten kautta. Vaikuttamistoiminnalla nähtiin olevan lisäävä merkitys autismin kirjon henkilöiden sosiaalisen pääoman kannalta:

”Liiton tulee olla avoin ja tasapuolinen kaikessa toiminnassaan.” (Ryhmä 2)

”Enemmän yhteisiä keskustelutilaisuuksia koko porukalle” (Ryhmä 4)

Haastateltavat korostivat autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheisten itse tekemää vaikutustyötä, mutta yhtä tärkeänä nähtiin virkamiesten velvollisuus tehdä virkansa puolesta vaikuttamistoimintaa. Haastateltavilla oli käytössään monia tapoja vaikuttaa politiikkaan, mediaan ja ympäristön toimintaan. Henkilökohtaisia vaikuttamistapoja olivat muun muassa puhuminen, kuunteleminen, kirjoittaminen, keskustelu, osallisuus sekä yhteistyö. Silti jokaisen haastateltavan omat intressit ja keinot toimia vaikuttajina

olivat erilaiset. Toisinaan voitiin kokea, että omat taidot ja elämäntilanne eivät antaneet mahdollisuutta vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin, vaikka halua olisi ollut.

Yhteenvedona täsmäryhmähaastatteluista voidaan todeta, että haastateltavat näkivät vaikuttamistoiminnan olevan kiinteä osa liiton ja paikallisyhdistysten tekemää edunvalvontatyötä. Strategiassa tulee huomioida selvästi koko laaja autismin kirjon ääni ja heitä ja heidän läheisiään tulee kuunnella säännöllisin väliajoin. Vaikuttamistoiminta on koko yhteisön yhteinen asia. Strategian yhteiset tavoitteet tulee määritellä niin, että ne tyydyttävät kaikkia osapuolia. Vaikuttamistoimintaa varten toivottiin kiinteämpää yhteistyötä liiton ja paikallaisyhdistysten välille, mutta jako liiton tekemän vaikuttamistoiminnan ja yhdistysten tekemän vaikuttamistoiminnan välillä on selkeytettävä.

Palveluiden toteutuminen niin yksilön kuin yhteisön kannalta nähtiin haastateltavien keskuudessa tärkeänä, lisäksi luottamuksen syntyminen ja säilyttäminen koettiin merkitykselliseksi. Jäsenistö on aktiivista ja seuraa yhteiskunnan tapahtumia. Hyviä tekijöitä on, mutta lisää tarvitaan. Vapaaehtoisten panoksesta on muistettava kiittää. Jokaisesta osapuolta on kannustettava ja palautteen antaminen on kaikille tärkeää.

Tiedottamisen tulee olla selkeää ja yksinkertaista. Tiedotusmateriaalia on hyvä valmistaa lisää ja jo olemassa olevan materiaalin jakamista tulee tehostaa. Materiaalia on hyvä olla helposti savutettavissa. Liiton ja yhdistysten väliseen vuorovaikutukseen on kiinnitettävä erityishuomiota. Sähköisten välineiden käyttöön vaikuttamistoiminnassa ja tiedon levittämisessä kannustettiin.

Haastatteluissa nousi esiin muutamia konkreettisia ehdotuksia vaikuttamistoiminnan tehostamiseksi. Asiantuntijuutta tulee arvostaa ja sitä täytyy lisätä. Asiantuntijuutta tulee jakaa koulutuksissa, tapaamisissa ja mediassa. Yhdistysten toimintaa tukien liiton tulee järjestää jäsenhankintakampanja yhteistyössä paikallisyhdistysten kanssa. Liiton ja paikallisyhdistysten yhteistyötä on tiivistettävä, mutta yhtä tärkeää on paikallisyhdistysten keskinäinen yhteistyö. Haastateltavilta nousi esiin toive siitä, että hyvät yhdistystoimintaa tukevat käytännöt kerätään ja niitä levitetään aktiivisesti jokaisen yhdistyksen ja jäsenen käyttöön.

Haastateltavat nostivat esiin kuusi perustehtävää pohtiessaan Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategian sisältöä. Kuvassa 21 on tiivistetty nämä tehtä-

vät. Tehtävät vastaavat hyvin kirjallisuudessa ja liiton säännöissä määriteltyjä tehtäviä.

Kuva 21. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan keskeisimmät tehtävät

7.1.3 Vähennä, luovu, vahvista ja luo -matriisi

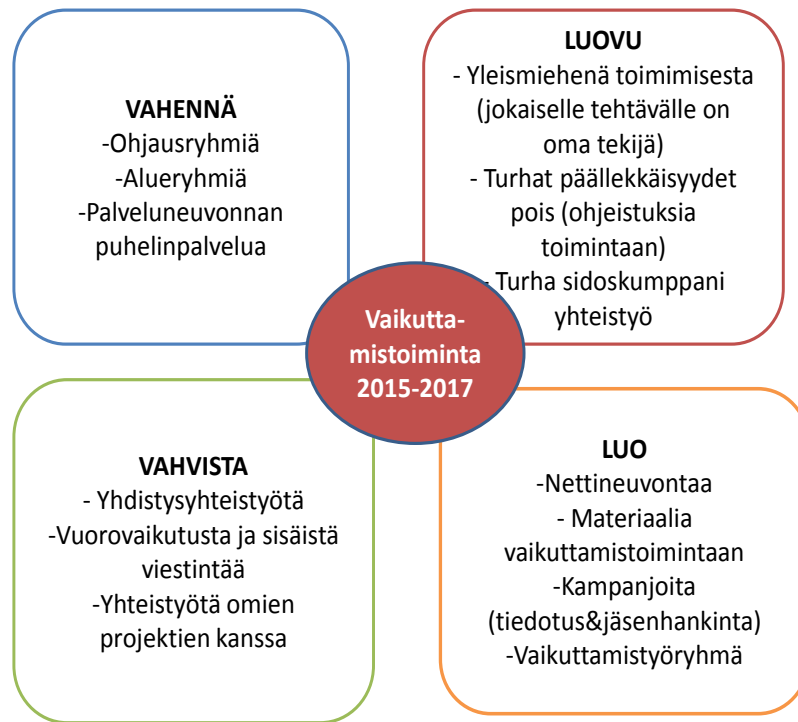
Seuraavana analysointi- ja tiedonkeruuvaiheessa oli vuorossa järjestön aseman toimialalla katsastaminen Vähennä, luovu, vahvista ja luo -matriisin avulla. Matriisissa katsotaan, tuotetaanko samoja palveluja, joita moni muukin taho jo tuottaa. Lisäksi tulee pohtia, voidaanko joistain palveluista luopua liian suuren kilpailun vuoksi ja voisiko asiakasmäärää kasvattaa löytämällä uusia palveluja tai spesifioitumalla tietyn toiminnan asiantuntijaksi. (Lindroos & Lohivesi 2004, 40.)

Matriisissa jaetaan organisaation toiminnot neljään kategoriaan. Jokaiseen kategoriaan pyritään saamaan asioita, joista halutaan luopua tai joita halutaan vahvistaa. Yksittäisten tekijöiden nimeäminen ja valinta eivät ole suoraviivaista, mutta se on kannattavaa. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 57–58.) Ensimmäinen kategoria on ”vähennä”. Tähän merkitään ne asiat, joita voidaan toiminnoissa vähentää ja asiat, joihin ei tarvitse kiinnittää niin paljon huomiota. Toinen kategoria on ”luovu”. Tämä tarkoittaa asiasta luo-

pumista kokonaan. Jotta voidaan lisätä uutta, tulee joistakin asioista luopua, koska resurssit ovat rajalliset. Kolmas kategoria on ”vahvista”. Tässä mietitään niitä asioita, joita organisaation toiminnassa ovat vahvistamisen arvoisia ja joihin kannattaa toiminnassa kiinnittää enemmän huomiota. Neljäs kategoria on ”luo”. Tässä tarkoituksena on luoda uusia asioita. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 58.)

Matriisin suunnitteluprosessi aloitettiin syksyllä 2014. Vaikuttamistoiminnan työryhmä, joka koostui liiton työntekijöistä, pohti mitä asioita he ovat valmiita työnkuvasaan muuttamaan, jotta vaikuttamistoiminnalle saadaan lisää resursseja. Strateginen suunnittelu ei saa olla tiukkaa ja analyysikeskeistä, vaan siihen tulisi lisätä myös luova komponentti. Sen tulisi lisätä sitoutumista ja vähentää negatiivista ja määräilevää ilmapiiriä, mikä on tämän työkalun tarkoituksena. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 57–58.) Matriisia tehdessä sai hassutella ja esittää omasta mielestä toteuttamiskelvottomiakin asioita. Niiden avulla keskustelu syveni ja päästiin pohtimaan uudenlaisia ratkaisuja.

Matriisin suunnitteluprosessin yhteenveto muodostui asialliseksi ja se sisälsi hyvin tärkeitä ja yksinkertaisiakin asioita. Asioista, joista työntekijät kokivat voivansa luopua, tuli esiin kaksi selkeää linjaa; turhia päällekkäisyyksiä tulee vähentää ja ”yleismiehenä” toimimista tulee rajata. Luo-kohtaan toiveeksi asetettiin nettineuvonnan kehittäminen, vaikuttamistoimintamateriaalin valmistus sekä tiedotus- ja jäsenhankintakampanjoiden suunnittelu. Vähennä-kohtaan kirjattiin tarve vähentää ohjausryhmiä, erilaisia alueryhmiä ja palveluneuvonnan puhelinpalvelua. Työryhmä halusi lähteä luomaan uudenlaisia tapoja palvella koko autismin kirjoa. Vahvista kohtaan kirjattiin tavoite sidoskumppaniyhteistyön vahvistamisesta ja viestinnän ja vuorovaikutuksen kohdentamisesta (kuva 22).

Kuva 22. Vähennä, luovu, vahvista ja luo -matriisi Autismi- ja Aspergerliitto ry:n järjestösuunnittelijoiden näkökulmasta

Parhaimmillaan tämä työkalu antaa uudenlaisen näkökulman ja mahdollistaa keskustelun eri tahojen kesken aina asiakkaasta ja työntekijästä ylimpään johtoon saakka. Tällä kertaa matriisia ei toteutettu niin perusteellisesti, vaan siitä saatu tieto koski lähinnä liiton järjestösuunnittelijoiden vaikuttamistoimintaa. Järjestösuunnittelijat pohtivat oman työn sisältöä niin, että uusia vaikuttamistoiminnan keinoja pystytään lisäämään työnkuvaan. Matriisi oli silti tärkeä suorittaa, jotta vaikuttamistoiminnalle päästään resursoimaan sen tarvitsema tila. Jotta uusia asioita voidaan luoda, tulee jostain vanhasta luopua. Matriisissa pyrittiin huomioimaan koko liiton sidoskumppanit, ja jatkossa se olisi hyvä tehdä yhdessä sidoskumppaneiden kanssa.

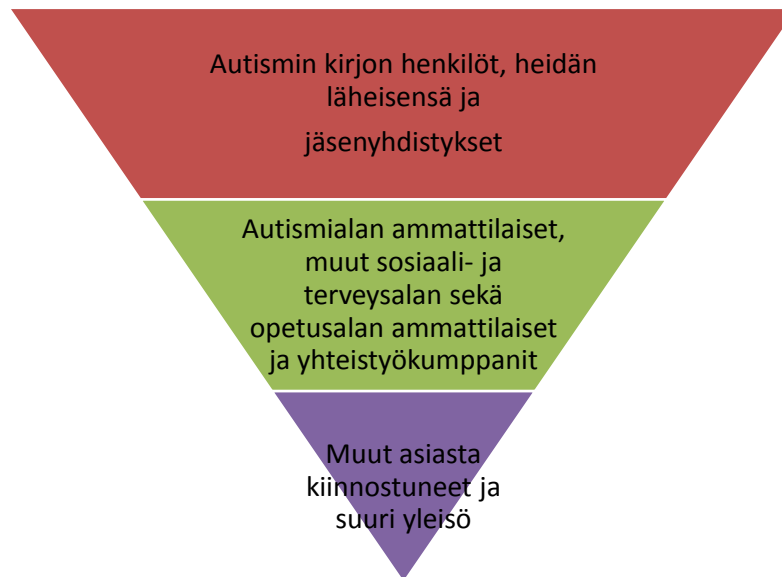
7.1.4 Ei-asiakkaiden kolme kerrosta

Sidosryhmillä tarkoitetaan niitä tahoja, joille organisaatiolla on jotain annettavaa ja jolla on jotain annettavaa organisaatiolle (Heikkala 2003a, 42). Sidosryhmän määrittely on tärkeää, koska analysointivaiheessa on määriteltävä ne tahot, joiden kanssa prosessia on hyvä lähteä viemään eteenpäin. Sidosryhmien odotuksissa tapahtuu aika

ajoin muutoksia ja nämä tulee huomioida strategiaa laatiessa. Sidosryhmän odotusten muuttumiseen vaikuttavat muun muassa yhteiskunnan muutokset, lait, säädökset, kilpailutilanne, tietotekniikan kehitys, yhteistyökumppanit sekä henkilökunnan näkemykset. Sidosryhmiä tulee tarkastella ja arvioida laajasti ja monipuolisesti. Erilaisia sidosryhmäanalyysejä voidaan tehdä esimerkiksi kyselytutkimuksilla, haastatteluilla tai analysoimalla sidosryhmien jäseniä, kuten tässä prosessissa tehtiin. Strategiaprosessin yhteydessä pitää käsitellä systemaattisesti sidosryhmissä tapahtuvia muutoksia ja arvioida niiden vaikutusta. (Lindroos & Lohivesi 2004, 41, 233.)

Sidosryhmää lähdettiin määrittelemään Sinisen meren strategiamallin Ei-asiakkaiden kolme kerrosta -työkalulla. Strategiaa pohdittaessa organisaation tulee miettiä oma asiakaskuntansa ja osata jaotella asiakkaat omiin lokeroihin sen mukaan, kuinka lähellä ne ovat organisaation perustoimintaa. Ei ole olemassa sääntöä, mihin Ei-asiakas -tasoon organisaation tulisi keskittyä ja milloin. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 129.) Ei-asiakkaiden ensimmäinen kerros on lähimpänä organisaatiota. Ensimmäiseen kerrokseen kuuluvat ne henkilöt ja tahot, joiden eteen järjestö pääsääntöisesti työtänsä tekee. Tämä kohderyhmä hyötyy eniten organisaation toiminnasta ja voi olla siitä jopa riippuvainen. Ei-asiakkaiden toisessa kerroksessa ovat ne, jotka hyötyvät organisaation olemassaolosta, mutta hyötyvät muista samankaltaisista organisaatioista yhtä paljon. Kolmannessa ja kaukaisimmassa kerroksessa ovat ne tahot ja henkilöt, joita organisaation olemassaolo ei juuri kosketa. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 129–130.)

Vaikuttamistyöryhmä määritteli ei-asiakkaiden kolme tasoa syksyllä 2014 olleen tapaamiskerran aikana. Ylimpänä ja lähimpänä liittoa ovat autismin kirjon henkilöt ja heidän läheisensä. Vähintään yhtä tärkeänä nähdään paikallisyhdistykset. Keskellä kuvaa ovat autismlalan ammattilaiset ja muun alan ammattilaiset, kuten sosiaali-, terveys- ja opetusalan asiantuntijat, sekä yhteistyökumppanit. Kolmion kärjessä ovat muut asiasta kiinnostuneet ja suuri väestö (kuva 23). Eri tasoihin liittyvät mahdollisuudet vaihtelevat ajan ja toiminnan tarkoituksen mukaan. Kolmiossa olevan palkin koko kertoo suhteen kohderyhmän eteen käytetyn työmäärän ja yhteistyön tärkeydestä, mutta organisaation kannattaa keskittyä siihen asiakastasoon, joka on vaikutuksiltaan kulloinkin suurin. Vaikutustoiminnan ei tule koskaan rajoittua yhteen asiakastasoon. Hyvänä sääntönä voidaan pitää, että kannattaa tavoitella sitä asiakastasoa, jolla on kulloinkin suurin vaikuttavuus. (Chan Kim & Mauborgne 2006, 127–130.)

Kuva 23. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n Ei-asiakkaiden kolme tasoa

Liiton toiminnan perusehto on yhteistyö sidosryhmien kanssa. Autismialalla vaaditaan yhteisiä ponnisteluja ja monialaista asiantuntemusta. Yhteistyön tarkoituksena on verkostoitua, toimia kustannustehokkaasti ja saada sanomalle laajempaa ja syvempää painoarvoa. Liitto tulee tekemään sidosryhmäkartoituksen keväällä 2015, jota tullaan hyödyntämään lopullisessa vaikuttamistoiminnan strategiassa. (Vuosikertomus 2013.)

7.2 Määrittelyvaihe

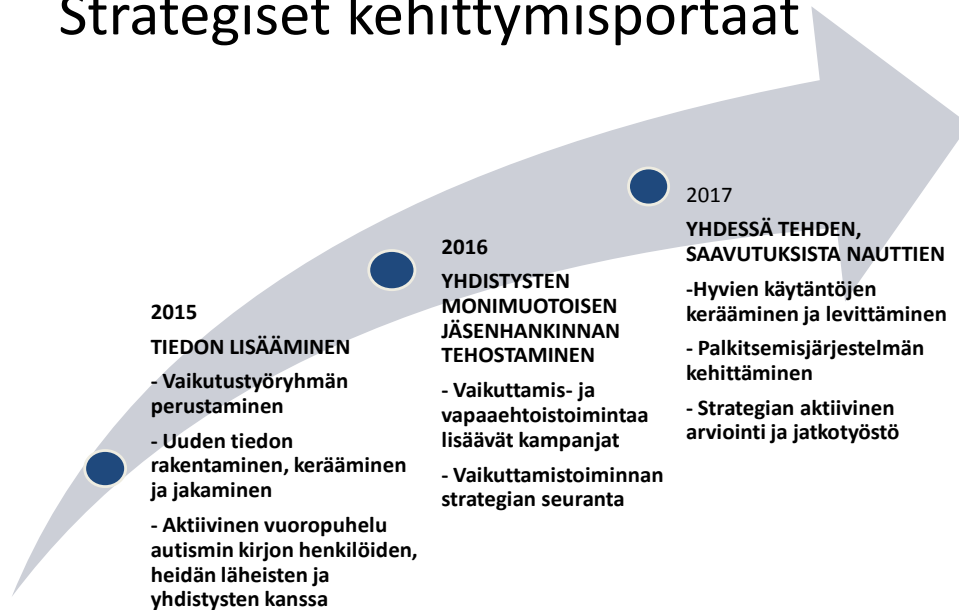
Strategian määrittelyvaiheessa aiemmissa prosessivaiheissa kerätyt tiedot kasattiin kokonaisuudeksi ja oleellinen tieto kerättiin yhteen. Tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuva siitä, millaiseen toimintaympäristöön strategia laaditaan. Määrittelyvaiheessa rajattiin ne toimintamuodot ja asiakasryhmät, jotka katsottiin vaikuttamistoiminnan strategiaproessin etenemisen kannalta merkityksellisiksi. Lisäksi pohdittiin resursseja, joita strategian laatiminen vaatii. (Ks. Lindroos & Lohivesi 2004, 42–43.)

Järjestön perustehtävää ja visiota tarkastettiin vaikuttamistoiminnan kannalta, koska ne toimivat koko prosessin ajan eräänlaisina ankkureina, joiden varaan strategian määrittelemät linjaukset voitiin kiinnittää. Strategialinjaukset kulkivat käsi kädessä järjestön vision kanssa. Strategialinjaukset pysyivät organisaation arvojen ja toimintaperiaatteiden kanssa samassa linjassa. (Ks. Lindroos & Lohivesi 2004, 43–44.)

Strategian määrittelyvaiheessa päätettiin strategian linjauksista. Hyvä määrä tavoiteltavia aihealueita on 2–4 kappaletta. Konkreettisuuden tulee olla niin ilmeinen, että tavoitteiden saavuttamista voidaan seurata. Tavoitteita voidaan jakaa osatavoitteiksi. Konkreettiset osatavoitteet ohjaavat resurssien tarkasteluun ja oikein ohjaamiseen. Hyvä olosuhteiden ja organisaation tilan määrittäminen mahdollistavat selkeän strategian luomisen. Sitä paremmin onnistutaan strategian määrittelyssä, mitä selkeämmin on tiedossa lähtötilanne. (Lindroos & Lohivesi 2004, 43–44.) Strategian tavoitteiden asettamisessa hyödynnettiin strategisia kehitymisportaita. Hyvä strategia on riittävän yksinkertainen ja sinä on kyetty tunnistamaan organisaation toiminnan kannalta muutama tärkeä kehittämisenkohde. Strategia toteutetaan vuosittaisten toimintasuunnitelmien avulla. (Lindroos & Lohivesi 2004, 46.)

Strategisten kehitymisportaiden avulla hahmotetaan projektien keskinäinen toteutusjärjestys (kuva 24). Portaiden avulla luotiin kuva kokonaisuudesta ja jatkuvuudesta. Portaavat kuvaavat vuosia ja portaiden avulla pyrittiin selkeyttämään aikataulutusta ja vuositeemoja. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategiset kehitymisportaat jakautuivat vuosittain niin, että jokaisena vuotena paneudutaan yhteen strategian linjaukseen suuremmalla resurssimäärällä. Vuonna 2015 pyritään sitouttamaan organisaatiota ja sidoskumppaneja yhteiseen vaikuttamistoiminnan strategiaan. Konkreettisesti tämä tarkoittaa vaikuttamistyöryhmän perustamista ja tiivistä yhteistyötä sidoskumppaneiden kanssa. Pääpaino on autismi- ja vaikuttamistietoisuuden lisäämisessä. Vuonna 2016 teemana on yhdistysten monimuotoisen jäsenhankinnan tehostaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa jäsenhankintakampanjan suunnittelua ja toteutusta yhteistyössä sidoskumppaneiden kanssa. Vuonna 2017 liitto kerää ja levittää hyviä vaikuttamistoiminnan käytänteitä sekä rakentaa toimintamuodon, jonka tarkoituksena on huomioida ansiokkaasti vapaaehtoistyötä tehneitä henkilöitä. Lisäksi liitto arvioi vaikuttamistoiminnan strategian toteutumista.

Strategiset kehittämisportaavat

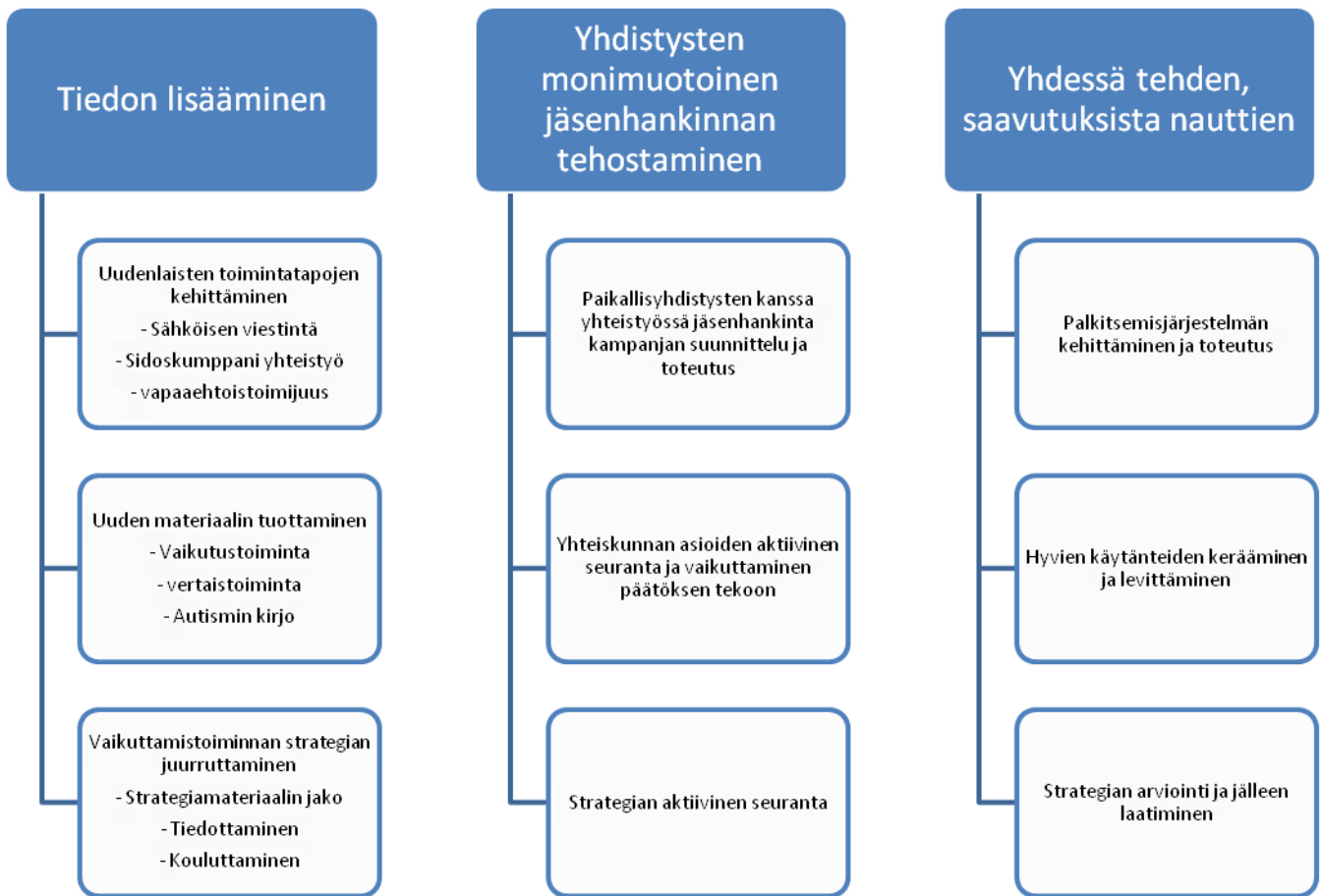

Kuva 24. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategiset portaavat

Strategian määrittelyvaiheen tuloksena syntyi dokumentti. Dokumentissa määriteltiin vision mukaiset strategiset linjaukset. Lisäksi dokumentissa ilmoitettiin ne keinot, joita käytetään strategisten linjauksien toteuttamiseksi. (Lindroos & Lohivesi 2004, 45.) Dokumenttia ei ole tämän opinnäytetyön liitteenä, koska se toistaisi jo esiteltyä tekstiä. Dokumentti tulee vain Autismi- ja Aspergerliitto ry:n sisäiseen käyttöön. Strategian linjausten saavuttamiseksi käytettävät keinot esitellään seuraavassa kappaleessa, strategiaproessin suunnitteluvaiheessa.

7.3 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheessa strategiaprosessissa määriteltiin strategian toteuttamiseksi tarvittavat keskeiset kehitystoimenpiteet (kuva 25). Suunnitteluvaiheen tarkoituksena onkin luoda yhteinen tahtotila ja päämäärä. Tässä vaiheessa määriteltiin toiminta, jota strategiaprosessissa käytetään. Kehitysprosesseja tulee määrittää koko strategian aikajaksolle ja jopa sen yli seuraavan strategian aikakaudelle. Hyvä strategia on riittävän yksinkertainen ja siihen on kyetty tunnistamaan organisaation toiminnan kannalta muutama tärkeä kehittämisen kohde. (Lindroos & Lohivesi 2004, 46.)

Kuva 25. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategisen toteutumisen kannalta keskeisimmät kehitystoimenpiteet

Huotari (2009, 38) toteaa, että jotta voidaan määritellä strategian toteuttamiseen vaadittava osaaminen, tulee strategia viedä järjestön kaikille tasoille. Järjestön vaadittava osaaminen koostuu yksittäisten henkilöiden osaamisen summasta. Strategian osaamiseen liittyvät henkilöiden jo osaamien asioiden lisäksi oppiminen ja joustavuus. Strategia tulee juurruttaa eri tahojen kesken aina sidoskumppaneista ja työntekijöistä ylimpään johtoon saakka. Sitouttamiseen tullaan panostamaan resursseja. Sitouttamisen aloitetaan kevään 2015 järjestötapaamisessa ja yhdistyskäynneillä sekä liiton oman esimerkin kautta. Lisäksi strategia tullaan esittelemään sähköisessä mediassa sekä Autismi-lehdessä.

Strategiaproessin kahta viimeistä vaihetta, jotka ovat toteutus- sekä arviointi- ja seurantavaihe, kutsutaan strategian toimeenpanoprosessiksi. Nämä prosessin osat jäivät tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Jotta lineaarinen prosessikuvaus tulee selkeäksi ja tämä työ yhdistyy loogiseksi kokonaisuudeksi, viimeisetkin prosessin vaiheet on kuitenkin hyvä esitellä lyhyesti.

7.4 Strategian toimeenpanoprosessi

Strategian toteutusvaiheessa on hyvä muistaa, että toteutus on paljon hitaampaa ja suuritöisempää kuin strategian määrittelyminen. Toteutus kestää koko strategiajakson ajan. Vaikka strategia määritellään hyvin, se ei takaa strategian toteutuksen onnistumista. Strategian toteutuksessa on kysymys pitkälti asioiden ja ihmisten johtamisesta. Ilman ihmisten ja johdon sitoutumista strategia ei toteudu. Mitä yksinkertaisempia strategiset linjaukset ovat, sitä varmemmin strategia toteutuu. (Lindroos & Lohivesi 2004, 176.) Lindroos ja Lohivesi (2004, 160) määrittelevät neljä keskeistä strategian toteutukseen liittyvää haastetta 1) strategian kommunikointi johtamishaasteena 2) työyhteisön ja ihmisten kehittäminen johtamishaasteena 3) strategian toimeenpano johtamis- organisaatiohaasteena 4) suorituskyvyn johtaminen organisaation johtamishaasteena. Strategian toteutukseen liittyvät haasteet ovat hyvä tiedostaa jo prosessin suunnitteluvaiheessa. Niitä on hyvä pohtia ja miettiä jo valmiiksi vaihtoehtoisia toimintamenetelmiä. Haasteiden ennakointi auttaa niiden kohtaamisessa.

Huotari (2009) on eritellyt väitöskirjassaan strategian toimeenpanoon liittyviä tekijöitä. Huotarin mukaan niitä ovat strategian taustalla oleva tieto ja ymmärrys, henkilökunnan mahdollisuus osallistua strategian laatimiseen, strategian ymmärrettävyys sekä hyväksyttävyys. Strategian toimeenpanon tulee olla osallistavaa ja yksi tärkein lähtökohta on löytää yhteinen kieli. (Huotari 2009, 55.) Strategia on jatkuva prosessi. Strategia toteutuu vain jokapäiväisen toiminnan avulla. Strategian onnistuminen tarvitsee esimiehiltä johdonmukaista ja strategiansuuntaista johtamista, yhteistä tekemisen halua ja taitoa. Ylimmän johdon rooli korostuu strategian toteuttamisvaiheessa. Ylin johto valvoo ja vauhdittaa strategian linjauksiin pyrkimistä. (Lindroos & Lohivesi 2004, 47–48.) Strategian ja vision sisäistäminen ohjaa työntekijää sitoutumaan strategiaan ja samalla omaa työhönsä ja sitä kautta myös yhteiseen visioon vaikuttamistoiminnasta. (Sydänmaanlakka 2009, 74–75.)

Tehokas seuranta varmistaa strategian toteuttamisen, jolloin saadaan aikaan todellista ja pysyvää muutosta toimintaan. Arvioinnin ja seurannan tarkoituksena on sitouttaa toimijoita. Ne varmistavat mielenkiinnon kohdistumisen oikeisiin asioihin. (Sydänmaanlakka 2009, 74.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän työn tuloksena syntyi Autismi- ja Aspergerliitto ry:lle vaikuttamistoiminnan strategialuonnos. Opinnäytetyö sisältää kuvauksen toteutetusta strategiaprosessista. Prosessi piti sisällään suunnittelun, kirjoittamisen, kyselytutkimuksen, täsmäryhmähaastattelun, strategiatyökalujen käytön, raportoinnin ja työryhmätyöskentelyt.

Seuraavaksi pohditaan strategiaproessin kulkua ja arvioidaan sen onnistumista, tarkastellaan tutkimustulosten luotettavuutta. Lisäksi pohditaan opinnäytetyöprosessia oppimisen näkökulmasta ja mietitään työn soveltavuutta ja hyödynnettävyyttä sekä jatkokehittämiskohteita.

8.1 Strategiaprosessi

Vuorinen (2014, 80) on todennut, että strategiaprosessi on harvoin täysin harkittua, erehtymätöntä tai suunnitelmallista. Näin voidaan todeta myös tapahtuneen tämän strategiaproessin aikana. Prosessin alkuvaiheessa oli tarkoituksena opinnäytetyön aikana toteuttaa kokonaisuudessaan viisivaiheinen strategiaprosessi, mutta työelämän antamat aikataulut ja siinä tapahtuneet muutokset eivät mahdollistaneet tätä. Sen sijaan vaikuttamistoiminnan työryhmä päätti rajata työn strategiaproessin laatimisvaiheeseen.

Laatimisvaihe piti lopulta sisällään lineaarisen strategiamallin perinteiset analyysi-, määrittely- ja suunnitteluvaiheet. Analyysivaiheessa luotiin pohja koko strategiatyölle. Se sisälsi mahdollisimman perusteelliset aineiston keräämiset ja niiden analysoinnit. Strategiaproessin määrittelyvaiheessa määriteltiin toimintamuodoiksi ne kohdat, joihin vaikuttamistoiminnan strategialla halutaan lähteä hakemaan muutosta. Strategian suunnitteluvaiheessa luotiin yhteinen tahtotila ja päämäärä sekä mietittiin keinoja strategiaan tavoitteisiin pääsemiseksi. (Lindroos & Lohivesi 2004, 28–29, 40, 45–46.) Strategiaprosessi oli monivaiheinen ja aikaa sitova, mutta sen antamiin tuloksiin oltiin tyytyväisiä.

Jotta voitiin luoda mahdollisimman selkeä ja tarkka strategia, tuli se laatia monitahoisessa yhteistyössä. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategian kannalta oli erityisen merkityksellistä kuulla autismin kirjon henkilöitä ja heidän läheisiään, mutta myös autismialan ammattilaisia ja muita asiasta kiinnostuneita. Sidos-

kumppaneiden mielipiteillä oli vaikutusta strategian sisältöön. Strategiaprosessi olisi ollut vielä antoisampi, jos useammasta sidoskumppanitahoista olisi aktiivisesti voitu osallistua vaikuttamistyöryhmän toimintaan. Tämä ei mahdollistunut resurssipulan vuoksi.

Strategiaproessin aikataulussa tapahtui prosessin aikana muutos, mutta sen vaikutus prosessin etenemiseen oli vähäinen. Syksy 2014, jolloin strategian tuli alkuperäisen suunnitelman mukaan olla valmiina, osoittautui huonoksi ajankohdaksi. Silloin Autismi- ja Aspergerliitto ry:ssä oli uuden toiminnanjohtajan rekrytointi käynnissä ja tämä pysäytti prosessin etenemisen joksikin aikaa. Vaikuttamistoiminnan työryhmä katsoi parhaaksi siirtää vaikuttamistoiminnan strategian laatimisprosessin valmistumisajankohtaa. Strategiatyö tarvitseekin aikaa ja syventymistä ilman häiritseviä tekijöitä (Vuorinen 2014, 81).

Strategiaproessin eri vaiheet pääsivät kuitenkin toteutumaan lähes suunnitellusti ja analysointivaiheessa suoritettut tutkimukset ja eri strategiatyökalut toteutuivat täysin suunnitelmien mukaan. Analysointivaiheessa aineistoa kerättiin tätä työtä varten tehtyjen tutkimusten ja aiemmin valmistuneiden tutkimusten lisäksi työryhmän tapaamisista ja kokouksista muistioiden ja kokouspöytäkirjojen avulla. Tiedotteet, kirjeenvaihto, raportit sekä osallistujien tehtävänjako ja yhteystiedot olivat osa dokumentaatiota. Lisäksi pidetty päiväkirja toimi reflektion välineenä ja sen näkökulma painottui oppimisprosessin kuvaamiseen.

Dokumentaatio suunnitelma olisi ollut hyvä olla olemassa jo heti alusta alkaen. Tämä olisi auttanut prosessin hallitsemista. Dokumentaatio on toimintatutkimuksessa perusta työn luotettavuuden arvioinnille. Pyrkimys oli dokumentoida mitä tehtiin, miksi tehtiin ja kuinka tehtiin. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman aukoton prosessikuvaus. (Kananen 2014, 146, 153.) Runsas aineisto mahdollisti tutkimuksellisen kehittämistoiminnan spiraalimallisen kehittymisen. Aineisto päästiin lukemaan useita kertoja. Aineiston runsaus ja sen uudelleen läpi käyminen muodosti spiraalimaisen syklin, suunnittelun, toiminnan, havainnoin ja reflektion kautta uudelleen suunnitteluvaiheeseen. Spiraalimalli mahdollisti uusien havaintojen tekemistä analysoitavasta materiaalista. (Toikko & Rantanen 2009, 66–67.)

SWOT-analyysin avulla olisi voitu tarkastella organisaation omia vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Analyysi olisi voinut antaa uusia näkökantoja stra-

tegian sisällöstä. SWOT-analyysin tavoitteena onkin saada aikaa selkeä yleiskuva valitsevasta tilanteesta. (Lindroos & Lohivesi 2004, 35, 217–218.) Strategiatyökaluna SWOT-analyysi olisi ollut tässä työssä käyttökelpoinen. Kuten jo johdannossa kirjoitettiin, strategia on kyky nähdä, tahtoa ja tapa toimia. SWOT-analyysin avulla olisi voitu arvioida toiminnan kannalta olennaiset ja ratkaisevat mahdollisuudet ja uhat. (Heikkala 2003b, 37.) SWOT-analyysi jäi pois muuttuneen aikataulun vuoksi. SWOT-analyysi oli alun perin tarkoitus toteuttaa syksyllä 2014, mutta vaikutustoiminnan työryhmä päätti jättää analyysin tekemättä. Vaikutustyöryhmä arvioi kerätyn materiaalin riittävän kokonaisvaltaisen ja kaikkia sidoskumppaneita huomioivan strategialuonnoksen tekoon.

Onnistuessaan strategia auttaa hahmottamaan toimintaympäristön ilmiöt, muutokset ja trendit. Henkilöstön ja sidosryhmien odotukset ja toiveet pääsevät hyvässä strategiassa esiin. Strategia on tahto valita ja se tekee tietoiseksi toiveet tulevaisuudesta. Strategia on tapa toimia ja se on osa sisäänrakennettua organisaation toimintakulttuuria. (Heikkala 2003b, 37.) Valmis vaikuttamistoiminnan strategialuonnos on riittävän selkeä ja yksinkertainen ja siinä on kyetty tunnistamaan Autismi- ja Aspergerliitto ry:n toiminnan kannalta muutama tärkeä kehittämisen kohde. (Ks. myös Lindroos & Lohivesi 2004, 44.) Kehittämiskohteet ovat tiedon lisääminen, yhdistysten monimuotoisen jäsenhankinnan tukeminen sekä yhdessä tehden saavutuksista nauttien. Sydänmaanlakka (2009, 51) toteaa, että strategian tulee olla selkeä, ajantasainen, liiton vision ja toimintaperiaatteiden kanssa samansuuntainen sekä luotettavaan tietoperustaan pohjautuva. Kun tuotos on selkeä ja helposti ymmärrettävä, sen sisältämä tieto ja ohjeistus siirtyvät tuloksena osaksi liiton työntekijöiden työtä ja osaksi paikallisyhdistysten toimintaa. Vaikuttamistoiminnan strategia hyvin tehtynä ja vietyinä käytännön tasolle kehittää liiton ja paikallisyhdistysten vaikuttamistyötä sekä selkeyttää vaikuttamistyön rajapintoja sekä lisää liiton ja paikallisen tason keskustelua.

8.2 Tutkimusaineiston luotettavuus

Aineiston luotettavuutta tulee tarkastella usealta eri kannalta, koska tutkimusmenetelmiä toimintatutkimuksessa on käytetty useampia. Toimintatutkimus voidaan katsoa luotettavaksi jos tutkimuksen tuloksena on saatu aikaiseksi muutos. (Kananen 2014, 126.)

Tutkijan roolin määrittäminen tutkimuksen alussa on tärkeää. Tutkijan on hyvä olla tutkittavan asian asiantuntija, mutta tärkeämpää oli hallita tutkimusmenetelmät ja ryhmän ohjaamisen taidot. Vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaidot auttavat myös tutkijaa roolistaan. (Kananen 2014, 68.) Tutkijan rooli tässä opinnäytetyössä oli olla osallisena vaikuttamistyöryhmässä, mutta myös edistävänä ohjaajana. Tutkijan rooli kehittämissankkeessa oli toimia kokonaisuuden hallitsijana sekä ohjaajana, keskustelun mahdollistajana jokaisella tasolla. (Heikkinen, Huttunen & Moilanen 1999, 64–65.)

Kyselytutkimus toteutettiin sähköisesti ja Autismi- ja Aspergerliiton kotisivuilla ja sosiaalisessa mediassa informoiden. Informaatiota kyselystä ei saatu Autismi-lehteen aikataulusyistä, joten tieto kyselystä ei varmasti ole tavoittanut suurta yleisöä. Lisäksi kyselyyn vastaaminen vaati tietokoneen ja internetyhteyden käyttöä. Nämä seikat saattoivat omalta osaltaan vaikuttaa vastaajien määrään ja valikoitumiseen. Kyselytutkimuksen luotettavuutta on haastavaa mitata, koska edustettava joukko on suuri ja esimerkiksi vastausprosenttia ei voida laskea. Tutkimustulosten tarkastelussa tuleekin huomioda luotettavuuden kannalta se, että vastaajia oli suhteellisen vähän, koska jo autismin kirjon henkilöitä katsotaan Suomessa olevan 54 000. Lisäksi suurin osa tutkimuksiin osallistuneista oli ammattilaisia. Vilkan (2007, 17) mukaan kyselytutkimukseen 100 osallistujaa on suositeltava osallistujamäärä. Tässä tutkimuksessa otoskoko ei yltänyt tähän määrään. Vilka (2007, 17) toteaa kuitenkin vielä, että sitä paremmin toteutunut otos edustaa perusjoukon keskimääräistä näkemystä, mitä suurempi otos on. Kyselytutkimuksen tulos ei ole yleistettävissä, mutta sitä voidaan hyödyntää suunniteltaessa ja toteuttaessa Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoiminnan strategiaa.

Vastaajajoukon valikoitumisesta ja vastaajien mielipiteistä kyselylomaketta kohtaan oli mahdoton saada tietoa. Kyselytutkimuksessa lomake vaikuttaa ensisijaisesti luotettavuuteen. Kyselylomake tuli tehdä huolella, jos halutaan tutkimuskysymykseen oikeita vastauksia. Jotta saatiin mahdollisimman luotettavan kyselylomake, se testattiin huolellisesti ja siihen tehtiin tarvittavat muutokset testitulosten perusteella. Kyselytutkimuksen tuloksia ei silti ole mahdollista toistaa samalla kyselykaavakkeella, koska tulokset perustuvat vastaajien omiin kokemuksiin, tunteisiin ja muistikuviiin. Sen sijaan luotettavuutta lisää tutkimuksen kokonaisluotettavuus. (Vilka 2007, 149–154.)

Tutkimuksen kokonaisluotettavuuden katsotaan muodostuvan tutkimuksen reliabilitetista ja validiteetista. Jos otos edustaa tutkittavan kohteen perusjoukkoa sekä satun-

naisivirheitä on vähän, voidaan arvioida kokonaisluotettavuus olevan hyvä. Tutkimuksen kokonaisluotettavuuteen voidaan vaikuttaa huolellisella perusjoukon valinnan perustelemisella, aineiston keruutavalla, analysointimenetelmien valinnalla ja kyselylomakkeen esitestaamisella ja huolellisella tutkimusprosessin toteutuksella. (Vilka 2007, 152.)

Strategiatyössä saa Vuorisen (2014, 80) mukaan erehtyä ja paikkaavia toimenpiteitä sallitaan. Tässäkin työssä sattui erehtymisiä ja tarvittiin paikkaustoimenpiteitä. Erheet näkyivät lähinnä kyselytutkimuksessa. Kyselyn taustalla vaikuttaviin teorioihin sekä aiemmin suoritettuihin tutkimuksiin olisi tarvittu enemmän perehtymistä. Kyselykaavake ei ollut riittävän selkeä ja kysymysasettelu oli heikohko. Kysymyksillä ei saatu kaikkiin haluttuihin tutkimuskysymyksiin riittävän selviä vastauksia. Toiset kysymykset olivat vaikeasti ymmärrettävissä. Koska vastaaja ei päässyt esittämään tarkentavia kysymyksiä, saattoi kyselystä jäädä puuttumaan oleellista tietoa. Myös kyselyn pituus saattoi vaikuttaa kyselyn loppuosan vastauksiin ja sitä kautta vääristää kyselyn antamaa tulosta. Täsmäryhmähaastatteluilla lähdettiin hakemaan vastausta puuttuviin kohtiin ja paikkaamaan kyselystä jäänyttä puuttuvaa tietoa siinä onnistuen. Suoritetuilla tutkimuksilla saatiin loppujen lopuksi vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Haastatteluissa pyrittiin minimoimaan tutkijan vaikutus haastateltavien mielipiteisiin tutkittavaa aihetta kohtaan. Luotettavuutta lisäsi se, että haastattelukysymykset olivat lähes samoja kuin kyselytutkimuksessa olevat avoimet kysymykset. Näin analysointia ja saattoi vertailla ja yhdistää. Haastatteluajan rajallisuuden takia haastattelurunko oli strukturoitu. Aineistot purettiin nopeasti haastattelujen jälkeen, jotta aineiston analysointi tapahtuisi mahdollisimman luotettavasti. Nauhurin ja kameran poisjättäminen heikensi luotettavuutta, mutta kirjoitetut tuotokset sekä laaditut muistiinpanot taas lisäsivät sitä. Tutkijan vaikutusta ei koskaan täysin pystytty poistamaan haastatteluista, mutta sitä voidaan minimoida. (Kananen 2014, 79–81.) Laadullisessa tutkimuksessa lukijalle jää suuri vastuu ja hän voi itse pohtia tulosten sovellettavuutta ja käyttöarvoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–98).

Tutkimusaiheen mielenkiintoa lisäsi se, että tämän työn kanssa samanaikaisesti sosionomin ammattikorkeakouluopintojaan suorittanut Kati Koukonen teki aiheesta rinnakkaistutkimusta. Yhteneväiset tutkimustulokset osoittivat sen, että tulokset ja havainnot ovat luotettavia.

Toimintatutkimuksessa yleistettävyyys mahdollistuu myös riittävän hyvän dokumentoinnin ansiosta. Tällöin oletetaan tulosten olevan siirrettävissä tilasta ja ajasta riippumatta. (Kananen 2014, 134–135; Hirsjärvi & Hurme 2000, 185.) Dokumentaatioon pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota koko prosessin ajan. Dokumentoitua materiaalia kertyi runsaasti jopa useampi mapillinen. Tähän materiaaliin on helppo palata ja tehdä tarkistuksia luotettavuuden kannalta. Strategiaprosessissa on helppo lähteä alussa hakoteille, jos uskoo tietävänsä prosessin lopputuloksen. Tässäkin prosessissa epävarmuus päämäärästä nosti esiin uusia ideoita ja ajatuksia.

Oma näkemys tutkittavasta aiheesta voi vaikuttaa huomaamatta analysoituihin tuloksiin (Kananen 2014, 131). Lisäksi luotettavuutta voi heikentää huolimattomuus aineistojen käsittelyissä. Nämä pyrittiin välttämään sillä, että tilaajatahoon ja tutkittavaan kohderyhmään otettiin etäisyyttä. Etäisyyttä pystyttiin ottamaan opintovapaan avulla. Tulosten analysoinnin luotettavuudessa auttoi se, että tuloksia käsiteltiin Google Drive -ohjelmalla. Tulkinnan ristiriidattomuutta voitaisiin arvioida myös, jos tutkijoita olisi ollut useampi. Vaikuttamistoiminnan työryhmän tuki tulosten analysointivaiheessa olisi lisännyt tutkimustulosten luotettavuutta.

Luotettavuutta arvioidessa tulee pohtia, onko kysely- ja haastattelututkimuksella saatu aineisto riittävä, onko analyysi tarpeeksi laaja ja kattava sekä onko mahdollisuus jonkin osan toistamiseen. Virheitä ja vääriä tulkintoja pyrittiin välttämään palaamalla aineistoon useita kertoja prosessin aikana. Eettisesti pohdittuna työn vaikutusta organisaatiolle tai prosessiin osallistuneille henkilöille, koetaan sen olevan haitaton. Prosessi ei ole vahingoittanut ketään ja työssä ei tule esiin mitään sellaista, josta aiheutuisi haittaa tai vahinkoa kenellekään. Työhön osallistuneiden henkilöiden anonyymiyys on turvattu mm. poistamalla tunnistettavat tiedot tai kommentit.

8.3 Sovellettavuus, hyödynnettävyys ja jatkokehittämiskohteet

Vaikuttamistoimintaa ei ole tutkittu sosiaalialan näkökulmasta kovinkaan paljon ja tämä mahdollisti näkökulmattoman ajattelun. Vaikuttaminen on aiheena trendikäs ja ajankohtainen. Tämän työn antamaa tietoa voidaan pitää arvokkaana Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistoimintaa kehitettäessä, mutta myös uudenlaisten toimintamuotojen suunnittelussa. Tutkimusmateriaalia voidaan hyödyntää mm. järjestösuunnittelijoiden toimenkuvia tarkasteltaessa sekä liiton toiminnan painotuksissa.

Vaikuttamistoiminnan strategia ja strategiaproessin vaiheet tullaan esittelemään liittohallitukselle keväällä 2015. Se, miten strategiaproessi tullaan viemään eteenpäin ja mikä strategian lopullinen muoto tulee olemaan, jää nähtäväksi. Vaikuttamistyöryhmä jatkaa strategiaproessin eteenpäin viemistä. Tutkijan rooli muuttuu jatkossa toivottavasti osaksi vaikuttamistyöryhmän kokoonpanoa. Näin tältä osin pyritään takaamaan työn eteneminen ja innostus vaikuttamistoiminnan strategiaa kohtaan.

Strategian toteutusvaihe jäi tämän työn ulkopuolelle, ja siksi se olisi erittäin mielenkiintoinen uuden tutkimuksen aiheeksi. Strategiakauden jälkeen olisi mielekästä tutkia strategian vaikutusta ja sen uudelleen asettamista. Lisäksi toisen organisaation kanssa tehty vertaileva vaikuttamistoiminnan tutkimus voisi tuoda uusia mielenkiintoisia näkökulmia tai tukea tämän työn tutkimustuloksia. Lakiuudistusten vaikutusta autismin kirjon henkilöiden elämään olisi myös mielekästä tutkia. Parantavatko uudet lakiuudistukset autismin kirjon henkilön asemaa yhteiskunnassa? Muuttuuko kansalaisten ja virkamiesten käsitys autismin kirjon henkilöiden tarvitsemasta tuesta tiedon kasvaessa? Muuttuvat trendit myös kansalaistoimintamuodoissa herättävät kysymyksiä. Lisäksi eri tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että vammaisjärjestöjen jäseninä on hyvin vähän vammaisia henkilöitä. Tämä sama asia näkyy myös Autismi- ja Aspergerliiton paikallisyhdistysten jäsenten taustassa. Olisikin erittäin mielekästä tutkia myös kyseistä ilmiötä.

Opinnäytetyöprosessi oli antoisa ja opettavainen. Siinä toteutettiin tutkivaa ja kehittävää työtä ja laaja teoria-aineisto muodostui tärkeäksi oppimiskokemukseksi. Teorian ja käytännön yhdistäminen oli mielenkiintoista ja jopa voimaannuttavaa. Vaikuttamistoiminta on äärimmäisen monitahoista ja mielenkiintoista. Opintovapaa auttoi työn etenemistä ja mahdollisti etäännyttämisen tutkittavasta aiheesta. Etäännyttäminen auttoi avaamaan silmät ja näkemään aiheen laajemmassa mittakaavassa. Vaikuttamistoiminnan monimuotoisuus näyttäytyi parhaimmillaan.

LÄHTEET

Ala-Mutka, J. 2008. Strategiamalli. Helsinki: Talentum.

Asola, A. 2007. Opi perusasiat. Kansalaisvaikuttamisen tyyli ja keinot. Ylikari, V. (toim.). 2007. Kuinka maailma muutetaan? Kansalaisvaikuttajan opas. Seinäjoki: I-print Oy, s. 9 - 27.

Autismi- ja Aspergerliitto ry. 2005. Toimintarajoite – Miten se vaikuttaa elämääsi? Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto ry.

Autismi- ja Aspergerliitto ry. 2014a. Saatavissa: <http://www.autismiliitto.fi/> [viitattu 3.9.2014].

Autismi- ja Aspergerliitto ry. 2014b. Saatavissa: <http://www.autismiliitto.fi/> [viitattu 13.11.2014].

Autismi- ja Aspergerliitto ry. 2014c. Saatavissa: <http://www.autismiliitto.fi/> [viitattu 3.12.2014].

Billstedt, E, Gillberg, C. & Gillberg, C. 2005. Autism after abolescence. Population-based 13- to 22-year follow-up study of 120 inviduals with autism diagnosed in childhood. J Autism Dev Disord. 33(3):351-60.

Bäck, M. & Kestilä-kekkonen, E. 2013. Sosiaalinen pääoma ja poliittinen osallistuminen Suomessa. Politiikka 55:2, s. 59 - 77.

Chan Kim, W. & Mauborgne, R. 2006. Sinisen meren strategia. Helsinki: Talentum.

Dufva, V. 2003. Sosiaali- ja terveysturvajärjestöperheet kuvassa. Teoksesta: Niemelä, J. & Dufva, V. (toim.). Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysturvajärjestöt uudella vuosituhannella. Jyväskylä: PS-kustane, s. 11 - 29.

Eronen, A., Londén, P., Perälähti, A., Siltaniemi, A. & Särkelä, R. 2010. Sosiaalibaronometri 2010. Ajankohtainen arvio palveluista, palvelujärjestelmän muutoksesta ja kansalaisten hyvinvoinnista. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvajärjestöjen keskusliitto.

Fields, M. 2005. Toiminnallista kasvatustyötä ja kasvatuksellista toimintaa – Kansalaisjärjestöt aktiivisen kansalaisuuden vaalijoina. Teoksessa: Ilvonen, A. (toim.) Yksilö, yhteisö ja kansalaiskunta. Opintotoiminnan keskusliitto ry. Vantaa: Dark Oy, s. 16 - 27.

Fields, M. 2014. Verkostoitumalla yhteisöllisyyteen, Pääkaupunkiseudun yhdistystoimijoiden näkemyksiä lähidemokratiasta, paikallisesta vaikuttamisesta ja verkostoista. OK-opintokeskus.

Hanifi, R. 2012 Sosiaalinen pääoma jakautuu tasaisesti. Hyvinvointikatsaus 4/2012. Tilastokeskus. Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-12-10_003.html?s=0 [viitattu 10.12.2014].

Harju, A. 2003 Yhteisellä asialla. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Harju, A. 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Sivistysliitto kansalaisfoorumi SKAF ry.

Heikkala, J. 2003a. Yhdistystoiminta muutoksessa. Teoksesta: Lihavainen, L. (toim.) Vaikuttava yhdistys. Opintotoiminnan keskusliitto. Vantaa: Dark O., s. 11 - 14.

Heikkala, J. 2003b. Yhdistyksen strategia. Teoksesta: Lihavainen, L. (toim.) Vaikuttava yhdistys. Opintotoiminnan keskusliitto. Vantaa: Dark Oy, s. 37 - 49.

Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Juva: WSOY –kirjapainoyksikkö.

Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2008. Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki. Kansanvalistusseura.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 1. painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. 6–7.painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Howlin, P., Goode, S. & Rutter, M. 2004. Adult outcome for children with autism. Child Psychol Psychiatry 45(2), s. 212 - 229.

Huotari, P. 2009. Strateginen osaamisen johtaminen kuntien sosiaali- ja terveystoimessa. Neljän kunnan sosiaali- ja terveystoimen esimiesten käsityksiä strategisesta osaamisen johtamisesta. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Häyry, M. 2014. Autismin kirjo tutuksi koulutussarja. Autismi- ja Aspergerliitto ry. Savonlinna 19.9.2014.

Iivonen, E. 2005. MLL toimii vaikuttamalla ja vaikuttaa toiminnalla. Teoksesta: Yksilö, yhteisö ja kansalaisyhteiskunta. Iivonen, A. (toim.) Opintoiminnan keskusliitto ry. Vantaa: Dark Oy, s. 80 - 90.

Iivonen, A. 2007. Miten vaikutan? Kansalaistoimijan vaikuttamisopas. Opintotoiminnan keskusliitto ry. Vantaa: OK-opintokeskus.

Iivonen, A. 2012. Vaikuttavaa yhdistystoimintaa. Luento, Helsinki 24.3.2012.

Ilmonen, K. 2000. Sosiaalinen pääoma ja luottamus. Jyväskylä: SoPhi.

Jarbrink, K. & Knapp, M. 2000. The cost of autistic spectrum disorder. The economic cost of non-intervention. Updates: Volume 1, Issue 17. Foundation for People with Learning Disabilities.

Jurvansuu, S. 2003. Menestyvä paikallisyhdistys. Teoksesta: Lihavainen, L. (toim.) Vaikuttava yhdistys. Opintotoiminnan keskusliitto. Vantaa: Dark Oy.

Kamensky, M. 2004. Strateginen johtaminen. Jyväskylä: Talentum. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kankainen, T. 2007. Yhdistykset, instituutiot ja luottamus. Jyväskylä studies in Education, Psychology and Social Research 326. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Kaplan, R. & Norton, D. 2007. Strategian toteutus. Helsinki: Talentum.

Karlöf, B. 2004. Strategian rakentaminen, sisältö ja välineet. Helsinki: Edita.

Kippola-Pääkkönen, A. 2011. Tarkkaavuuden haasteet, hyvinvointi ja ADHD-liiton toiminta. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.

- Konttinen, E. 2014. Kolmas sektori. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori> [viitattu 2.2.2015].
- Koukonen, K. 2014. Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistysten vaikuttamisen menetelmät. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.
- Kouvo, A. 2011. Järjestöt sateen tekijöinä. Suomalainen järjestöaktiivisuus luottamuksen lähteenä. Teoksessa: Pessi, A. & Saari, J. (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailuyhteiskunnassa. A Tutkimuksia 31. Diakonia ammattikorkeakoulu. Helsinki, s. 211 - 228.
- Lehtonen, T. & Rantanen, I. 1995. Kansalaistoiminta. Kuopio: Kuopion-läänin nuorisolautakunta. Nuorten Palvelu ry.
- Lihavainen, L. 2003. Kohti uudistuvaa yhdistystä. Teoksessa: Vaikuttava yhdistys. Lihavainen, L. (toim.) Opintoiminnan keskusliitto. Vantaa: Dark Oy, s. 51 - 58.
- Lindroos, J-E. & Lohivesi, K. 2004. Onnistu strategiassa. Helsinki: WSOY.
- Loimu, K. 2000. Yhdistystoiminnan käsikirja. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY-pro.
- Lyytikäinen, M. 2013. Sinisen valtameren strategia. Inno Kylä. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli214995> [viitattu 29.4.2014].
- Mahlamäki, P. 2012. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Suomen YK-LIITTO. Somero: Sälekarin Kirjapaino Oy, s. 3 – 8.
- Mantere, S., Hämäläinen, V., Ikävalko, P. & Teikari, V. 2003 Organisaation strategian toteutuminen. Helsinki. Edita.
- Mattila, M-L. 2014. Autism spectrum disorders. An epidemiological and clinical study. Väitöskirja. Oulun yliopisto.
- Möttönen, S. 2002. Kunnat, järjestöt ja paikalliset verkostot. Teoksesta: Ruuskanen, P. (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi, näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. PS-kustannus: Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy, s. 112 - 134.
- Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-kustannus.

Nylander, L. 2010. Autismin kirjo aikuisiällä – Kysymyksiä ja vastauksia. Autismi- ja Aspergerliitto ry.

OECD. 2001. The Well-Being of Nations. The Role of Human and Social Capital. Pariisi: OECD.

Peltosalmi, J., Hakkarainen, T., Londén, P., Kiukas, V. & Särkelä, R. Järjestöbarometri 2014, Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Perustuslaki 11.6.1999/731.

Pihlaja, R. & Sandberg, S. 2012. Alueellista demokratiaa. Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa. Valtioministeriön julkaisuja 27/2012. Saatavissa: www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut/03_kunnat/20120917Alueel/Alueellista_demokratiaa.pdf [viitattu 3.8.2014].

Pylkkänen, P. 2009. Yhtälö – Yhdistyksen talous ja verotus – Mitä pienissä yhdistyksessä pitäisi olla. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 1/2009. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Kansalaistoiminnan teemaryhmä. Saatavissa: http://www.maaseutupolitiikka.fi/files/3222/YHDISTYKSEN_TALOUS_JA_VEROTUS_YHTALO_OPAS_2014_nettiin.pdf [viitattu 31.1.2015].

Raha-automaattiyhdistys (RAY). 2012. Avustusstrategia 2012–2015. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys. Saatavissa: <http://www2.ray.fi/fi/avustukset/vaikutukset/strategiset-p%C3%A4%C3%A4linjat-2012-2015> [viitattu 20.8.2014].

Ruuskanen, P. (toim.) 2002. Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi -Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Santalainen, T. 2009. Strateginen ajattelu & toiminta. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Sihvonen, J. 2011. Aikuisen Asperger-potilaan neuropsykiatrinen valmennus yksilökuntoutuksena. Duodecim 2011; 127 (2), s. 118 - 125.

Siisiäinen, M. 2002. Yhdistyslaitos vuosituhanen vaihteessa. Teoksessa: Ruuskanen, P. (toim.). Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi, näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Keuruu: PS-kustannus. Otavan Kirjapaino Oy, s. 94 - 111.

Simik, L. 2014. Vaikuta ja vahvistu. Luento, Kouvola 16.4.2014.

Siukosaari, A. 2002. Yhteisöviestinnän opas. 2. Helsinki: Hakapaino.

STM. 2010. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle – Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Julkaisuja 2010:4. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12157.pdf [viitattu 11.8.2014].

STM. 2014. Osallisuuden edistäminen. Saatavissa: http://www.stm.fi/hyvinvointi/osallisuuden_edistaminen. [viitattu 2.1.2015].

Suomen YK-liitto. 2012. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Somero. Sälökarin kirjapaino Oy. Saatavissa: http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf [viitattu 12.8.2014].

Sydänmaanlakka, P. 2009. Jatkuva uudistuminen. Luovuuden ja innovatiivisuuden johtaminen. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Kansalaisjärjestöt. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/yhteistyö/jarjestot> [viitattu 30.1.2015].

Toikko, T. & Rantanen T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusyhtiö Tammi.

Valtiovarainministeriö. 2014. Asukkaiden vaikutusmahdollisuudet ja kunnan taloudenpito kuntalain keskiössä. Tiedote 188/2014. Saatavissa:

http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20141127Asukka/name.jsp [viitattu 3.8.2014].

Vienonen, E. & Rantakokko A. 2012. Kuntokartoitus. Autismi- ja Aspergerliitto ry.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtion virkamieslaki. 19.8.1994/750.

Vuorinen, T. 2013. Strategiakirja - 20 työkalua. Helsinki: TALENTUM.

Vuorinen, T. 2014. Strategiatyö ja strategian työkalut. LTA 1/14.

Vuosikertomus 2013. Autismi- ja Aspergerliitto ry. Saatavissa:

http://www.autismiliitto.fi/files/1484/Vuosikertomus2013_kevyt.pdf [viitattu 3.9.2014].

Yhdistyslaki 26.5.1989/503.

Paikallinen vaikuttamistyö -kysely

Miten sinä vaikutat asioihin? Teetkö vaikuttamistyötä yksin vai yhdessä muiden kanssa? Onko arkesi hyvää ja saatko äänesi kuulumaan?

Autismi- ja Aspergerliitto ry valmistelee kevään aikana kolmivuotisen paikallisen vaikuttamistyön strategian. Sinulla on mahdollisuus nyt vaikuttamaa strategian sisältöön vastaamalla kyselyyn. Kyselyn tarkoituksena on hankkia tietoa siitä, millainen vaikuttamistyön strategia tukee Autismi- ja Aspergerliitto ry:tä ja paikallisia yhdistyksiä tekemää edunvalvontatyötä sekä millaista halukkuutta vaikuttamistyöhön on. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, millainen strategia tukee autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä sosiaalista pääomaa.

Vastaaminen kestää noin 10-15 minuuttia, ja vastaamisaikaa on 7.4.2014 asti.

Kyselyyn vastataan nimettömästi. Vastauksia käytetään paikallisen vaikuttamistyön kehittämiseen.

Lisätietoja antaa järjestösuunnittelija Katriina Siiskoselta etunimi.sukunimi@autismiliitto.fi tai

p. 050-3409180

Vaikuttamistyö

Vaikuttaminen on viestintää, jonka tarkoituksena on muuttaa viestin kohteena olevan henkilön tai ihmisryhmän käsitystä jostakin asiasta tai ilmiöstä. Muuttuneet käsitykset voivat johtaa viestien tavoiteltuihin muutoksiin.

1. Kunnan päätöksentekoon voi vaikuttaa monella tavalla. Oletko käyttänyt seuraavia vaikuttamisenkeinoja?

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- ☐ käynyt epävirallisia neuvotteluja valtion virkamiesten tai kunnan viranhaltijan kanssa.
- ☐ ottanut yhteyttä kunnan viranhaltijaan, joka esittelee asiaa
- ☐ kääntynyt jonkin puolueen kunnallisjärjestön puoleen
- ☐ pyytänyt oikaisua päätökseen
- ☐ tehnyt valituksen esim. viranhaltijan päätöksestä
- ☐ kääntynyt valtion viranomaisten puoleen
- ☐ käyttänyt yksittäisiä luottamushenkilöitä vaikuttamisen välineenä

- ☐ ollut säännöllisesti yhteydessä kaupunkiin/kuntaan
- ☐ nostanut asioita julkiseen keskusteluun
- ☐ ylläpitänyt julkista keskustelua
- ☐ kerännyt nimiä adressiin
- ☐ kirjoittanut nimen adressiin
- ☐ osallistunut mielenosoitukseen
- ☐ jakanut tietoa kuntalaisille
- ☐ liittynyt järjestöön kannatusmielessä
- ☐ verkostoitunut samankaltaisen yhdistyksen kanssa yhteisen asian puolesta
- ☐ osallistunut erilaisiin vaikuttamisen ryhmiin
- ☐ tehnyt virallisen aloitteen
- ☐ seurannut päätettävän asian valmistelemista
- ☐ Muu:

2. Oletko viimeisen kahden vuoden aikana

- ☐ osallistunut talkootöihin
- ☐ tehnyt lahjoituksen hyväntekeväisyyteen
- ☐ osallistunut vapaaehtoistoimintaan

3. Montako tuntia kuukaudessa olisit valmis antamaan ajastasi vapaaehtoistoimintaan?

- ☐ alle tunnin
- ☐ 2-4 tuntia
- ☐ yli 4 tuntia

4. Montako tuntia kuukaudessa olisit valmis antamaan ajastasi paikalliseen vaikuttamistyöhön?

- ☐ alle tunnin
- ☐ 2-4 tuntia
- ☐ yli 4 tuntia

5. Valitse seuraavasta luettelosta sinulle vaikuttamistyön kannalta mielekkäimmät yhteistyökumppanit

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- ☐ oman alan ammattilaiset
- ☐ saman alan organisaatiot
- ☐ vertaiset
- ☐ muut kuin oman alan organisaatiot
- ☐ poliittiset puolueet
- ☐ seurakunta
- ☐ kunnan viranhaltijat
- ☐ kunnan luottamushenkilöt
- ☐ yksittäiset kansalaiset
- ☐ palveluiden tuottajat
- ☐ yritykset
- ☐ Muu:

6. Kenelle vaikuttamistyön tekeminen mielestäsi kuuluu?

7. Miten Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työntekijät voisivat tukea sinua vaikuttamistyössä?

8. Mitä asioita mielestäsi Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisen vaikuttamistyön strategiassa tulisi huomioida?

Sosiaalinen pääoma ja vaikuttamistyö

Sosiaalinen pääoma kuvaa ihmisten tai ryhmien välisiä sosiaalisia suhteita eli sosiaalisia verkostoja ja niissä syntyvää luottamusta ja vastavuoroisuutta. Sosiaalisen pääoman käsitettä on käytetty muun muassa tarkasteltaessa ihmisten osallisuutta ja hyvinvointia.

9. Arvioi asteikolla 1-5, millaisesta vaikuttamistyöstä koet olevan hyötyä autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä sosiaalisen pääoman kannalta.

Liiton ja yhdistysten tukeminen maksamalla jäsenmaksun

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Suoran palautteen antaminen viranomaisille

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Suoran palautteen antaminen yhteisöille

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Lehtikirjoitukset

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Oikaisupyynnöt

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tiedon välittäminen

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Koulutusten järjestäminen

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Osallistuminen tilaisuuksiin, jossa käsitellään kunnalis- tai yhdistyslakia tai kaupungin ohjesääntö-
jä/tavoitteita.

1 2 3 4 5

Osallistuminen koulutuksiin, jossa käsitellään autismin kirjoa

1 2 3 4 5

Osallistuminen verkostokoulutuksiin, jossa käsitellään yhdessä tekemisen merkitystä

1 2 3 4 5

Osallistuminen paikallisen vaikuttamistyön koulutuksiin

1 2 3 4 5

Yhdistyksen esitteiden ja muun painetun materiaalin jakaminen

1 2 3 4 5

Henkilökohtaiset yhteydenotot päättäjiin ja virkamiehiin

1 2 3 4 5

Sosiaalinen media (blogit, Twitter, Facebook, Instagram)

1 2 3 4 5

Yksilökanteet

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Joukkokanteet

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Mielenosoitukset

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Vammaisneuvostot

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Oppilaitosyhteistyö

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Kansalaisraadit/kansalaisfoorumit

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Vertaisryhmätoiminta

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Keskustelevat asiaryhmät

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Kokemuskouluttajat

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Adressit

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Yhteistyö neurologisten vammaisjärjestöjen kanssa (NV)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Yhteistyö samankaltaisia asioita ajavien yhdistysten kanssa

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Yhteistyö palvelutuottajien kanssa

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Yhteistyö alan ammattilaisten kanssa

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tutkimustiedon seuraaminen

1 2 3 4 5

Teemapäivien pitäminen

1 2 3 4 5

Toimintojen arviointi

1 2 3 4 5

Joku muu? Mikä?

Osallisuus ja vaikuttamistyö

Osallisuus merkitsee mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja se liittyy yhteisöön osallistumiseen ja siinä osallisena olemiseen.

10. Arvioi asteikolla 1-5, kuinka tärkeänä koet seuraavat osa-alueet autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä osallisuuden kannalta.

Osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon, kuten äänestäminen

1 2 3 4 5

Osallistuminen yleisötapahelmiin

1 2 3 4 5

Pääsy julkisiin tiloihin, kuten kirjasto

1 2 3 4 5

Tapaaminen kaupungin/kunnan viranhaltijoiden kanssa

1 2 3 4 5

Pääseminen julkisten palvelujen piiriin, kuten terveydenhuolto

1 2 3 4 5

Itsensä tärkeäksi tunteminen

1 2 3 4 5

Omien ja toisten mielipiteiden kunnioittaminen

1 2 3 4 5

Mielipiteiden huomioiminen itseä koskevissa asioissa

1 2 3 4 5

Tunne tasa-arvoisesta asemasta muuhun väestöön verrattuna

1 2 3 4 5

Viihtyminen omalla asuinalueella

1 2 3 4 5

Viihtyminen omissa harrastuksissa

1 2 3 4 5

Pääsy itseä kiinnostaviin harrastuksiin ilman fyysistä, taloudellista tai sosiaalista estettä

1 2 3 4 5

Pääsy itseään kiinnostavaan opiskelupaikkaan

1 2 3 4 5

Pääsy koulutusta vastaavaan työhön

1 2 3 4 5

Oman osaamisalueen hyödyntäminen esim. omassa ammatissaan

1 2 3 4 5

Vapaa-ajalla erilaisissa yhteistyöverkostoissa toimiminen

1 2 3 4 5

Toisten kanssa yhdessä tekeminen

1 2 3 4 5

Hyvinvointi ja vaikuttamistyö

Hyvinvointi viittaa sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma.

11. Arvioi asteikolla 1-5, kuinka tärkeänä pidät seuraavia osa-alueita oman hyvinvointisi kannalta.

Yhteiskunnan tarjoamiin aktiviteetteihin osallistuminen

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Uusien asioiden oppiminen

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tyytyväisyys asuin- ja elinympäristösi

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tyytyväisyys toimeentuloon

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tyytyväisyys omaan yhteiskuntatietämykseen

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Tyytyväisyys elämäntilanteeseen

1 2 3 4 5

Sujuva selviytyminen arjessa

1 2 3 4 5

Avun ja tuen saaminen toisilta ihmisiltä

1 2 3 4 5

Avun ja tuen antaminen toisille ihmisille

1 2 3 4 5

Luottamus toisia ihmisiä kohtaan

1 2 3 4 5

Luottamus suomalaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan

1 2 3 4 5

Luottamus järjestötoimintaan

1 2 3 4 5

Yhteiskunnan asioiden seuraaminen

1 2 3 4 5

Oma toiminta yhteiskunnallisten asioiden kehittäjänä

1 2 3 4 5

Riittävän mielekkään tekemisen löytäminen

1 2 3 4 5

Joku muu, mitä ei mainittu

Autismi- ja Aspergerliiton tekemä vaikutamistyö

Arvioi asteikolla 1-5 kuinka hyvin tunnet Autismi- ja Aspergerliitto ry:n vaikuttamistyön. 1= huonosti ja 5= hyvin.

12. Koetko tuntevasi Autismi- ja Aspergerliitto ry:n arvot, vision ja toimintaperiaatteet?

1 2 3 4 5

13. Tunteeko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi autismin kirjon henkilöiden mahdollisuudet ja tarpeet?

1 2 3 4 5

14. Tunteeko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi omaisten ja läheisten mahdollisuudet, voimavarat ja tuen tarpeet?

1 2 3 4 5

15. Tunteeko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi autismlalan ammattilaisten tekemän työnkuvat?

1 2 3 4 5

16. Reagoiko Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi yhteiskunnan ajankohtaisia asioihin riittävästi?

1 2 3 4 5

17. Tunnistaako Autismi- ja Aspergerliitto ry mielestäsi liiton edunvalvontatyölle tärkeät verkostokumppanit?

1 2 3 4 5

18. Kuinka tuttua sinulle on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n liittohallituksen jäsenten tekemä työ?

1 2 3 4 5

19. Kuinka tuttuja sinulle on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n Empowerment toimikunnan jäsenten tekemä työ?

1 2 3 4 5

20. Kuinka tuttuja sinulle on Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työntekijöiden tekemä työ?

1 2 3 4 5

21. Valitse seuraavista Autismi- ja Aspergerliitto ry:n toiminnoista sinulle tutut asiat.

Valitse kaikki tutut vaihtoehdot.

- ☐ Lakineuvonta
- ☐ Palveluneuvonta
- ☐ Kirjasto
- ☐ Projektit ja hankkeet
- ☐ Yhdistysposti
- ☐ Autismi-lehti
- ☐ Liiton Facebook-sivut
- ☐ Tiedotusmateriaali, kuten esitteet
- ☐ Myytävä kirjallisuus
- ☐ Puoltaja verkkolehti
- ☐ Edunvalvonta
- ☐ Yhteiskunnallinen vaikuttamistyö
- ☐ Tiedottaminen
- ☐ Tuetut lomat
- ☐ Koulutustilaisuudet
- ☐ Vertaistoiminnan tukeminen
- ☐ Yhdistystoiminnan tukeminen
- ☐ Tutkimus- ja kehittämistoiminta
- ☐ Kansainvälinen yhteistyö
- ☐ Aune-osaajaverkosto
- ☐ Vertaisperhetoiminta
- ☐ Mulla on tärkeää asiaa -kortit
- ☐ Hyvät käytännöt -keräys
- ☐ Minun tarinani -kirjoitushanke
- ☐ Kaikki osaavat ja kaikilla on oikeus -tapahtuma
- ☐ Autismin Talvipäivät
- ☐ Näkymätön näkyväksi -tiedotuskampanja
- ☐ Kansikuvapiirustuskilpailu
- ☐ Autismin kirjo tutuksi -koulutus
- ☐ Liiton Twitter
- ☐ Muu:

Taustatiedot

22. Sukupuoli

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

23. Ikäsi

- ☐ 0-15
- ☐ 16-29
- ☐ 30-45
- ☐ 46-63
- ☐ yli 64

24. Mikä seuraavista vaihtoehtoista sopii parhaiten elämäntilanteeseesi

- ☐ kokopäivätyö
- ☐ puolipäivä- tai osa-aikatyö
- ☐ työtön
- ☐ opiskelija
- ☐ koululainen
- ☐ eläkeläinen iän tai työvuosien perusteella
- ☐ eläkkeellä muusta syystä
- ☐ vanhempainvapaalla
- ☐ varusmies
- ☐ siviilipalveluksessa
- ☐ Muu:

25. Kuulutko

- ☐ yhteen tai useampaan Autismi- ja Aspergerliitto ry:n yhdistykseen
- ☐ Autismi- ja Aspergerliitto ry:n yhdistysten hallitukseen
- ☐ muihin järjestöihin
- ☐ En kuulu järjestöihin
- ☐ Muu:

26. Haluaisitko liittyä Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisyhdistykseen

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ Ehkä

27. jos et, miksi?

28. Oletko

- ☐ kokemusosaaja
- ☐ autismialan ammattilainen
- ☐ kokemusosaaja ja omainen
- ☐ omainen
- ☐ opiskelija
- ☐ Muu:

TÄSMÄRYHMÄHAASTATTELU

1. Kysymys

Mitä asioita mielestänne Autismi- ja Aspergerliitto ry:n paikallisen vaikuttamistyön strategiassa tulisi huomioida?

2. Kysymys

Miten Autismi- ja Aspergerliitto ry:n työntekijät voisivat tukea teitä vaikuttamistyössä?

3. Kysymys

Millainen liiton vaikuttamistyön strategia tukee mielestänne autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä sosiaalista pääomaa?

